

พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทยอายุ 4-15 ปี

นางสาวสุปราณี ปรงประเสริฐ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-1202-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF PERSPECTIVE TAKING IN 4- TO 15- YEARS - OLD THAI CHILDREN

Miss Supranee Prungprasert

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Developmental Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

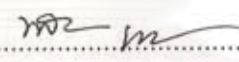
ISBN 974-14-1202-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์	พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทักษะของผู้อื่นใน เด็กไทยอายุ 4-15 ปี
โดย	นางสาวสุปราณี ปรงประเสริฐ
สาขาวิชา	จิตวิทยาพัฒนาการ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ศิรางค์ ทับสายทอง

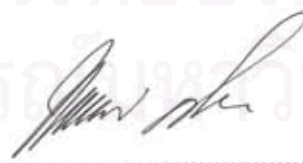
คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะจิตวิทยา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ศิรางค์ ทับสายทอง)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ)

สุปราณี ปรงประเสริฐ : พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นใน
เด็กไทยอายุ 4-15 ปี. (DEVELOPMENT OF PERSPECTIVE TAKING IN 4- TO 15-
YEARS - OLD THAI CHILDREN) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ศิราภรณ์ ทับสายทอง, 97 หน้า.
ISBN 974-14-1202-4.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะ
ของผู้อื่นในเด็กไทย กลุ่มตัวอย่างคือเด็กไทยอายุ 4-15 ปี จำนวน 120 คน เพศชายและเพศหญิง
จำนวนเท่ากันในแต่ละระดับอายุ เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยเรื่องเล่าพร้อมกับภาพประกอบ
และคำถามเกี่ยวกับเรื่องเล่า จากนั้นขอให้เด็กบรรยายความคิดและความรู้สึกของตัวเองละครในเรื่อง
เล่า รวมทั้งเด็กต้องบรรยายความคิดและความรู้สึกของตนเองในความสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท และ
ผู้วิจัยใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น
ของเด็กไทยตามทฤษฎีของ Selman (1979) สุดท้ายได้ทำการเปรียบเทียบผลการวิจัยครั้งนี้กับ
ผลการวิจัยของ มัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) ซึ่งศึกษาตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith
(1960)

ผลการวิจัยเป็นดังนี้

พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 4-5 ปี
6-8 ปี 9-10 ปี 11 ปี 12-13 ปี และ 14-15 ปี อยู่ในขั้น 0 : Egocentric or undifferentiated
perspectives ขั้น 1 : Subjective or differentiated perspectives ขั้น 2 : Self-reflection or
reciprocal perspectives อยู่ระหว่างขั้น 2 และ 3 ขั้น 3 : Third-person or mutual perspectives
และขั้น 4 : Societal or in-depth perspectives ตามลำดับ

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มัลลิกา สันติหิรัญภาค ในลักษณะ
ที่เด็กไทยอายุ 12 ปี มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นแล้ว

สาขาวิชา...จิตวิทยาพัฒนาการ.....
ปีการศึกษา.....2548.....

ลายมือชื่อนิสิต..... *สุปราณี ปรงประเสริฐ*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *ศิริ*

4578132738 : MAJOR DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY

KEY WORD: PERSPECTIVE TAKING / SELMAN / CHILDREN

SUPRANEE PRUNGPRASERT : DEVELOPMENT OF PERSPECTIVE TAKING IN THAI CHILDREN BETWEEN FOUR AND FIFTEEN YEARS OF AGE. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. SIRANG TUBSAITONG, 97 pp. ISBN 974-14-1202-4.

The purpose of this research was to study the development of perspective taking in Thai children. Samples were 120 Thai children aged 4-15 with equal number of males and females in each group. The research instrument consisted of stories including pictures and questions about the stories. After that, the children were asked to describe thoughts and feelings of characters in the stories. In addition, the children had to describe their own thoughts and feelings in relation with close friends. The researcher used those information to evaluate stages of perspective taking development of Thai children according to Selman's theory (1979). Comparison of results from this research and Munlika Sunthirunpak's (2002, according to Feffer & Gourevitch 1960) were finally done.

Results of the study are as follows :

Perspective taking development of Thai children aged 4-5, 6-8, 9-10, 11, 12-13, and 14-15 are at Level 0 : Egocentric or undifferentiated perspectives, Level 1 : Subjective or differentiated perspectives, Level 2 : Self-reflection or reciprocal perspectives, between Level 2 and 3, Level 3 : Third-person or mutual perspectives, and Level 4 : Societal or in-depth perspectives respectively.

Results of this study are in accordance with Munlika Sunthirunpak's in the sense that Thai children aged 12 have already had perspective taking.

Field of study DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY

Academic year 2005

Student's signature.....*Supraee Prungprasert*

Advisor's signature.....*S. Tubsaity*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่านด้วยกัน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ศีราภรณ์ ทับสายทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาตรวจทาน แก้ไข รวมทั้งให้คำปรึกษาและคำแนะนำต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยอย่างยิ่ง จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ รองศาสตราจารย์ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร รองศาสตราจารย์ ดร. สมโภชน์ เอี่ยมสุภาศิต รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญศรี ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ อันเป็นประโยชน์แก่ศิษย์

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาล รวมถึงครูประจำชั้นทุกท่าน ที่ได้กรุณาแก่ผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณพี่ก้อย พี่ไวยไอลีนและเพื่อน ๆ ในสาขาจิตวิทยาพัฒนาการทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจตลอดมา

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา โจ ต่าย และญาติพี่น้องทุกคน ที่ได้ให้การสนับสนุน ด้านการศึกษา ให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน และคอยเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัย จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

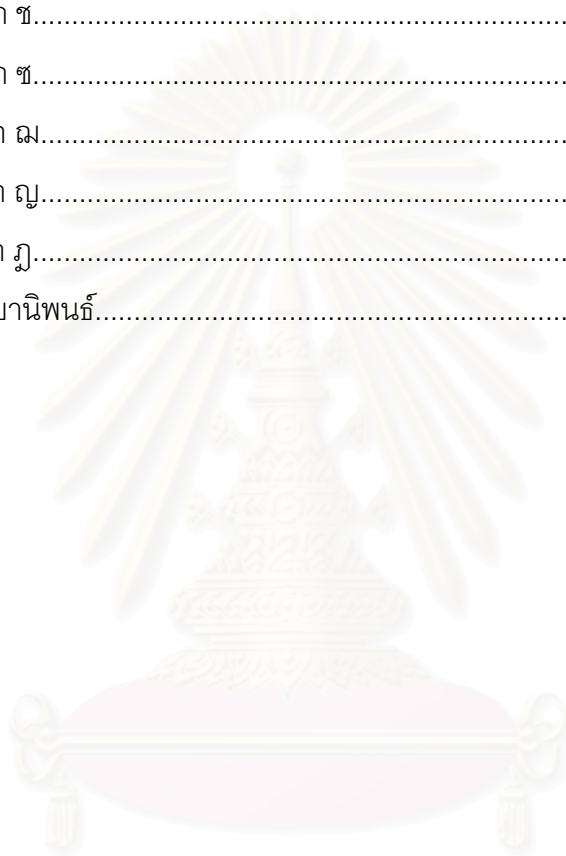
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	4
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	32
คำจำกัดความในการวิจัย.....	32
ขอบเขตการวิจัย.....	32
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	33
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
กลุ่มตัวอย่าง.....	34
การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
คุณภาพของเครื่องมือ.....	37
วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล.....	40
เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผล.....	42
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
การนำเสนอข้อมูล.....	49
บทที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
บทที่ 4 อภิปรายผลการวิจัย.....	58
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	69
รายการอ้างอิง.....	75
ภาคผนวก.....	79
ภาคผนวก ก.....	80

ภาคผนวก ข.....	81
ภาคผนวก ค.....	82
ภาคผนวก ง.....	84
ภาคผนวก จ.....	85
ภาคผนวก ฉ.....	87
ภาคผนวก ช.....	88
ภาคผนวก ซ.....	91
ภาคผนวก ฌ.....	93
ภาคผนวก ญ.....	95
ภาคผนวก ฎ.....	96
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	97

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1.1 ตารางแสดงการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะ ของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith.....	13
3.1 ตารางแสดงจำนวน พิสัย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของเด็กไทยแต่ละระดับอายุ.....	50
3.2 ตารางแสดงจำนวนและเปอร์เซ็นต์ (%) ของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถ ในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้นตามทฤษฎีของ Selman.....	52
3.3 ตารางแสดงการเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถ ในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้นจากการวิจัยครั้งนี้กับระดับอายุของ เด็กอเมริกันที่มีพัฒนาการในแต่ละขั้นตามทฤษฎีของ Selman.....	54
3.4 ตารางแสดงการเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถ ในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้นที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ กับผลการวิจัยของ มัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545).....	56
ช.1 ตารางแสดงการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจ ทัศนะของผู้อื่นและความเข้าใจระหว่างบุคคล.....	92
ณ.1 ตารางแสดงข้อมูลระดับอายุและความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ของเด็กไทย จำนวน 120 คน.....	94

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 ภาพแสดงที่นั่งขณะทดสอบ.....	41
3.1 กราฟแสดงแนวโน้มของขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจ ทัศนยะของผู้อื่นในเด็กไทยอายุ 4-15 ปี ตามทฤษฎีของ Selman.....	54
ง.1 ภาพประกอบเรื่องเล่าที่ 1.....	84
ง.2 ภาพประกอบเรื่องเล่าที่ 2.....	84

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบัน เป็นสังคมของการแข่งขัน และสังคมของการแก่งแย่งชิงดีกัน เริ่มตั้งแต่การแข่งขันในการเข้าเรียนในโรงเรียนชั้นนำ ในการทำงานและทุก ๆ เรื่องของชีวิต เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีเหนือผู้อื่น และเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันนี้ ผู้คนจึงให้ความสำคัญกับพัฒนาการด้านสติปัญญา หรือมุ่งเน้นความ " เก่ง " เป็นสำคัญ โดยเฉพาะในเด็กวัยอนุบาลถึงวัยรุ่น (ระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา) มากเกินไป จนอาจจะเลยการส่งเสริมพัฒนาการด้านเชาว์อารมณ์ (E.Q.) ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมของเด็กในวัยนี้ (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, 2547) ซึ่งช่วงวัยดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่เด็กกำลังพัฒนาความสามารถในการรู้และเข้าใจด้านสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นและความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคม (Zigler & Finn-Stevensen, 1987) อีกทั้งในสังคมที่ต้องแข่งขันกันตลอดเวลาเช่นนี้ เด็กไทยจำนวนมากมักคิดถึงตนเองเป็นที่ตั้งก่อนการคิดถึงผู้อื่น รวมทั้งขาดความสามารถในการรับรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่น นับเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาที่น่าห่วงใยในสังคมไทยในปัจจุบัน อันได้แก่ การขาดความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การขาดการให้กำลังใจกัน การขาดความเข้าใจกัน และการขาดความรู้สึกที่จะอยู่ร่วมกันฉันมิตร มักมองผู้อื่นเป็นศัตรูที่ต้องแข่งขันเพื่อเอาชนะกันอยู่ตลอดเวลา (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, 2547) ประกอบกับสังคมไทยในปัจจุบัน โครงสร้างและรูปแบบของครอบครัวที่เคยเป็นครอบครัวขยายได้กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น กล่าวคือ สมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูกเท่านั้น รวมทั้งสภาพสังคมที่ต้องแก่งแย่งแข่งขันกันและเน้นความเจริญทางด้านวัตถุเพียงด้านเดียว ส่งผลให้พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้พ่อแม่มีระยะเวลาในการเลี้ยงลูกหรืออยู่กับลูกสั้นลง อีกทั้งจำเป็นต้องปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพังมากขึ้น ส่งผลให้เด็กขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดโอกาสในการเรียนรู้ความคิดหรือความรู้สึกของบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัว รวมทั้งขาดโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเบื้องต้นกับบุคคลในครอบครัว (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว, 2546) ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่กล่าวแล้วนั้นมีบทบาทสำคัญต่อความสามารถส่วนบุคคลในการเข้าใจผู้อื่น รวมทั้งการรับรู้ว่าผู้อื่นคิดและรู้สึกแตกต่างกับตนอย่างไร การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ค้นพบความแตกต่างทางบทบาท และเรียนรู้ว่าผู้อื่นมีพฤติกรรม ความคิด และความรู้สึกอย่างไรในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน (Zigler & Finn-Stevensen, 1987)

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า เด็กไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มจะขาดความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น (perspective taking) หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความสามารถในการสวมบทบาท (role taking) ตามความหมายที่ Selman (1971 อ้างถึงใน Mendelsohn & Straker, 1999; 1979) ได้ระบุไว้นั่นเอง

ดังนั้นเพื่อให้ได้สมาชิกของสังคมที่มีสติปัญญาดี พร้อมทั้งมีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการควบคุมความรู้สึกของตนเอง และมีการแสดงออกอย่างเหมาะสม รู้จักการตอบสนองความต้องการของตนเองโดยคำนึงถึงความคิดหรือความรู้สึกของผู้อื่นร่วมด้วย ตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องส่งเสริมให้เด็กในวัยอนุบาลถึงวัยรุ่นมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น (perspective taking) ซึ่งความสามารถดังกล่าวจะช่วยให้เด็กลดการคิดถึงตนเองเป็นที่ตั้งก่อนการคิดถึงผู้อื่นหรือลดการคิดในลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีความสามารถในการพิจารณาไตร่ตรองความคิดและความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่นในเวลาเดียวกัน มีความเข้าใจและเกื้อกูลกันมากขึ้น รวมทั้งสามารถพิจารณาไตร่ตรองปัญหาที่ต้องเผชิญจากหลากหลายแง่มุมได้ (Fowler & Dell, 2004; Selman, 1979) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Marsh, Serafica, & Barenboim (1980) ที่พบว่า การฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นมีผลต่อการแก้ปัญหาระหว่างบุคคล กล่าวคือ กลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นมีการแก้ปัญหาระหว่างบุคคลในลักษณะที่เหมาะสมมากกว่า นอกจากนี้ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคล โดย Davis (1996 อ้างถึงใน Galinsky & Moskowitz, 2000) พบว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นช่วยให้บุคคลสามารถอนุมานลักษณะตัวตนของบุคคลที่เป็นเป้าหมายได้ ในขณะที่เดียวกันได้ช่วยทำให้บุคคลคนนั้นสามารถมองเห็นตัวเองในบุคคลเป้าหมายนั้นด้วย กล่าวได้ว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นช่วยให้บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับตนเอง (self-knowledge) เพิ่มขึ้น นอกจากนี้เมื่อทักษะด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นก้าวหน้าขึ้น รูปแบบหรือความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุคคลจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์แบบฝ่ายเดียวและยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการมองผู้อื่นในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อตนเอง มาเป็นความปรองดอง คำนึงถึงความคิดของทั้งสองฝ่าย มีการประคับประคองด้านอารมณ์และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างระมัดระวัง สามารถให้อภัยเมื่อผู้อื่นปฏิเสธหรือเมื่อผู้อื่นมีพฤติกรรมที่แตกต่างจากคนทั่วไปในบางครั้ง รวมทั้งมีการคาดหวังว่าตนเองจะได้รับสิ่งเหล่านี้จากผู้อื่นเช่นกัน นั่นคือ ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นที่ก้าวหน้าขึ้นจะช่วยส่งเสริมให้ความเข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก้าวหน้าตามไปด้วย (Berndt & Hoyle, 1985 อ้างถึงใน Shalter, 1993)

นอกจากนี้ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นและความสามารถในการเข้าใจความคิดเชิงนามธรรมยังสัมพันธ์กับความก้าวหน้าในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและลักษณะของพฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมด้วย ดังเช่นผลการวิจัยของ Eisenberg, Zhou, & Koller (2001) ที่พบว่า วัยรุ่นที่มีคะแนนความเห็นอกเห็นใจหรือความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นสูงจะมีคะแนนการให้เหตุผลด้านจริยธรรมสูงด้วย และการรับรู้ลักษณะความเป็นหญิงเป็นตัวทำนายความเห็นอกเห็นใจและความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น อีกทั้งความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเป็นตัวทำนายการให้เหตุผลด้านจริยธรรมและความเห็นอกเห็นใจ นอกจากนี้ยังพบอีกว่าความเห็นอกเห็นใจก็นำไปสู่พฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม อีกทั้งผลการวิจัยอื่น ๆ อีกที่ยืนยันว่าทั้งความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นและความเห็นอกเห็นใจกันมีความสัมพันธ์กับระดับของการให้เหตุผลด้านจริยธรรม อันนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Walker (1980) ที่พบว่า เด็กที่สามารถมีพัฒนาการด้านจริยธรรมในขั้นที่ 3 (Expectations stage) ของ Kohlberg (1976) ได้มีเพียงเด็กที่มีพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจอยู่ในขั้น Beginning formal operations และความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น Mutual perspective taking เท่านั้น สรุปได้ว่า ทั้งพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพัฒนาการด้านจริยธรรม ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัยของสุจิตรา แก้วเขียว (2534) ที่พบว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูง แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมากกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำทั้งในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกต

ดังที่กล่าวแล้วว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทยเป็นสิ่งสำคัญและก่อให้เกิดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ในตัวเด็กอย่างมาก จึงได้มีผู้สนใจศึกษาหัวเรื่องดังกล่าวอย่างมากในต่างประเทศ แต่ในประเทศไทยยังมีผู้ศึกษาเป็นจำนวนน้อย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทย ซึ่งก่อนหน้านี้ มัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) ได้ทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทยตามแนวคิดของ Feffer & Gourevitch (1960) ไว้แล้ว และผลการศึกษาได้ระบุว่าเด็กไทยมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นล่าช้ากว่าเด็กอเมริกันถึง 3 ปี ซึ่งก่อให้เกิดคำถามตามมาว่าผลการศึกษาดังกล่าวมีความเชื่อถือได้เพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุให้มีความแตกต่างกันมากถึงเช่นนั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทยซ้ำอีกครั้ง แต่ในครั้งนี้อาจจะศึกษาตามทฤษฎีของ Selman (1979) เพื่อตรวจสอบว่าระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นจากการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของมัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) หรือไม่ โดย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประเมินพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น โดยใช้การประเมินผ่านความคิดเกี่ยวกับความเข้าใจระหว่างบุคคลด้านความคิดเกี่ยวกับมิตรภาพที่ใกล้ชิดสนิทสนม (conceptions of close friendships) ตามทฤษฎีของ Selman (1979)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น

Selman (1971 อ้างถึงใน Mendelsohn & Straker, 1999) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ความสามารถในการสวมบทบาท (role taking) หรือความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น (perspective taking) ในความหมายเดียวกันว่า คือ ความสามารถในการมองโลกและมองตนเอง (self) จากมุมมองของผู้อื่น และ Selman (1979) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละชั้นแสดงให้เห็นจากการรับรู้ที่บุคคลมีต่อโลกทางสังคม และเขาได้ให้คำจำกัดความของความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นว่า เป็นพัฒนาการทางความคิดเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่นหรือความสัมพันธ์ภายในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับที่ Santrock (2000 อ้างถึงใน LeCapitaine, 2001) เสนอว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น คือ ความสามารถในการสันนิษฐานความคิดหรือมุมมองของบุคคล รวมทั้งการเข้าใจความคิดและความรู้สึกของบุคคลคนนั้น ส่วน Falvell (1968 อ้างถึงใน Tenbrink, 1997) ได้เน้นว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น เป็นความสามารถเฉพาะตัวของบุคคล ซึ่งช่วยให้ทราบถึงลักษณะของผู้อื่น ได้แก่ ความต้องการ เจตนา ความคิดเห็น ความเชื่อ และอารมณ์ความรู้สึก รวมทั้งขีดความสามารถและข้อจำกัดด้านการรับรู้หรือสติปัญญาของบุคคลนั้น ๆ โดยลักษณะของผู้อื่นนี้ได้มาจากการอนุมานมากกว่าการมองเห็นได้โดยตรง และ Marsh et al. (1980) ได้เน้นว่า การมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นได้นั้นต้องอาศัยความสามารถในการจำได้ (recognition) การพูดออกมาอย่างชัดเจน และการประสานความคิดของผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น รวมทั้ง Higgins (1981 อ้างถึงใน Chalmers & Townsend, 1990) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น เกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมความคิดของตนเองไม่ให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินความคิดของผู้อื่น และที่น่าสนใจคือ แนวคิดของ Dixon & Moore (1990) ที่เสนอว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นมีความสำคัญต่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพราะมันช่วยให้บุคคลสามารถทำนายความคิดของผู้อื่นได้ถูกต้องมากขึ้น และจากการทำนายความคิดของผู้อื่นนี้ทำให้บุคคลมีการวางแผนการกระทำโดยการอ้างอิงความรู้ของผู้อื่น ซึ่งสามารถเห็นได้จากสถานการณ์ 2 แบบ ดังนี้

1. ตนเองและผู้อื่นมีหรือได้รับข้อมูลที่แตกต่างกัน ในกรณีนี้บุคคลจะแสดงให้เห็นความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นก็ต่อเมื่อบุคคลตัดสินทัศนะของผู้อื่น โดยอ้างอิงจากข้อมูลที่ผู้อื่นมีหรือได้รับเท่านั้น

2. ตนเองและผู้อื่นมีหรือได้รับข้อมูลที่เหมือนกัน แต่ใช้เกณฑ์ในการตัดสินต่างกัน หรือมีการแปลความหมายของข้อมูลที่ต่างกัน ในกรณีนี้มักเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น เพื่อนร่วมห้อง 2 คน กำลังมองหาหอพัก คนหนึ่งอาจให้ความสนใจเรื่องที่ตั้ง ขณะที่อีกคนอาจให้ความสนใจเรื่องราคา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีของ Selman (1979) เป็นหลักและมีแนวคิดอื่นร่วมผสมผสานบ้าง โดยสรุปได้ว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น หมายถึง พัฒนาการทางความคิดเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น หรือความสัมพันธ์ภายในตนเองของบุคคล ซึ่งเป็นความสามารถเฉพาะตัวบุคคลในการอนุมานความคิด ความรู้สึก ความต้องการ เจตนาและพฤติกรรมของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น

ทฤษฎีของ Selman ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดนี้เป็นหลักในการวิจัย

Selman (1976 อ้างถึงใน Mendelsohn & Straker, 1999) เสนอว่า พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในหลายด้าน เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคม ความสามารถในการติดต่อสื่อสารและการพูดชักชวน ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกของผู้อื่น ความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้องและความยุติธรรม และการรู้จักเหตุผลทางจริยธรรมของเด็ก นอกจากนี้ Selman (1979) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้นแสดงให้เห็นจากการรับรู้ที่บุคคลมีต่อโลกทางสังคม และเขาได้ให้คำจำกัดความของความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นว่า เป็นพัฒนาการทางความคิดเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น หรือความสัมพันธ์ภายในตนเอง โดยพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นนี้สามารถประเมินผ่านการประเมินความคิดเกี่ยวกับความเข้าใจระหว่างบุคคล (interpersonal understanding) ด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน (ตารางแสดงการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นและความเข้าใจระหว่างบุคคลแสดงในภาคผนวก ข) ดังนี้

1. ความคิดเกี่ยวกับบุคคล (Conceptions of individual/persons)
 2. ความคิดเกี่ยวกับมิตรภาพที่ใกล้ชิดสนิทสนม (Conceptions of close friendships)
- ผู้วิจัยใช้ความคิดด้านนี้เป็นหลักในการประเมินพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น
3. ความคิดเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน (Conceptions of peer group organization)
 4. ความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่-ลูก (Conceptions of the parent-child relationship)

Selman (1979) ได้แบ่งระดับพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นออกเป็น 5 ขั้น มีรายละเอียดดังนี้

ขั้น 0 : การคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง หรือการขาดความสามารถในการแยกความแตกต่างระหว่างมุมมองของตนเองกับผู้อื่น (Egocentric or undifferentiated perspectives) ช่วงอายุ 3-6 ปี

เด็กสามารถบอกได้ว่าตนเองและผู้อื่นมีมุมมองส่วนบุคคล (เช่น ความคิดและความรู้สึก) โดยเด็กจะใช้ความคิดและความรู้สึกของตนเองในการอธิบายความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น เนื่องจากเด็กไม่สามารถแยกมุมมองของตัวเองออกจากมุมมองของผู้อื่นได้ ทำให้เด็กไม่รู้ว่าผู้อื่นอาจแปลความหมายของประสบการณ์ทางสังคมหรือการกระทำอย่างเดียวกันในลักษณะที่แตกต่างจากที่ตนเองแปลได้ กล่าวคือ เด็กมีความคิดในลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง นอกจากนั้นเด็กยังไม่สามารถแยกแยะระหว่างคุณลักษณะทางจิตใจกับคุณลักษณะทางกายภาพของโลกทางสังคมได้ เช่น ระหว่างความรู้สึกกับการกระทำที่เห็นชัดเจน หรือระหว่างการกระทำที่เจตนากับไม่เจตนา

ขั้น 1 : การเข้าใจมุมมองส่วนบุคคลหรือความสามารถในการแยกความแตกต่างระหว่างมุมมองของตนเองกับผู้อื่น (Subjective or differentiated perspectives) ช่วงอายุ 5-9 ปี

เด็กสามารถบอกได้ว่า ภายใต้เหตุการณ์ทางสังคมเดียวกัน ตนเองและผู้อื่นอาจมีมุมมองที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้ ในทำนองเดียวกัน เด็กสามารถบอกได้ว่าตนเองและผู้อื่นอาจมองการกระทำอย่างเดียวกันด้วยการคำนึงถึงเหตุผลหรือแรงจูงใจ (motives) ของแต่ละคนที่ไม่เท่ากันหรือไม่เหมือนกันก็ได้ สิ่งสำคัญของเด็กในขั้นนี้ คือเด็กจะให้ความสนใจกับ จิตใจของบุคคลแต่ละคน นอกจากนั้นเมื่อต้องพิจารณาไตร่ตรองความคิดของตนเองและของผู้อื่นในเวลาเดียวกัน เด็กจะใช้ความคิดส่วนตัวของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากกว่าจะประสานความคิดเข้าด้วยกัน กล่าวคือ เด็กมีความคิดแบบด้านเดียว และเด็กมีแนวโน้มจะเลือกใช้ความคิดของตนเองก่อน นั่นคือ เด็กยังมีความคิดในลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางอยู่

ขั้น 2 : ความสามารถในการสะท้อนมุมมองของตนเอง หรือการพิจารณาไตร่ตรองมุมมองของกันและกัน (Self-reflection or reciprocal perspectives) ช่วงอายุ 7-12 ปี

เด็กสามารถสะท้อนความคิดและความรู้สึกของตนเองจากมุมมองของผู้อื่นได้ นั่นคือ เด็กสามารถวางตนเองแทนที่ผู้อื่นและมองตนเองในฐานะที่เป็นผู้กระทำต่อผู้อื่นได้ การทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างมุมมองของตนเองและผู้อื่นนี้ ยังช่วยให้เด็กสามารถพิจารณาไตร่ตรองความคิดของตนเองและประเมินความคิดและการกระทำของผู้อื่นได้ นอกจากนี้การที่เด็กมีมุมมองของบุคคลที่ 2 (second-person perspective) ทำให้เด็กสามารถพิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับความคิดและความรู้สึกของกันและกัน (เช่น ฉันรู้ว่าเขาชอบฉันและเขาก็รู้ว่าฉันก็ชอบเขาเช่นกัน) มากกว่าจะพิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับการกระทำของอีกฝ่าย (เช่น เขาทำเพื่อฉันและฉันทำเพื่อเขา) เพียงด้านเดียว

ขั้น 3 : ความสามารถในการเข้าใจมุมมองของบุคคลที่ 3 หรือการพิจารณามุมมองของตนเองและผู้อื่นในเวลาเดียวกัน (Third-person or mutual perspectives) ช่วงอายุ 10-15 ปี

เด็กรู้ว่าบุคคลสามารถพิจารณาไตร่ตรองความคิดและความรู้สึกของบุคคลสองคน (หรือตนเองและผู้อื่น) ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน จากมุมมองของบุคคลภายนอกซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้นได้ รวมทั้งยังสามารถประสานมุมมองของแต่ละฝ่ายที่มีปฏิสัมพันธ์กันได้ด้วย กล่าวคือ เด็กในขั้นนี้มีมุมมองของบุคคลที่ 3 (third person perspective) และการที่เด็กมีมุมมองของบุคคลที่ 3 ทำให้เด็กสามารถรับรู้มุมมองของทั้งสองฝ่ายที่มีปฏิสัมพันธ์กันในเวลาเดียวกันได้ รวมทั้งสามารถระบุความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่นได้

ขั้น 4 : ความสามารถในการเข้าใจมุมมองทางสังคม หรือมุมมองในเชิงลึก (Societal or in-depth perspectives) ช่วงอายุ 12 ปี ขึ้นไป

เด็กสามารถบอกได้ว่ามุมมองส่วนบุคคลที่ทั้งสองฝ่ายมีต่อผู้อื่น ไม่ได้เป็นเพียงการคาดหวังหรือการรับรู้ที่มีร่วมกันหรือเหมือนกันเท่านั้น แต่ยังเป็นการติดต่อสื่อสารที่มีหลายทิศทางซึ่งเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันหรือในระดับที่ลึกกว่านั้น เช่น มุมมองระหว่างบุคคลสองคนสามารถมีส่วนร่วมได้ทั้งในระดับของข้อมูลตื้น ๆ (superficial information) ในระดับของความสนใจร่วมกัน (common interests) หรือในระดับของความรู้สึกที่ลึกซึ้งที่ไม่ได้ยึดตามคำพูดหรือกิริยาท่าทาง เด็กรู้ว่ามุมมองของคนส่วนใหญ่ในสังคมหรือกลุ่มบุคคลก่อให้เกิดระเบียบแบบแผนหรือระบบต่าง ๆ ซึ่งมุมมองเหล่านี้จะกลายเป็นหลักปฏิบัติทั่วไป เช่น ค่านิยมทางสังคม ความคิดเห็นด้านกฎหมาย หรือจริยธรรม

Selman (1979) ได้แบ่งระดับพัฒนาการด้านความคิดเกี่ยวกับมิตรภาพที่ใกล้ชิดสนิทสนม (Conceptions of close friendship) ออกเป็น 5 ขั้น มีรายละเอียดดังนี้

ขั้น 0 : เพื่อนเล่นทางกายชั่วขณะนั้น (Momentary physicalistic playmates)

เด็กใช้ลักษณะที่มองเห็นได้ด้านกายภาพ เช่น ความใกล้ชิดและการอยู่ใกล้ ในการตัดสินความสัมพันธ์ (มิตรภาพ) ระหว่างคนสองคน อันนำไปสู่การกีดกันไม่ให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในความสัมพันธ์นี้ และเด็กให้ความหมายของคำว่า เพื่อนสนิทว่าเป็นใครบางคนที่อยู่ใกล้และเป็นผู้ที่บังเอิญปรากฏตัวในขณะที่กำลังจะเล่น นอกจากนั้นเด็กยังให้ความหมายของคำว่า มิตรภาพว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ๆ หรือเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ระหว่างคนสองคนที่มาอยู่ด้วยกันเพื่อการเล่น ความอิจฉาหรือความก้าวร้าวที่มีต่อบุคคลที่สามซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในการเล่นจะเกิดขึ้นกับเด็กในขั้นนี้ และการต่อสู้ที่เกิดขึ้นจะเป็นการต่อสู้ที่เกี่ยวข้องกับของเล่นหรือพื้นที่มากกว่าจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกของบุคคล (เด็กไม่มีการพิจารณาไตร่ตรองเรื่องของจิตใจ)

ขั้น 1 : การช่วยเหลือแบบฝ่ายเดียว (One-way assistance)

เด็กรับรู้ว่าแรงจูงใจ ความคิดและความรู้สึก ซึ่งอยู่ภายในจิตใจของบุคคลมีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคมที่บุคคลแสดงออกมา และสามารถแยกมุมมองภายในจิตใจของตนเองและของผู้อื่นออกจากกัน แต่เด็กยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมุมมองเหล่านี้ และไม่สามารถประสานมุมมองส่วนตัวของแต่ละฝ่ายได้ ดังนั้นในการอธิบายหรือตัดสินความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนสองคน เด็กจะใช้มุมมองส่วนตัวของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น กล่าวคือ เด็กมีความคิดแบบด้านเดียว ซึ่งทำให้เด็กอธิบายเกี่ยวกับมิตรภาพในลักษณะที่ว่า เพื่อนมีความสำคัญเพราะเขาหรือเธอทำกิจกรรมที่ตนเองอยากทำหรือทำกิจกรรมที่ตนเองทำแล้วประสบความสำเร็จ รวมทั้งเด็กยังให้ความหมายของคำว่า เพื่อนสนิทว่าเป็นใครคนหนึ่งที่เป็นมากกว่าเพื่อนสนิทของเด็กในขั้น 0 (เช่น อยู่ใกล้มากกว่า) และเพื่อนสนิทคือใครบางคนที่ตนเองรู้จักมากกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับความชอบและไม่ชอบของผู้อื่นเพียงฝ่ายเดียว นอกจากนั้นเด็กในขั้นนี้ยังคงใช้การกระทำเป็นเกณฑ์ในการตัดสินเพื่อน (โดยละเลยเรื่องทัศนคติส่วนบุคคล)

ขั้น 2 : ความร่วมมือที่เท่าเทียมกัน (Fairweather cooperation)

เด็กสามารถรับรู้ถึงความสัมพันธ์ของมุมมองระหว่างคนสองคนที่มีปฏิสัมพันธ์กันได้ ซึ่งทำให้เด็กสามารถอธิบายหรือตัดสินเกี่ยวกับมิตรภาพโดยใช้มุมมองของอีกฝ่ายที่มีปฏิสัมพันธ์กันได้ กล่าวคือ เด็กมีมุมมองของบุคคลที่ 2 ซึ่งทำให้เด็กอธิบายหรือตัดสินมิตรภาพในลักษณะที่เป็นแบบสองทางได้ เช่น การให้ความสนใจกับความคล้ายคลึงกันของตนเองและของผู้อื่น หรือการให้ความสนใจกับความชอบหรือไม่ชอบทั้งของตนเองและของผู้อื่น มากกว่าการจับคู่การกระทำของคน ๆ หนึ่งกับเกณฑ์ที่อีกฝ่ายหนึ่งตั้งไว้ นอกจากนั้นเด็กยังให้ความหมายของคำว่า มิตรภาพที่มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งจะเห็นได้จากการทะเลาะกันนั้นจะทำให้เกิดการตัดขาดมิตรภาพกัน แม้ว่า

ทั้งสองฝ่ายอาจจะยังมีความรู้สึกที่ดีต่อกันอยู่ก็ตาม และสิ่งที่เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ก็คือการประสานกันระหว่างความชอบ (หรือทัศนคติ) ของทั้งสองฝ่าย

ขั้น 3 : ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมและมีร่วมกัน (Intimate and mutually shared relationships)

เด็กสามารถพิจารณาได้ตรงต่อความสัมพันธ์ (มิตรภาพ) ระหว่างบุคคลสองคนจากมุมมองของบุคคลที่ 3 ได้ เด็กกล่าวถึงทั้งความต่อเนื่องของความสัมพันธ์และความผูกพันกันทางอารมณ์ระหว่างเพื่อนสนิท ในขั้นนี้ความสำคัญของมิตรภาพไม่ได้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ว่าตนเองรู้สึกเบื่อหรือโดดเดี่ยวเหมือนกับในขั้นก่อนหน้านี้เท่านี้ โดยเด็กจะอธิบายเกี่ยวกับมิตรภาพว่าเป็นวิถีทางของการพัฒนาความใกล้ชิดสนิทสนมและการช่วยเหลือค้ำจุนกัน และเพื่อนจะร่วมแบ่งปันปัญหาส่วนตัวกัน ซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเพื่อนนั้นไม่ได้หมายความว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนจะสิ้นสุดลง เพราะภายใต้ความสัมพันธ์ที่ดำเนินต่อเนื่องไประหว่างคนทั้งคู่ผู้นั้นอยู่เหนือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและความอยุติธรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ นอกจากนี้เด็กยังกล่าวถึงความห่วงใยที่เกิดจากการรับรู้ถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดนี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นและรักษาไว้ได้ยาก ซึ่งพวกเขาพยายามที่จะทำให้มันมั่นคง

ขั้น 4 : มิตรภาพที่มีการพึ่งพากันอย่างเป็นอิสระ (Autonomous interdependent friendships)

เด็กรับรู้ว่าความรู้สึกที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่ซับซ้อนและบางครั้งอาจมีความขัดแย้งกันได้ และแต่ละฝ่ายสามารถมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปได้ รวมทั้งมองมิตรภาพว่าเป็นความสัมพันธ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง มีความยืดหยุ่น และจะพัฒนาไปในแนวทางเดียวกับการพัฒนาของบุคคลนั้น ๆ โดยเด็กในขั้นนี้กล่าวถึงการพึ่งพากันและกัน ในลักษณะที่มิตรภาพจะเติบโตต่อเนื่องและเปลี่ยนรูปแบบ ต้องอาศัยความสามารถของแต่ละฝ่ายในการแยกแยะความรู้สึกระหว่างความเป็นอิสระ (independence) และการพึ่งพากัน (dependence) ในที่นี้ความเป็นอิสระคือการที่บุคคลแต่ละคนยอมรับความต้องการของผู้อื่นเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและมันจะเติบโตขึ้นผ่านประสบการณ์จริง ๆ ส่วนการพึ่งพากันคือการที่เพื่อนต้องอาศัยการช่วยเหลือค้ำจุนด้านจิตใจจากอีกฝ่าย ซึ่งทำให้เพื่อนได้รับความเข้มแข็งหรือกำลังใจ และได้รับรู้เกี่ยวกับตนเอง (self-identification) เพิ่มขึ้นจากบุคคลที่มีความสำคัญ (significant person) และมีความสัมพันธ์กับตนเอง นอกจากนี้เด็กยังใช้มุมมองของคนส่วนใหญ่ในสังคมหรือกลุ่มบุคคลที่เด็ก (หรือผู้อื่น) เกี่ยวข้องในการอธิบายและตัดสินมิตรภาพ

แนวคิดของ Feffer & Gourevith

Feffer & Gourevith (1960 อ้างถึงใน มัลลิกา สันติศิริฤภาค, 2545) เสนอว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นหรือความสามารถในการสวมบทบาทเกี่ยวข้องกับกลไกการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (decentering) โดยใช้เครื่องมือที่ชื่อว่า Role Taking Task (RTT) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวัดความสามารถในการสวมบทบาทของเด็กด้วยการบรรยายตัวละครตามสถานการณ์ต่าง ๆ โดย Feffer & Gourevith ได้แบ่งขั้นของความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นและการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. Simple Refocusing 1 เด็กที่อยู่ในระดับนี้สามารถสวมบทบาทของตัวละครได้เพียงบทบาทเดียวในแต่ละครั้งและมองเพียงลักษณะภายนอกของตัวละคร ไม่สามารถบรรยายถึงความรู้สึกภายในได้ อีกทั้งการบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและขณะที่เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นจะไม่มีมโนคติที่สอดคล้องกันหรืออาจมีความสอดคล้องกันอย่างไม่สม่ำเสมอ นอกจากนั้นเด็กยังไม่สามารถบรรยายและสวมบทบาทตัวละครอื่นได้อีก

2. Simple Refocusing 2 เด็กที่อยู่ในระดับนี้สามารถสวมบทบาทของตัวละครได้บทบาทเดียวแต่สามารถเข้าถึงความรู้สึกภายในของตัวละครได้ นอกจากนี้การบรรยายตัวละครในเบื้องต้นและการสวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นจะมีความสอดคล้องกันอย่างสม่ำเสมอ

3. Consistent Elaboration 1 เด็กที่อยู่ในระดับนี้จะสามารถสวมบทบาทของตัวละครได้มากกว่า 1 ตัว สามารถเน้นถึงความรู้สึกภายในของตัวละครทุกตัว นอกจากนี้การบรรยายเรื่องราวในเบื้องต้นมีความสอดคล้องกับการสวมบทบาทของตัวละครอื่น ๆ ซึ่งอาจเป็นการมองในหลากหลายแง่มุม

4. Consistent Elaboration 2 เด็กที่อยู่ในระดับนี้จะสามารถสวมบทบาทของตัวละครได้อย่างน้อย 2 ตัว และมีความสอดคล้องกันระหว่างการบรรยายตัวละครในบทบาทที่ต่างกัน นอกจากนี้เด็กยังสามารถให้เหตุผลของการมีความคิดความรู้สึกต่าง ๆ ของตัวละครได้อีกด้วย

5. Change of Perspective เด็กที่อยู่ในระดับนี้จะสามารถสวมบทบาทของตัวละครได้อย่างน้อยที่สุด 2 ตัวอย่างสม่ำเสมอ การบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครแต่ละตัว นอกจากต้องมีการบรรยายบทบาทของทุกตัวอย่างสอดคล้อง เช่นเดียวกับคุณสมบัติของ Consistent Elaboration 2 แล้ว ในการบรรยายตัวละครตัวหนึ่งจากการสวมบทบาทที่ต่างกัน ต้องสามารถบรรยายถึงความรู้สึกภายในที่สัมพันธ์กับความคิดที่แสดงออกภายนอกได้สอดคล้องกันทั้ง 2 ตัว และมีความสอดคล้องกันทั้งหมดตามเนื้อเรื่องด้วย

Feffer & Gourevith (1960) ได้ศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการสวมบทบาทของเด็กวัยเรียน โดยใช้ Role-Taking Task (RTT) ซึ่งประกอบด้วยภาพที่มีฉากแสดงสถานที่ต่าง ๆ

กัน แต่สภาพจะมีตัวละครที่หลากหลายทั้งผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก และสัตว์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย อายุ 6-13 ปี จำนวน 68 คน จากศูนย์กลางชุมชน 2 แห่ง โดยผู้ทดลองจะให้เด็กกลุ่มตัวอย่างบรรยายภาพในแต่ละสถานการณ์ (การบรรยายเบื้องต้น) และทวนเรื่องที่เล่าให้ผู้ทดลองฟังอีกครั้ง จากนั้นก็ให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องนั้น และบรรยายตัวละครนั้น ๆ ให้ผู้ทดลองฟัง เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสวมบทบาทและบรรยายตัวละครของเด็กมาประเมินระดับความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามที่ระบุไว้ข้างต้นพบว่า เด็กอายุ 6 ปี มีความสามารถอยู่ในขั้น Simple Refocusing เนื่องจากการบรรยายตัวละครในเบื้องต้นของเด็กกับในขณะที่เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นไม่มีความสอดคล้องกัน หรือสอดคล้องกันอย่างไม่สม่ำเสมอ เด็กอายุ 7-8 ปี มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration คือ สามารถสวมบทบาทของตัวละครได้ มากกว่า 1 ตัว และการบรรยายเรื่องราวในเบื้องต้นมีความสอดคล้องกับการสวมบทบาทของตัวละครอื่น ๆ ซึ่งเป็นการมองในหลากหลายแง่มุม รวมทั้งพบว่าเด็กอายุ 9 ปีขึ้นไป มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้นสูงสุด Change of Perspective กล่าวคือสามารถสวมบทบาทของตัวละครได้อย่างน้อยที่สุด 2 ตัวอย่างสม่ำเสมอ นอกจากต้องสามารถบรรยายถึงบทบาทของทุกตัวอย่างสอดคล้องกัน เช่นเดียวกับคุณสมบัติของ Consistent Elaboration 2 แล้ว ในการบรรยายตัวละครตัวหนึ่งจากการสวมบทบาทที่ต่างกัน ต้องสามารถบรรยายถึงความรู้สึกภายในที่สัมพันธ์กับความคิดที่แสดงออกภายนอกได้สอดคล้องกันทั้ง 2 ตัวละครและมีความสอดคล้องกันทั้งหมดตามเนื้อเรื่องด้วย จากการศึกษาวิจัยของ Feffer & Gourevitch (1960) สามารถสรุปได้ว่าพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเพิ่มขึ้นตามอายุ และเด็กอายุ 9 ปีขึ้นไป มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้นสูงสุด Change of Perspective นอกจากนั้นผลการศึกษายังพบว่า 1) เด็กที่อายุมากกว่าจะแสดงระดับการรับรู้ที่กระจายจากจุดศูนย์กลาง (decentering) ดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่าในงานด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive tasks) ซึ่งเหมือนกับงานด้านความสามารถในการสวมบทบาท และ 2) ระดับการรับรู้ที่กระจายจากจุดศูนย์กลางซึ่งสะท้อนให้เห็นในงานด้านความรู้ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ที่กระจายจากจุดศูนย์กลางซึ่งปรากฏให้เห็นในการเข้าใจทัศนะทางสังคม (social perspectives)

การเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevitch

Selman & Byrne (1974) ได้ศึกษาเพื่อวิเคราะห์ด้านโครงสร้างและพัฒนาการด้านความสามารถในการสวมบทบาทของเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชนชั้นกลาง จำนวน 40 คน แบ่งเป็น

ระดับอายุ 4 6 8 และ 10 ปี กลุ่มละ 10 คน โดยเด็กแต่ละคนจะได้ฟังเรื่องเล่าและดูภาพประกอบ ตัวอย่างเรื่องเล่าที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

“โฮลลี่เป็นเด็กหญิงอายุ 8 ปี ที่ชอบปีนต้นไม้มาก และเป็นคนที่ปีนต้นไม้ได้ดีที่สุดในละแวกบ้าน วันหนึ่งขณะที่กำลังปีนลงมาจกต้นไม้สูง เธอพลัดตกลงมาแต่ไม่ได้รับบาดเจ็บใดๆ พ่อของเธอเห็น เขาอารมณ์เสียและให้โฮลลี่สัญญาว่าจะไม่ปีนต้นไม้อีก เธอสัญญากับพ่อ วันต่อมาโฮลลี่และเพื่อนของเธอพบผอน ลูกแมวของผอนติดอยู่บนต้นไม้และไม่สามารถลงมาได้ ตอนนีโฮลลี่ต้องตัดสินใจว่าเธอจะปีนต้นไม้ไปช่วยลูกแมวหรือปล่อยลูกแมวไว้อย่างนั้น ซึ่งลูกแมวอาจตกลงมากก็ได้ โฮลลี่เป็นคนเดียวที่สามารถปีนต้นไม้ได้เก่งพอที่จะไปถึงลูกแมวและช่วยมันลงมา แต่เธอยังจำสัญญาที่ให้ไว้กับพ่อได้”

หลังจากฟังเรื่องเล่าพร้อมภาพประกอบจบ ผู้วิจัยจะทวนเรื่องกับเด็กอีกครั้ง จากนั้นก็จะสัมภาษณ์เด็ก แล้วนำคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์ระดับพัฒนาการด้านความสามารถในการสวมบทบาท พบว่า ความสามารถในการสวมบทบาทเพิ่มขึ้นตามอายุ นอกจากนั้น Selman & Byrne ได้เปรียบเทียบระดับอายุของเด็กที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ กับระดับอายุที่ได้จากการวิจัยของ Feffer พบว่า

1. ในการวิจัยนี้เด็กอายุ 4 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น 0 Egocentric role taking ไม่มีหลักฐานที่แสดงถึงความสามารถในการแยกความแตกต่างและการประสานระหว่างมุมมอง
2. ในการวิจัยนี้เด็กอายุ 6 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น 1 Subjective role taking แม้ว่าเด็กจะแสดงให้เห็นความสามารถในการแยกความแตกต่างระหว่างมุมมองได้ แต่ยังไม่สามารถประสานระหว่างมุมมองได้ เทียบเท่ากับขั้น Simple Refocusing ของ Feffer ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงอายุ 6 ปี
3. ในการวิจัยนี้เด็กอายุ 8 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น 2 Self-reflection role taking เทียบเท่ากับขั้น Consistent Elaboration ของ Feffer โดยสูงสุดอยู่ในช่วงอายุ 7 และ 8 ปี
4. ในการวิจัยนี้เด็กอายุ 8 และ 10 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น 3 Mutual role taking เด็กแสดงให้เห็นความสามารถในการประสานระหว่างมุมมองได้ เทียบเท่ากับขั้น Change of Perspective ของ Feffer ซึ่งจะเริ่มปรากฏในช่วงอายุ 9 ปี

จากผลการวิจัยของ Selman & Byrne (1974) ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับทฤษฎีของ Selman (1979) สามารถสรุปผลการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนนะของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith ได้ ดังตารางที่

ตารางที่ 1.1

ตารางแสดงการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith

ขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น	
ตามทฤษฎีของ Selman (1979)	ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960)
ขั้น 0 : Egocentric or Undifferentiated Perspective (3-6 ปี)	-
ขั้น 1 : Subjective or Differentiated Perspective (5-9 ปี)	ขั้น Simple Refocusing (6 ปี)
ขั้น 2 : Self-Reflection or Reciprocal Perspective (7-12 ปี)	ขั้น Consistent Elaboration (7-8 ปี)
ขั้น 3 : Third-person or mutual perspectives (10-15 ปี)	ขั้น Change of Perspective (9-13 ปี)
ขั้น 4 : Societal or In-Depth Perspective (12 ปีขึ้นไป)	-

จากตารางที่ 1.1 สรุปได้ว่า

1. ในแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นนี้เริ่มต้นที่ระดับอายุ 6 ปี ซึ่งตรงกับขั้น 1 ในทฤษฎีของ Selman อีกทั้ง Feffer & Gourevith ถือว่าเด็กในขั้น 0 นี้ยังไม่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น เนื่องจากเด็กยังมีความคิดในลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) อยู่

2. พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในขั้น 1 Subjective or differentiated perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) จะตรงกับขั้น Simple Refocusing ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960)

3. พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในขั้น 2 Self-reflection or reciprocal perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) จะตรงกับขั้น Consistent Elaboration ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960)

4. พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในขั้น 3 Third-person or mutual perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) จะตรงกับขั้น Change of Perspective ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960)

5. ในแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ถือว่าขั้น Change of Perspective เป็นขั้นสูงสุดของพัฒนาการด้านนี้ และหากเด็กระดับอายุใดมีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้ก็ถือว่าเด็กระดับอายุนั้นสามารถเข้าใจทัศนะของผู้อื่นได้แล้ว แต่ Selman (1979) มีการศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นที่ละเอียดเพิ่มมาอีกหนึ่งขั้น คือ ขั้นที่ 4 Societal or in-depth perspective

จากการสรุปตารางข้างต้นจะเห็นว่า พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นขั้น 3 Third-person or mutual perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตรงกับขั้น Change of Perspective ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ซึ่ง Feffer & Gourevith ถือว่าเด็กที่มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้น Change of Perspective นี้ มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น และเนื่องจาก Selman ไม่ได้ระบุไว้ว่าขั้นใดของพัฒนาการตามทฤษฎีของเขาเป็นขั้นที่ถือว่าเด็กมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงอนุมานว่า เด็กที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 3 ตามทฤษฎีของ Selman ถือได้ว่าเด็กมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น

แนวคิดของ Piaget

Piaget (1975 อ้างถึงใน เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ 2536) มองมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่สลับซับซ้อนและมีกิจกรรมทางปัญญาตลอดเวลาในการที่จะเลือกรับและตีความสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างเป็นความรู้ของตนเอง มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้ที่อยู่เฉย ๆ หรือเป็นเพียงผู้รับข้อมูลตามที่มีการเสนอเข้าสู่ประสาทสัมผัสเท่านั้น แต่เมื่อได้รับข้อมูลใหม่มามนุษย์จะทำการปรับและตีความข้อมูลใหม่นั้นตามความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว และตามความเป็นจริงของสิ่งเร้านั้น

Piaget (1975) กล่าวว่า พัฒนาการด้านสติปัญญาของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งเกิดจากการที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ตลอดเวลาตั้งแรกเกิด โดย Piaget ได้อธิบายพัฒนาการทางสติปัญญาด้วยความคิดหลัก 4 ข้อ ดังนี้

1. สกีมา (schema) เป็นโครงสร้างทางปัญญาที่แต่ละบุคคลมีการรับรู้ข้อมูลใหม่ ๆ และปรับโครงสร้างทางความคิดได้ หรือเปรียบเสมือนแผ่นเก็บข้อมูลมากมาย โดยแผ่นเก็บข้อมูลนี้จะทำหน้าที่แยกแยะสิ่งแวดล้อมที่เรารับรู้ ทำให้บุคคลสามารถแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งเร้าใหม่และสิ่งเร้าเก่าได้

2. กระบวนการดูดซึมเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) เป็นกระบวนการทางปัญญาที่บุคคลซึมซับหรือรับเอาประสบการณ์ใหม่หรือสิ่งเร้าใหม่เข้าสู่โครงสร้างทางปัญญาหรือแบบแผนของพฤติกรรม ซึ่งกระบวนการดูดซึมเข้าสู่โครงสร้างจะเกิดขึ้นตลอดเวลา

3. กระบวนการปรับโครงสร้าง (Accommodation) เป็นกระบวนการที่บุคคลปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาเดิมที่มีอยู่เพื่อรับเอาประสบการณ์ใหม่ที่เข้ามาอยู่ในโครงสร้างทางปัญญา เพื่อให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสภาพการณ์นั้น ๆ ได้

4. กระบวนการเข้าสู่สมดุล (Equilibrium) คือ ความสมดุลระหว่างกระบวนการดูดซึมเข้าสู่โครงสร้างและกระบวนการปรับโครงสร้าง กล่าวคือ ถ้าประสบการณ์ใหม่หรือสิ่งเร้าใหม่ที่บุคคลรับเข้ามาแล้ว บุคคลสามารถที่จะจัดเก็บประสบการณ์ใหม่หรือสิ่งเร้าใหม่นั้นเข้าไปไว้ในโครงสร้างทางปัญญาเดิมได้ก็จะเกิดความสมดุล (equilibrium) แต่ถ้าประสบการณ์ใหม่หรือสิ่งเร้าใหม่ที่บุคคลรับเข้ามาแล้ว บุคคลไม่สามารถที่จะจัดเก็บประสบการณ์ใหม่หรือสิ่งเร้าใหม่นั้นเข้าไปไว้ในโครงสร้างทางปัญญาเดิมได้ก็จะเกิดความไม่สมดุล (disequilibrium) ขึ้น บุคคลจะมีการปรับโครงสร้างทางปัญญาเดิมให้เหมาะสมหรือมีการสร้างโครงสร้างทางปัญญาใหม่ขึ้นมา เพื่อจัดเก็บประสบการณ์ใหม่หรือสิ่งเร้าใหม่นั้น ซึ่งก็จะทำให้เกิดความสมดุลขึ้น

ความสามารถในการเข้าใจทัศนระของผู้อื่นของเด็กจะเกิดขึ้นหรือพัฒนาขึ้นตามระดับพัฒนาการทางสติปัญญา โดย Piaget (1969) อ้างถึงใน Silverthorn, (1999) ได้แบ่งระดับพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor stage) พัฒนาการในขั้นนี้เริ่มตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 2 ปี ทารกและเด็กวัยเตาะแตะเรียนรู้ด้วยการใช้ตา หู มือ และประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวอื่น ๆ เมื่อแรกเกิดความคิดความเข้าใจของเด็กจะถูกจำกัดจากการเคลื่อนไหวที่เป็นปฏิกิริยาสะท้อน (motor reflexes) กล่าวคือ พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกเป็นปฏิกิริยาสะท้อน (reflex action) ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ผ่านปฏิกิริยาสะท้อนเหล่านี้ ต่อมาพฤติกรรมของเด็กจะพัฒนาขึ้นกลายเป็นพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมายและความตั้งใจ นอกจากนั้นเด็กยังมีการเรียนรู้เรื่องมโนทัศน์เกี่ยวกับวัตถุ (object concept) ซึ่งเมื่อเด็กอายุ 2 ปี จึงจะมีความเข้าใจเรื่องมโนทัศน์เกี่ยวกับวัตถุอย่างสมบูรณ์ นั่นคือ เด็กเข้าใจว่าวัตถุมีความเป็นอิสระ สามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของเด็ก

2. ขั้นการคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational stage) พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 2-7 ปี พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยนี้จะเป็นไปอย่างรวดเร็วทั้งในด้านการรับรู้และการเรียนรู้ เด็กสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารกับผู้อื่นและเริ่มมีทักษะของการสร้างสัญลักษณ์หรือตัวแทน (representational skills) ในความคิด โดยเฉพาะการสร้างสัญลักษณ์หรือตัวแทนที่ใช้ในภาษา เนื่องจากเด็กในวัยนี้จะให้ความสนใจกับตัวเอง (self-oriented) มากและมีความคิดแบบยึด

ตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentric view) ดังนั้นเด็กในขั้นนี้จึงสามารถใช้ทักษะของการสร้างสัญลักษณ์หรือตัวแทนในการมองโลกจากมุมมองของตนเองเท่านั้น ในเรื่องของการรับรู้เด็กจะรับรู้เฉพาะจุดเด่นของสิ่งไว้ (centration) โดยไม่สนใจรายละเอียดปลีกย่อย แต่เมื่ออายุย่างเข้า 6-7 ปี การคิดในลักษณะที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กเริ่มลดลง ทำให้เด็กเริ่มรับรู้ถึงความคิดของผู้อื่น และสามารถพิจารณาไตร่ตรองความคิดของผู้อื่นได้ รวมทั้งเริ่มทำในสิ่งที่สังคมพึงพอใจ

3. ขั้นปฏิบัติการเชิงรูปธรรม (Concrete operational stage) พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 7-12 ปี เด็กมีความสามารถทางความคิดความเข้าใจมากขึ้น โดยกระบวนการคิดของเด็กจะมีเหตุผล มีความยืดหยุ่น และมีระบบมากกว่าในวัยเด็กดื้อด้น แม้ว่าเด็กจะเข้าใจปัญหาที่เป็นรูปธรรม (concrete problem) แต่พวกเขาก็ยังไม่สามารถพิจารณาไตร่ตรองและแก้ปัญหาที่เป็นนามธรรม (abstract problem) ได้ รวมทั้งไม่สามารถคิดถึงผลลัพธ์ตามหลักตรรกศาสตร์ที่สามารถเป็นไปทั้งหมดได้ นอกจากนั้นเด็กยังมีความสามารถในการคิดแบบย้อนกลับ (reversibility) มีการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลดลง มีการรับรู้ที่กระจายจากจุดศูนย์กลาง (decentration) ทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเพิ่มขึ้น โดยเด็กสามารถแยกความคิด ความเข้าใจ การรับรู้ และอารมณ์ความรู้สึกของตนเองจากผู้อื่นได้ และสามารถบรรยายความคิด ความเข้าใจ การรับรู้และอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นได้ เมื่อตนเองและผู้อื่นได้รับรู้เหตุการณ์แตกต่างกัน รวมทั้งสามารถพิจารณามุมมองได้มากกว่า 1 มุมมอง ในเวลาเดียวกันได้

4. ขั้นปฏิบัติการเชิงนามธรรม (Formal operational stage) พัฒนาการขั้นนี้อยู่ในช่วงอายุ 12 ปีขึ้นไป เป็นขั้นที่โครงสร้างทางปัญญาพัฒนาอย่างสมบูรณ์ โดยเด็กมีการเปลี่ยนแปลงความสามารถด้านการคิดและการแก้ปัญหาที่มีแบบแผนเชิงนามธรรมและมีการใช้เหตุผล กล่าวคือ เด็กรู้จักคิดหาเหตุผลอย่างเป็นนามธรรม ตั้งสมมติฐาน ทดสอบสมมติฐานและแก้ปัญหาได้ แม้ว่าเหตุการณ์หรือสิ่งนั้น ๆ จะไม่ได้ปรากฏเป็นรูปธรรมอยู่ต่อหน้าของตนก็ตาม

ความคิดหลักในทฤษฎีของ Piaget ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น มี 2 ประการ (อ้างถึงใน Selman & Byrne, 1974; Tenbrink, 1997) ดังนี้

1. Egocentrism เป็นลักษณะของเด็กในพัฒนาการขั้น Pre-operational thinking ช่วงอายุ 2-7 ปี คือ เด็กเล็ก ๆ จะสันนิษฐานว่าความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ และการรับรู้ของผู้อื่นเหมือนกับของตัวเอง ซึ่งลักษณะเช่นนี้อาจเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงการขาดความเข้าใจว่าบุคคลมีความรู้ความเข้าใจ และการแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ อยู่บนพื้นฐานของแหล่งความรู้ ประสบการณ์ และมุมมองด้านการรับรู้ของตนเอง กล่าวคือ เด็กไม่สามารถก้าวพ้นออกมาจากการมองโลกด้วยมุมมองของตนเองได้ เด็กในขั้นนี้มีปัญหาในการพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นที่มีลักษณะแตกต่างกัน Piaget เรียกลักษณะดังกล่าวว่า collective monologues คือ เด็กอายุ 4-6 ปี จะพูด

กับตัวเองมากกว่าจะฟังผู้อื่น โดยจะเห็นได้ชัดจากการอธิบายและการวิพากษ์วิจารณ์กันระหว่างเด็ก เป็นเหตุให้เด็กมีปัญหาในการเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น และเป็นเรื่องยากสำหรับเด็กในการสร้างข้อมูลใหม่ที่จะช่วยให้พวกเขาเข้าใจผู้อื่นและช่วยให้ความเข้าใจที่ผิดหมดไป ดังนั้นเด็กจึงจำเป็นต้องมีประสบการณ์อย่างเพียงพอก่อนที่จะผ่านพ้นพัฒนาการขั้นนี้และก้าวเข้าสู่พัฒนาการขั้นต่อไป (Operational phase) พร้อมกับมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น

2. Decentration เป็นลักษณะของเด็กในพัฒนาการขั้น Operational thinking ช่วงอายุ 7-11 ปี คือ เด็กโตจะให้ความสนใจกับจุดต่าง ๆ ของสถานการณ์หรือสิ่งเร้าอย่างเท่าเทียมกัน (เด็กเล็กจะให้ความสนใจเฉพาะจุดเด่นของสิ่งเร้า) ทำให้เด็กสามารถสังเกตเห็นและได้รับข้อมูลจากสถานการณ์หรือสิ่งเร้าในมุมมองที่กว้างและครบถ้วนถูกต้อง กล่าวคือ เด็กมีความสามารถในการพิจารณาได้รอบด้านสถานการณ์หรือสิ่งเร้าในหลากหลายมุมมอง หรือในหลากหลายรูปการ

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดของ Piaget (1951) อ้างถึงใน Epley, Morewedge, & Keysar, (2004) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) ไว้ว่าก่อนที่เด็กจะมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น เด็กมีความเชื่อว่าการรับรู้ (perception) เกี่ยวกับโลกของพวกเขาเป็นการสะท้อนให้เห็นลักษณะที่แท้จริงของโลกและผู้อื่นจะรับรู้เกี่ยวกับโลกเช่นเดียวกับพวกเขา ดังนั้นเด็กเล็กจึงไม่สามารถแยกแยะระหว่างสิ่งที่พวกเขาเห็นและสิ่งที่ผู้อื่นรับรู้ออกจากกันได้ กล่าวคือเด็กมีลักษณะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

ปัจจัยที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น

องค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นคือพัฒนาการทางสติปัญญา เนื่องจากความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นจะพัฒนาขึ้นตามลำดับอายุ นอกจากนั้นการที่เด็กแต่ละคนจะมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นได้ดีหรือไม่นั้น ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ (อ้างถึงใน มัลลิกา สันติหิรัญภาค, 2545 และ สุจิตรา แก้วเขียว, 2534) คือ

1. วิธีการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับจากบิดามารดามีบทบาทสำคัญมากในการปลูกฝังความคิดและทัศนคติที่ดีให้แก่เด็กซึ่งจะส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นคนดีของสังคมต่อไป การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น การอบรมเลี้ยงดูแบบชี้แจงเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบรักใคร่สนับสนุน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้เด็กได้สวมบทบาทต่าง ๆ โดยการอนุญาตให้เข้าร่วมในการถกเถียงปัญหา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกในครอบครัว รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเหล่านี้นับเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของประภาพร แซ่เตียว (2541) ซึ่งศึกษา

เปรียบเทียบพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนประถมศึกษปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบคำนึงถึงบุคคลอื่น (หมายถึง การสอนจากผู้ทดลองที่ชี้ให้เห็นผลของการกระทำของบุคคล ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะพฤติกรรมหรือความรู้สึก) และได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบผลกรรม (หมายถึง การสอนจากผู้ทดลองว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดีจะส่งผลให้เป็นที่ชื่นชอบของสังคม ได้รับคำชม หรือรางวัล และพฤติกรรมที่ไม่ดีจะไม่เป็นที่ชื่นชอบของสังคม ได้รับการตำหนิหรือการลงโทษ) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนวัดไผ่เงินโชตนาราม กรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน แบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่ม จากนั้นทำการสอนโดยให้เหตุผลแบบคำนึงถึงบุคคลอื่น อีกกลุ่มหนึ่งได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบผลกรรม หลังการทดลองเด็กจะได้รับการทดสอบพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ พบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบคำนึงถึงบุคคลอื่น มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลังการทดลองทันทีที่ไม่แตกต่างจากก่อนการทดลอง แต่มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ มากกว่าก่อนการทดลอง ส่วนในกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบผลกรรม มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลังการทดลองทันทีมากกว่าก่อนการทดลอง แต่มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ ไม่แตกต่างจากก่อนการทดลอง

2. สภาพสังคมหรือชุมชนรอบ ๆ ตัวเด็ก มีส่วนส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น โดยสภาพสังคมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวาทะกับเพื่อนหรือผู้ใหญ่ เช่น ในสังคมเมือง เด็กจะมีการสวมบทบาทได้ดีกว่าเด็กในสังคมที่ไม่ได้รับโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวาทะกับเพื่อนหรือผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Dunn, Brown, & Beardsall (1991) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของการสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึกที่แตกต่างกันระหว่างเด็กอายุ 3 ปีกับแม่และพี่น้องของพวกเขา และความสามารถในการจดจำเกี่ยวกับอารมณ์เมื่อเด็กอายุ 6 ปี กลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 41 คน พบว่าความแตกต่างในการสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึก (ในด้านความถี่ การพูดถึงสาเหตุ เนื้อหาที่หลากหลาย และการโต้แย้งกัน) มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการจดจำเกี่ยวกับอารมณ์ในเวลาต่อมา ผลการศึกษาพบนัยสำคัญอย่างสูงระหว่างพัฒนาการด้านความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ของเด็กกับการสนทนา ระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่เด็กยังอายุน้อย และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Elfenbein, Mandal, Ambaby, Harizuka, & Kumar (2004 อ้างถึงใน Thibault, Bourgeois & Hess, 2005) ที่พบว่าผู้ที่ได้รับการกระตุ้นให้จดจำเกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้อื่น จะประสบความสำเร็จในการทำงานที่ต้องใช้ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น กล่าวคือ สามารถแปลความหมายของการแสดงออกทางอารมณ์ได้ง่ายขึ้น

3. การปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เด็กลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และพัฒนาความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น (ในการสวมบทบาท) โดยเฉพาะในช่วงวัยเด็กตอนต้นและวัยรุ่น เด็กจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่กับสังคมนอกรบ้าน จะให้ความเป็นเพื่อนกับ

ผู้อื่น สร้างมิตรภาพกับกลุ่ม เริ่มเรียนรู้ค่านิยมทางสังคมจากกลุ่มเพื่อนและบุคคลรอบข้าง ซึ่งพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยนี้เด่นชัดมาก โดยเด็กจะให้ความสำคัญต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทั้งต่อบุคคลใกล้ชิดและบุคคลอื่น ทั้งวัยเดียวกันและต่างวัยกัน เด็กวัยนี้ต้องการเพื่อนมาก เด็กจะแสวงหาเพื่อนที่มีความคล้ายคลึงกับตนในด้านบุคลิกลักษณะ ความชอบ และเด็กมักยึดมั่นกับกลุ่มเพื่อน สังคมรอบข้าง มีความรู้สึกผูกพัน เป็นเจ้าของและซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม (สายฝน เอกวรางกูร, ไม่ระบุปีที่พิมพ์) ดังเช่นผลการวิจัยของมณี มานะพันธุ์นิยม (2531) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่มีการปฏิสัมพันธ์สูงและต่ำกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 โดยใช้แบบสอบถามการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์สูงกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน จำนวน 90 คน และนักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์ต่ำกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน จำนวน 84 คน จากนั้นวัดความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิด โดยให้เด็กได้รับรู้เรื่องราวจากภาพการ์ตูน 7 ภาพ โดยภาพที่ 2 3 และ 5 เป็นภาพที่เสนอข่าวสารส่วนบุคคลของผู้รับการทดสอบ ซึ่งแสดงเหตุการณ์ที่เด็กตกใจกลัวสุนัขแล้ววิ่งหนีสุนัขไปที่ต้นไม้เมื่อง เมื่อเด็กได้รับรู้และเข้าใจเหตุการณ์จากภาพทั้ง 7 ภาพแล้ว ให้เด็กทำนายว่าผู้อื่นที่ได้รับรู้เหตุการณ์จากภาพ 4 ภาพที่เหลือ คือ ภาพที่ 1 4 6 และ 7 โดยไม่ได้รับข่าวสารในภาพที่ 2 3 และ 5 จะเล่าเรื่องอย่างไร ผู้วิจัยให้เด็กตอบคำถาม 2 ข้อ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่มีการปฏิสัมพันธ์สูงกับเพื่อนรุ่นเดียวกันมีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดมากกว่ากลุ่มที่มีการปฏิสัมพันธ์ต่ำกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ LeMare & Rubin (1987) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นและประสบการณ์การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน (peer interaction experience) กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาลอายุเฉลี่ย 5 ปี 10 เดือน จำนวน 69 คน และเด็กเกรด 3 อายุเฉลี่ย 8 ปี 10 เดือน จำนวน 93 คน พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างประสบการณ์การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กับความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กเกรด 3 เท่านั้น โดยเด็กที่มีพฤติกรรมแยกตัวจะมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นน้อยกว่าเพื่อนที่มีความสามารถทางสังคมอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยและเพื่อนที่มีความสามารถทางสังคมสูง ขณะที่เด็กที่มีความสามารถทางสังคมอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยและเด็กที่มีความสามารถทางสังคมสูงไม่มีความแตกต่างจากเด็กคนอื่น

4. การแสดงบทบาทสมมติ ช่วยให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความเข้าใจนี้จะช่วยให้เด็กรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา และส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง ในทางที่ดี รวมทั้งได้มีโอกาสสำรวจตนเองและเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนรู้เข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ดังเช่นผลการวิจัยของ ศิริวรรณ เจริญจิตต์กุล (2533) ได้ศึกษาผลการสอนด้วยการแสดงบทบาทสมมติและการสอนด้วยวิธีการธรรมดาต่อการพัฒนาค่านิยมด้านความซื่อสัตย์

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดด่านสำโรง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 90 คน แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง 1 เป็นกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยการแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มทดลอง 2 เป็นกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการธรรมดา และกลุ่มควบคุม เป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการสอน หลังการทดลองผู้วิจัยทำการทดสอบโดยใช้แบบสอบถาม คำนิยมด้านความซื่อสัตย์ พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยการแสดงบทบาทสมมติ มีการพัฒนา คำนิยมด้านความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการธรรมดาและนักเรียนกลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chalmers & Townsend (1990) ที่ศึกษาผลของการฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนคติทางสังคมของผู้อื่น กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กหญิงที่มีการปรับตัวทางสังคมไม่ดี อายุ 10-16 ปี จำนวน 16 คน โดยเข้าร่วมในโปรแกรมการแสดงบทบาทสมมติที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจทัศนคติทางสังคมของผู้อื่น กลุ่มตัวอย่างได้รับการฝึกทักษะทางสังคมเฉพาะ (ได้แก่ การฝึกแปลความหมายของพฤติกรรมที่แสดงออกมา เช่น การแสดงออกทางใบหน้า ท่าทาง อารมณ์ และปฏิกิริยาโต้ตอบทางอารมณ์) และได้แสดงบทบาทต่างๆ ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาทั่วไป เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กหญิงที่เข้าร่วมในโปรแกรมการออกกำลังกายพบว่า เด็กหญิงในโปรแกรมการฝึกการแสดงบทบาทสมมติมีความสามารถในการเข้าใจทัศนคติทางสังคมของผู้อื่นเพิ่มขึ้น และข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียนชี้ให้เห็นว่าการฝึกการแสดงบทบาทสมมติมีผลทำให้พฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม (prosocial behaviors) เพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กหญิงที่ได้รับการฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนคติทางสังคมของผู้อื่นมีความเข้าใจเกี่ยวกับผู้อื่นในสถานการณ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพิ่มขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

มัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) ได้ทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นของเด็กไทย ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevitch (1960) ซึ่งแบ่งลักษณะพัฒนาการเป็น 5 ระดับ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กไทยอายุ 6-12 ปี จำนวน 140 คน เพศชายและเพศหญิงจำนวนเท่ากันในแต่ละกลุ่ม การศึกษาเริ่มต้นโดยให้เด็กบรรยายเรื่องราวจากภาพให้ฟัง (เป็นการบรรยายเรื่องในเบื้องต้น) จากนั้นให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครต่าง ๆ ในเรื่อง แล้วบรรยายความคิด ความรู้สึกของตัวละครในเหตุการณ์นั้น บันทึกเสียงคำตอบของเด็ก และทำการแปลผลข้อมูลสู่ตารางบันทึกความสามารถในการเข้าใจทัศนคติผู้อื่น จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยนำ

ข้อมูลมาวิเคราะห์ระดับพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทยแต่ละกลุ่มอายุ แล้วนำเสนอตารางพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย ผลการวิจัยพบว่า

1. เด็กไทยอายุ 6 ปี จำนวน 100 เปอร์เซนต์ มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Simple Refocusing 1
2. เด็กไทยอายุ 7 ปี จำนวน 85 เปอร์เซนต์ และ 8 ปี จำนวน 100 เปอร์เซนต์ มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 1
3. เด็กไทยอายุ 9 ปี จำนวน 90 เปอร์เซนต์ เด็กอายุ 10 ปี จำนวน 90 เปอร์เซนต์ และ 11 ปี จำนวน 90 เปอร์เซนต์ มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration 2
4. เด็กไทยอายุ 12 ปีขึ้นไป จำนวน 80 เปอร์เซนต์ มีพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นอยู่ในขั้นสูงสุด Change of Perspective
5. ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศในแต่ละระดับอายุในพัฒนาการความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นของเด็กไทย

นอกจากงานวิจัยของมัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) ยังมีงานวิจัยอื่นที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น (หรือความสามารถในการสวมบทบาท) ร่วมกับปัจจัยอื่น ดังนี้

มณี มานะพันธุ์นิยม (2531) ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่มีการปฏิสัมพันธ์สูงและต่ำกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 โดยใช้แบบสอบถามการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์สูงกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน จำนวน 90 คน และนักเรียนที่มีการปฏิสัมพันธ์ต่ำกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน จำนวน 84 คน จากนั้นวัดความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิด โดยให้เด็กได้รับรู้เรื่องราวจากภาพการ์ตูน 7 ภาพ โดยภาพที่ 2 3 และ 5 เป็นภาพที่เสนอข่าวสารส่วนบุคคลของผู้รับการทดสอบ ซึ่งแสดงเหตุการณ์ที่เด็กตกใจกลัวสุนัข แล้ววิ่งหนีสุนัขไปที่ต้นมะม่วง เมื่อเด็กได้รับรู้และเข้าใจเหตุการณ์จากภาพทั้ง 7 ภาพแล้ว ให้เด็กทำนายว่าผู้อื่นที่ได้รับรู้เหตุการณ์จากภาพ 4 ภาพที่เหลือ คือ ภาพที่ 1 4 6 และ 7 โดยไม่ได้รับข่าวสารในภาพที่ 2 3 และ 5 จะเล่าเรื่องอย่างไร โดยผู้วิจัยให้เด็กตอบคำถาม 2 ข้อ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่มีการปฏิสัมพันธ์สูงกับเพื่อนรุ่นเดียวกันมีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดมากกว่ากลุ่มที่มีการปฏิสัมพันธ์ต่ำกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน ส่วนประภาพร แซ่เตียว (2541) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบคำนึงถึงบุคคลอื่น (หมายถึง การสอนจากผู้ทดลองที่ชี้ให้เห็นผลของการกระทำของ

บุคคล ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็พฤติกรรมหรือความรู้สึก) และได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบผลกรรม (หมายถึง การสอนจากผู้ทดลองว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่ดีจะส่งผลให้เป็นที่ชื่นชอบของสังคม ได้รับคำชม หรือรางวัล และพฤติกรรมที่ไม่ดีจะไม่เป็นที่ชื่นชอบของสังคม ได้รับการตำหนิหรือการลงโทษ) กลุ่มตัวอย่างเป็นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนวัดไผ่เงินโชตนาราม กรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน แบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่ม จากนั้นทำการสอนโดยให้เหตุผลแบบค้ำึงถึงบุคคลอื่น อีกกลุ่มหนึ่งได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบผลกรรม หลังการทดลองเด็ก จะได้รับการทดสอบพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ พบว่า

1. ในกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบค้ำึงถึงบุคคลอื่น มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลังการทดลองทันทีไม่แตกต่างจากก่อนการทดลอง แต่มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ มากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. ในกลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบผลกรรม มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลังการทดลองทันทีมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แต่มีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ ไม่แตกต่างจากก่อนการทดลอง

3. ระหว่างนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบค้ำึงถึงบุคคลอื่น และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบผลกรรม มีคะแนนพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลังการทดลองทันทีไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ระหว่างนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบค้ำึงถึงบุคคลอื่น และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบผลกรรม มีคะแนนพฤติกรรมเอื้อเฟื้อหลังการทดลอง 2 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

และศิริวรรณ เจริญจิตต์กุล (2533) ศึกษาผลการสอนด้วยการแสดงบทบาทสมมุติและการสอนด้วยวิธีการธรรมดาต่อการพัฒนาค้ำึงด้านความซื่อสัตย์ กลุ่มตัวอย่างเป็เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดด่านสำโรง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 90 คน แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง 1 เป็กลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยการแสดงบทบาทสมมุติ กลุ่มทดลอง 2 เป็กลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการธรรมดา และกลุ่มควบคุม เป็กลุ่มที่ไม่ได้รับการสอน หลังการทดลองผู้วิจัยทำการทดสอบโดยใช้แบบสอบถามค้ำึงด้านความซื่อสัตย์ พบว่า

1. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยการแสดงบทบาทสมมุติ และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการธรรมดา มีการพัฒนาค้ำึงด้านความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยการแสดงบทบาทสมมุติ มีการพัฒนาค้ำึงด้านความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยของทั้งประภาพร แซ่เตี่ยว (2541) และ ศิริวรรณ เจริญจิตต์กุล (2533) ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นต่างก็พบว่า การสอนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (พฤติกรรมเอื้อเพื่อ หรือ ความซื่อสัตย์) ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการสอนโดยให้เหตุผลแบบคำเนึงถึงบุคคลอื่น และการสอนโดยให้เหตุผลแบบผลกรรม ในงานวิจัยของ ประภาพร แซ่เตี่ยว (2541) หรือการสอนด้วยการแสดงบทบาทสมมุติ ในงานวิจัยของ ศิริวรรณ เจริญจิตต์กุล (2533) นอกจากผลการศึกษาดังกล่าวที่พบว่าการสอนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (พฤติกรรมเอื้อเพื่อ หรือ ความซื่อสัตย์) ของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ยังมีงานวิจัยอื่นที่แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ที่แตกต่างกันสามารถมีผลต่อพฤติกรรมเอื้อเพื่อของกลุ่มตัวอย่างได้เช่นกัน คืองานวิจัยของ สุจิตรา แก้วเขียว (2534) ซึ่งทำการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมเอื้อเพื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดแตกต่างกัน ในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและไม่มีผู้สังเกต กลุ่มตัวอย่างเป็นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนกิ่งเพชร กรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน โดยจัดแบ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูง 30 คน และผู้ที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำ 30 คน โดยการใช้แบบทดสอบความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิด แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม ๆ ละ 15 คน เพื่อทดสอบพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสภาพการณ์การบริจาค ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกต กลุ่มที่ 2 นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกต กลุ่มที่ 3 นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกต กลุ่มที่ 4 นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกต จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อมากกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำทั้งในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกต และในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกตไม่แตกต่างกัน

3. นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกตไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น คือลักษณะบุคลิกภาพของเด็กไทย ซึ่งมีงานวิจัยที่ศึกษาลักษณะบุคลิกภาพของเด็กไทยไว้ ดังนี้

ปณิธา วรศาสตร์ (2004) ที่ศึกษาลักษณะทั่วไป ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดเชิงวิจนะของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี ในการพูดต่อหน้าชุมชน พบว่าเด็กไทยจำนวนหนึ่งมีปัญหาในการพูดต่อหน้าชุมชน คือการพูดด้วยเสียงที่เบา เนื่องจากการขาดความเชื่อมั่นในตนเองในการแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอมลิน ศิริสวัสดิ์ (2004) ที่ศึกษาลักษณะทั่วไป ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดเชิงวิจนะของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี ในการพูดต่อหน้าชุมชน พบว่าปัญหาของเด็กไทยในการพูดต่อหน้าชุมชน คือการขาดความเชื่อมั่นในตนเองในการแสดงออก เนื่องจากวิธีการเลี้ยงดูและวัฒนธรรมของคนไทยนั้น ผู้ใหญ่มักไม่ค่อยกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นหรือความขัดแย้งออกมา ทำให้เด็กขาดโอกาสในการฝึกฝนทักษะดังกล่าว จากผลการวิจัยทั้ง 2 งานนี้ต่างก็พบว่าปัญหาที่สำคัญของเด็กไทย คือการขาดความเชื่อมั่นในตนเองในการแสดงออกต่อหน้าชุมชน

งานวิจัยต่างประเทศ

Feffer & Gourevith (1960) ได้ศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการสวมบทบาทของเด็กวัยเรียน โดยใช้ Role-Taking Task (RTT) ซึ่งประกอบด้วยภาพที่มีฉากแสดงสถานที่ต่าง ๆ กัน แต่ละภาพจะมีตัวละครที่หลากหลายทั้งผู้ชาย ผู้หญิง เด็ก และสัตว์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชายอายุ 6-13 ปี จำนวน 68 คน จากศูนย์กลางชุมชน 2 แห่ง โดยผู้ทดลองจะให้เด็กกลุ่มตัวอย่างบรรยายภาพในแต่ละสถานการณ์ (การบรรยายเบื้องต้น) และทวนเรื่องที่เล่าให้ผู้ทดลองฟังอีกครั้ง จากนั้นก็ให้เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องนั้น และบรรยายตัวละครนั้น ๆ ให้ผู้ทดลองฟัง เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสวมบทบาทและบรรยายตัวละครของเด็กมาประเมินระดับความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามที่ระบุไว้ข้างต้น พบว่า เด็กอายุ 6 ปี มีความสามารถอยู่ในขั้น Simple Refocusing เนื่องจากการบรรยายตัวละครในเบื้องต้นของเด็กกับในขณะที่เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครนั้นไม่มีความสอดคล้องกัน หรือสอดคล้องกันอย่างไม่สม่ำเสมอ เด็กอายุ 7-8 ปี มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น Consistent Elaboration คือ สามารถสวมบทบาทของตัวละครได้ มากกว่า 1 ตัว และการบรรยายเรื่องราวในเบื้องต้นมีความสอดคล้องกับการสวมบทบาทของตัวละครอื่น ๆ ซึ่งเป็นการมองในหลากหลายแง่มุม รวมทั้งพบว่าเด็กอายุ 9 ปีขึ้นไป มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้นสูงสุด Change of Perspective กล่าวคือสามารถสวมบทบาทของตัวละครได้อย่างน้อยที่สุด 2 ตัวอย่างสม่ำเสมอ นอกจากต้องสามารถบรรยายถึงบทบาทของทุกตัวอย่างสอดคล้องกัน เช่นเดียวกับคุณสมบัติของ Consistent Elaboration 2 แล้ว ในการบรรยายตัวละครตัวหนึ่งจากการสวมบทบาทที่ต่างกัน ต้องสามารถบรรยายถึงความรู้สึกภายในที่สัมพันธ์กับความคิดที่แสดงออกภายนอกได้สอดคล้องกันทั้ง 2 ตัว

ละครและมีความสอดคล้องกันทั้งหมดตามเนื้อเรื่องด้วย จากการศึกษาวิจัยของ Feffer & Gourevitch (1960) สามารถสรุปได้ว่าพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเพิ่มขึ้นตามอายุ และเด็กอายุ 9 ปีขึ้นไป มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้นสูงสุด Change of Perspective นอกจากนั้นผลการศึกษายังพบว่า 1) เด็กที่อายุมากกว่าจะแสดงระดับการรับรู้ที่กระจายจากจุดศูนย์กลาง (decentering) ดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่าในงานด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive tasks) ซึ่งเหมือนกับงานด้านความสามารถในการสวมบทบาท และ 2) ระดับการรับรู้ที่กระจายจากจุดศูนย์กลางซึ่งสะท้อนให้เห็นในงานด้านความรู้ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้ที่กระจายจากจุดศูนย์กลางซึ่งปรากฏให้เห็นในการเข้าใจทัศนะทางสังคม (social perspectives) จากผลการประเมินระดับความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นด้วยงาน Role Tasking Task (RTT) ของ Feffer & Gourevitch (1960) มีงานวิจัยชิ้นหนึ่งซึ่งทำการศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการสวมบทบาท (หรือความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น) แล้วนำผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ Feffer & Gourevitch (1960) คืองานวิจัยของ Selman & Byrne (1974) Selman & Byrne (1974) ได้ศึกษาเพื่อวิเคราะห์ด้านโครงสร้างและพัฒนาการด้านความสามารถในการสวมบทบาทของเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชนชั้นกลาง จำนวน 40 คน แบ่งเป็นระดับอายุ 4 6 8 และ 10 ปี กลุ่มละ 10 คน โดยเด็กแต่ละคนจะได้ฟังเรื่องเล่าและดูภาพประกอบ ตัวอย่างเรื่องเล่าที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

“โฮลลี่เป็นเด็กหญิงอายุ 8 ปี ที่ชอบปีนต้นไม้มาก และเป็นคนที่ปีนต้นไม้ได้ดีที่สุดในละแวกบ้าน วันหนึ่งขณะที่กำลังปีนลงมาจกต้นไม้สูง เธอพลัดตกลงมาแต่ไม่ได้รับบาดเจ็บใดๆ พ่อของเธอเห็น เขาอารมณ์เสียและให้โฮลลี่สัญญาว่าจะไม่ปีนต้นไม้อีก เธอสัญญากับพ่อ วันต่อมา โฮลลี่และเพื่อนของเธอพบผอน ลูกแมวของผอนติดอยู่บนต้นไม้และไม่สามารถลงมาได้ ตอนนั้นโฮลลี่ต้องตัดสินใจว่าเธอจะปีนต้นไม้ไปช่วยลูกแมวหรือปล่อยให้ลูกแมวไว้อย่างนั้นซึ่งลูกแมวอาจตกลงมาก็ได้ โฮลลี่เป็นคนเดียวที่สามารถปีนต้นไม้ได้เก่งพอที่จะไปถึงลูกแมวและช่วยมันลงมา แต่เธอยังจำสัญญาที่ให้ไว้กับพ่อได้”

หลังจากฟังเรื่องเล่าพร้อมภาพประกอบจบ ผู้วิจัยจะทวนเรื่องกับเด็กอีกครั้ง จากนั้นก็จะสัมภาษณ์เด็ก แล้วนำคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์ระดับพัฒนาการด้านความสามารถในการสวมบทบาท พบว่า ความสามารถในการสวมบทบาทเพิ่มขึ้นตามอายุ นอกจากนั้น Selman & Byrne ได้เปรียบเทียบระดับอายุของเด็กที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ กับระดับอายุที่ได้จากการวิจัยของ Feffer พบว่า

1. ในการวิจัยนี้เด็กอายุ 4 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น 0 Egocentric role taking ไม่มีหลักฐานที่แสดงถึงความสามารถในการแยกความแตกต่างและการประสานระหว่างมุมมอง

2. ในการวิจัยนี้เด็กอายุ 6 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น 1 Subjective role taking แม้ว่าเด็กจะแสดงให้เห็นความสามารถในการแยกความแตกต่างระหว่างมุมมองได้ แต่ยังไม่สามารถประสานระหว่างมุมมองได้ เทียบเท่ากับขั้น Simple Refocusing ของ Feffer ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงอายุ 6 ปี

3. ในการวิจัยนี้เด็กอายุ 8 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น 2 Self-reflection role taking เทียบเท่ากับขั้น Consistent Elaboration ของ Feffer โดยสูงสุดอยู่ในช่วงอายุ 7 และ 8 ปี

4. ในการวิจัยนี้เด็กอายุ 8 และ 10 ปีมีความสามารถอยู่ในขั้น 3 Mutual role taking เด็กแสดงให้เห็นความสามารถในการประสานระหว่างมุมมองได้ เทียบเท่ากับขั้น Change of Perspective ของ Feffer ซึ่งจะเริ่มปรากฏในช่วงอายุ 9 ปี

นอกจากงานวิจัยของ Feffer & Gourevith (1960) และ Selman & Byrne (1974) แล้วยังมีงานวิจัยอื่นที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น (หรือความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น) ในแต่ละขั้น ดังนี้

Rigal (1996) พบว่าหากเด็กเชื่อว่าภาพที่ผู้อื่นมองเห็นเหมือนกับภาพที่เด็กมองเห็น เด็กจะทำการทดสอบได้สำเร็จเฉพาะในงานที่ให้ผู้อื่นมองจากทิศทางเดียวกับเด็กเท่านั้น แต่ในการทดสอบที่ผู้อื่นหันหน้าเข้าหาเด็ก (อยู่ในตำแหน่งตรงข้ามกัน) เด็กจะทำงานนี้ไม่สำเร็จ โดยเด็กจะเลือกภาพที่เป็นภาพแสดงสิ่งที่เห็นจากมุมมองของตัวเอง แสดงให้เห็นว่าเด็กมีการคิดในลักษณะที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และยังไม่สามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น รวมทั้งใช้เค้าโครงภายนอกเป็นตัวอ้างอิง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่าเปอร์เซ็นต์ของการเลือกภาพผิด (ในการทดสอบที่ผู้อื่นหันหน้าเข้าหาเด็ก) ที่เกิดจากความเชื่อที่ว่าภาพที่ผู้อื่นมองเห็นเหมือนกับภาพที่เด็กมองเห็น จะลดลงเมื่อเด็กมีอายุเพิ่มขึ้น กล่าวคือ เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นจะเลือกภาพได้ถูกมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าเมื่อเด็กเปลี่ยนจากการคิดในลักษณะที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) ไปเป็นการคิดในลักษณะที่ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทำให้เด็กสามารถพิจารณาไตร่ตรองมุมมองของผู้อื่นจากการใช้มุมมองของผู้อื่นได้ การเปลี่ยนแปลงนี้แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถไขมโนภาพภายในใจเป็นตัวอย่างได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Epley et al. (2004) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 6-12 ปี แสดงความผิดพลาดในการเคลื่อนย้ายวัตถุตามคำสั่ง (เด็กและผู้สั่งนั่งตรงข้ามกันโดยมีชั้นวางของกั้นตรงกลางระหว่างเด็กกับผู้สั่ง) จากการใช้ลักษณะของการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 4-5 ปี อาจกล่าวได้ว่าการที่เด็กโตมีลักษณะของการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลดลงทำให้เด็กสามารถรับรู้ได้ว่าผู้อื่นมีความคิดเป็นของตัวเอง จากผลการวิจัยทั้ง 2 งานนี้ต่างก็พบว่าการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจะลดลงเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น และการที่เด็กมีความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลดลงทำให้เด็กมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเพิ่มขึ้น

ส่วน Fowler & Dell (2004) พบว่าเด็กวัยรุ่นแสดงให้เห็นถึงลักษณะของ Mutual perspective taking เช่น จากคำกล่าวที่ว่า “ฉันรู้ว่าเธอกำลังมองฉันอยู่ และฉันก็เห็นตัวเองอย่างที่ฉันคิดว่าเธอ มองเห็นฉัน” และ “เธอมองตัวเองเหมือนกับที่ฉันมองเธอ เธอเห็นตัวเองอย่างที่เธอคิดว่าฉัน มองเห็นเธอ” ซึ่งความสามารถนี้ทำให้เด็กสามารถรับรู้ถึงนัยต่าง ๆ ที่ผู้อื่นแสดงออกมาได้อย่าง ครบถ้วนและสามารถตีความหมายของนัยเหล่านั้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lapsley & Murphy (1985 อ้างถึงใน Vartanian, 2000) ที่พบว่าเด็กวัยรุ่นที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นในชั้น 3 สามารถพิจารณาไตร่ตรองความคิดและความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นหรือของคนสองคนที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อกัน โดยใช้มุมมองของบุคคลที่ 3 ได้ การที่เด็กวัยรุ่นมองตนเองในฐานะที่เป็นตัวแทนและเป็นบุคคลที่กำลังมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้เด็กวัยรุ่นสามารถพิจารณาไตร่ตรองตนเองโดยใช้กระบวนการสร้างมโนภาพของการสนทนาระหว่างตนเองกับผู้อื่นขึ้นในใจได้ ซึ่งส่งผลให้เด็กรับรู้เกี่ยวกับตนเองมากขึ้น รวมทั้งยังทำให้การจินตนาการ (imagination) ของเด็กวัยรุ่นเกี่ยวกับปฏิกิริยาโต้ตอบของผู้อื่นที่มีต่อตนเองถูกต้องและครบถ้วนมากขึ้น จากผลการวิจัยทั้ง 2 งานนี้ต่างก็พบว่าเด็กที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นอยู่ในชั้น 3 สามารถตีความหมายในสิ่งที่ผู้อื่นแสดงออกมาหรือคิดถึงปฏิกิริยาโต้ตอบของผู้อื่นที่มีต่อตนเองได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องมากขึ้น

นอกจากผลการวิจัยของ Lapsley & Murphy (1985 อ้างถึงใน Vartanian, 2000) ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ในการวิจัยของพวกเขา ยังพบอีกว่า เด็กวัยรุ่น (อายุ 12 ปีขึ้นไป) ที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นในชั้น 4 สามารถพิจารณาไตร่ตรองและประสานมุมมองของบุคคลที่ 3 หลาย ๆ มุมมองกับมุมมองทางสังคมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมใช้เป็นหลักปฏิบัติได้ ความสามารถนี้ทำให้เด็กวัยรุ่นพิจารณาไตร่ตรองตนเองโดยเชื่อมโยงกับมุมมองทางสังคมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hess & Kirouac (2000 อ้างถึงใน Thibault et al., 2005) ที่พบว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นประการหนึ่งคือการแปลความหมายของการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้อื่น และหากคนสองคนที่ไม่รู้จักกัน จะต้องแปลความหมายของอารมณ์ที่อีกคนหนึ่งแสดงออกมาทางใบหน้าอย่างไม่ชัดเจนหรือกำกวม พวกเขาจะใช้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะ (stereotype) ของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มทางสังคมในการอ้างอิงหรือแปลความหมาย จากผลการวิจัยทั้ง 2 งานนี้ต่างก็พบว่าเด็กที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นอยู่ในชั้น 4 จะใช้มุมมองทางสังคม ซึ่งเป็นมุมมองของคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นหลักในการอ้างอิง

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นพัฒนาขึ้นตามอายุ และเด็กที่มีพัฒนาการด้านนี้อยู่ในชั้นสูงจะสามารถตีความหมายถึงสิ่งที่ผู้อื่นแสดง

ออกมา หรือพิจารณาไตร่ตรองความคิดของผู้อื่นได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องมากกว่าเด็กที่มีพัฒนาการด้านนี้อยู่ในขั้นต่ำ

นอกจากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นโดยตรงแล้ว ยังมีงานวิจัยอื่นที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นร่วมกับปัจจัยอื่น ดังนี้

Chalmers & Townsend (1990) ศึกษาผลของการฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะทางสังคมของผู้อื่น กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กหญิงที่มีการปรับตัวทางสังคมไม่ดี อายุ 10-16 ปี จำนวน 16 คน โดยเข้าร่วมในโปรแกรมการแสดงบทบาทสมมติที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจทัศนะทางสังคมของผู้อื่น กลุ่มตัวอย่างได้รับการฝึกทักษะทางสังคมที่เฉพาะ (ได้แก่ การฝึกแปลความหมายของพฤติกรรม เช่น การแสดงออกทางใบหน้า ท่าทาง อารมณ์ และปฏิกริยาโต้ตอบทางอารมณ์) และได้แสดงบทบาทต่างๆ ในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาทั่วไป เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กหญิงที่เข้าร่วมในโปรแกรมการออกกำลังกายพบว่า เด็กหญิงในโปรแกรมการฝึกการแสดงบทบาทสมมติมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะทางสังคมของผู้อื่นเพิ่มขึ้น และข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียนชี้ให้เห็นว่าการฝึกการแสดงบทบาทสมมติมีผลทำให้พฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม (prosocial behaviors) เพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กหญิงที่ได้รับการฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะทางสังคมของผู้อื่นมีความเข้าใจเกี่ยวกับผู้อื่นในสถานการณ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Marsh et al. (1980) ที่ศึกษาผลของการฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นที่มีต่อการแก้ปัญหาหระหว่างบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรด 8 อายุ 12 ปี 11 เดือน ถึง 14 ปี 8 เดือน จำนวน 68 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 34 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 34 คน โดยกลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นด้วยการแสดงบทบาทสมมติที่เป็นสถานการณ์ทางสังคมต่าง ๆ เมื่อเปรียบเทียบการประเมินก่อน-หลังการฝึกและเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลอง-กลุ่มควบคุม พบว่า การฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นมีผลต่อการแก้ปัญหาหระหว่างบุคคล กล่าวคือ กลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นมีการแก้ปัญหาหระหว่างบุคคลในลักษณะที่เหมาะสม จากผลการวิจัยของทั้ง 2 งานข้างต้น ต่างก็พบว่า การฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นมีผลต่อพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมและมีความเข้าใจเกี่ยวกับผู้อื่นในสถานการณ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพิ่มขึ้น และมีการแก้ปัญหาหระหว่างบุคคลในลักษณะที่เหมาะสม ในงานวิจัยของ Chalmers & Townsend (1990) และ Marsh et al. (1980) ต่างก็ใช้การแสดงบทบาทสมมติเป็นสื่อในการฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเหมือนกัน

รวมทั้งยังแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น กลุ่มที่ได้รับการฝึกความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นด้วยการแสดงบทบาทสมมติ (กลุ่มทดลอง) และกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก (กลุ่มควบคุม) เหมือนกันด้วย

และ Eisenberg et al. (2001) ทดสอบตัวแปรที่ทำนายระดับของการตัดสินใจด้านจริยธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม (prosocial moral judgment) และการรายงานพฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมของตัวเอง โดยกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นชาวบราซิล อายุ 13 ปี 7 เดือน และ 16 ปี 7 เดือน จำนวน 149 คน ได้รับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลด้านจริยธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม (prosocial moral reasoning) และการรายงานพฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมของตัวเอง กับความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจ อายุ สถานะทางสังคม และการรับรู้บทบาททางเพศ พบว่า วัยรุ่นที่มีคะแนนความเห็นอกเห็นใจหรือความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นสูงจะมีคะแนนการให้เหตุผลด้านจริยธรรมสูงด้วย การรับรู้ลักษณะความเป็นหญิงเป็นตัวทำนายความเห็นอกเห็นใจและความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่น ความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นเป็นตัวทำนายการให้เหตุผลด้านจริยธรรมและความเห็นอกเห็นใจ นอกจากนี้ยังพบว่าความเห็นอกเห็นใจกัน (ผ่านการตัดสินใจทางจริยธรรม) นำไปสู่พฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม อีกทั้งผลการศึกษาโดยรวมยืนยันว่าทั้งความสามารถในการเข้าใจทัศนะผู้อื่นและความเห็นอกเห็นใจกันมีความสัมพันธ์กับระดับของการให้เหตุผลด้านจริยธรรม ซึ่งกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Walker (1980) ที่ศึกษาพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive) ของ Piaget และความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของ Selman ที่จำเป็นต้องพัฒนาก่อนจะมีพัฒนาการด้านจริยธรรม โดยผู้วิจัยใช้พัฒนาการด้านจริยธรรมขั้นที่ 3 (Expectations stage) ของ Kohlberg (1976) เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรด 4-7 อายุ 9 ปี 9 เดือน ถึง 13 ปี ซึ่งได้เข้าร่วมในโปรแกรมการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการให้เหตุผลด้านจริยธรรม พบว่า เด็กที่สามารถมีพัฒนาการด้านจริยธรรมในขั้นที่ 3 (Expectations stage) ของ Kohlberg ได้มีเพียงเด็กที่มีพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจอยู่ในขั้น Beginning formal operations และความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น Mutual perspective taking เท่านั้น กล่าวได้ว่า ทั้งพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นมีความจำเป็นสำหรับพัฒนาการด้านจริยธรรม ความแตกต่างของงานวิจัยทั้ง 2 งานข้างต้น คือ อายุของกลุ่มตัวอย่าง โดยในการศึกษาของ Eisenberg et al. (2001) นั้นใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุมากกว่าของ Walker (1980) นอกจากนี้งานของ Eisenberg et al. (2001) ยังเป็นการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่ทำนายระดับของการตัดสินใจด้านจริยธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคม (prosocial moral judgment) และการรายงานพฤติกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมของตัวเอง ซึ่งมีตัวแปรทั้งหมดถึง 5 ตัว และความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นก็เป็นเพียงหนึ่งในตัวแปรที่ใช้เท่านั้น ในขณะที่งานของ

Walker (1980) เป็นการศึกษาที่ค่อนข้างจะเจาะจง เพื่อระบุระดับขั้นของพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive) ของ Piaget และความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของ Selman ที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถมีพัฒนาการด้านจริยธรรมขั้นที่ 3 (Expectations stage) ของ Kohlberg นอกจากความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว Davis (1996 อ้างถึงใน Galinsky & Moskowitz, 2000) ได้ศึกษาผลของความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นที่มีต่อการอนุมานเกี่ยวกับลักษณะของบุคคล พบว่า ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นช่วยให้บุคคลสามารถอนุมานลักษณะตัวตนของบุคคลที่เป็นเป้าหมาย ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้บุคคลคนนั้นสามารถมองเห็นตัวเองในบุคคลเป้าหมายนั้นด้วย กล่าวได้ว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นช่วยให้บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับตนเอง (self-knowledge) เพิ่มขึ้น

Dunn et al. (1991) ศึกษาความสัมพันธ์ของการสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึกที่แตกต่างกันระหว่างเด็กอายุ 3 ปีกับแม่และพี่น้องของพวกเขา และความสามารถในการจดจำเกี่ยวกับอารมณ์เมื่อเด็กอายุ 6 ปี กลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 41 คน พบว่าความแตกต่างในการสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึก (ในด้านความถี่ การพูดถึงสาเหตุ เนื้อหาที่หลากหลาย และการโต้แย้งกัน) มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการจดจำเกี่ยวกับอารมณ์ในเวลาต่อมา ผลการศึกษาพบนัยสำคัญอย่างสูงระหว่างพัฒนาการด้านความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ของเด็กกับการสนทนาระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่เด็กยังอายุน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Elfenbein et al. (2004 อ้างถึงใน Thibault et al., 2005) ที่พบว่าผู้ที่ได้รับการกระตุ้นให้จดจำเกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้อื่น จะประสบความสำเร็จในการทำงานที่ต้องใช้ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น กล่าวคือ สามารถแปลความหมายของการแสดงออกทางอารมณ์ได้ง่ายขึ้น จากผลการวิจัย 2 งานข้างต้นพบว่าการมีประสบการณ์ด้านอารมณ์ช่วยส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น นอกจากงานวิจัย 2 ชิ้นที่กล่าวข้างต้นยังมีงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่พบเช่นเดียวกันว่า ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น คือ งานวิจัยของ LeMare & Rubin (1987) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นและประสบการณ์การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอนุบาล อายุเฉลี่ย 5 ปี 10 เดือน จำนวน 69 คน และเด็กเกรด 3 อายุเฉลี่ย 8 ปี 10 เดือน จำนวน 93 คน พบผลว่า เด็กที่มีพฤติกรรมแยกตัวมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นน้อยกว่าเพื่อนที่มีความสามารถทางสังคมปานกลางและเพื่อนที่มีความสามารถทางสังคมสูง ขณะที่เด็กที่มีความสามารถทางสังคมปานกลางและเด็กที่มีความสามารถทางสังคมสูงไม่มีความแตกต่างจากเด็กอื่น โดยประสบการณ์การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นซึ่งพบเฉพาะในเด็กเกรด 3 เท่านั้น

นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นแล้วปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนระของผู้อื่น คือลักษณะบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของคนเอเชียและคนตะวันตกไว้ ดังนี้

Steele (1997 อ้างถึงใน Kim, 2002) พบว่าปัจจัยหนึ่งที่สามารถมีผลกระทบในแง่ลบต่อการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนเอเชียในการทดสอบที่ใช้คำถามเป็นเครื่องมือ คือ ลักษณะของคนเอเชียมักเป็นคนเก็บความคิดไว้ภายใน ไม่ชอบแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นคำพูด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phillips (1966 อ้างถึงใน มัลลิกา สันติหิรัญภาค 2545) ที่ศึกษาบุคลิกภาพของคนไทย พบว่าคนไทยมีลักษณะไม่ชอบแสดงออก หรือไม่ชอบแสดงความคิดเห็น มักซ่อนความรู้สึกที่แท้จริงไว้ภายใน ตรงกันข้ามกับผลการวิจัยของ Hoshino-Browne, Zanna, Spencer, Zanna, & Kitayam (2005) ที่พบว่าลักษณะบุคลิกภาพของคนตะวันตก (อเมริกา แคนาดา ยุโรป) ที่มักแสดงความคิดเห็น ความชอบและความต้องการของตนเองออกมาเป็นคำพูด รวมทั้งเมื่อตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วมักมีการแสดงหรืออธิบายเหตุผลของตนเองประกอบด้วยเสมอ ซึ่งงานวิจัยของ Hoshino-Browne et al. (2005) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Cook & St. Lawrence (1990 อ้างถึงใน Kim, 2002) ที่พบว่านอกจากนั้นรูปแบบการศึกษาและการทำงานของคนอเมริกันนั้นจะให้ความสำคัญกับการพูดและการแสดงสิทธิในการสื่อสาร และถือว่าลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะของผู้ที่มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ หากใครเจียบไม่แสดงออกมักได้รับการมองในแง่ลบว่าเป็นคนขี้อาย เฉื่อย ไม่ฉลาด หรือไม่มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง

ลักษณะบุคลิกภาพของคนไทยหรือคนเอเชียและคนตะวันตกที่พบในงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Heine & Lehman (1997) ที่ทำการวิจัยข้ามวัฒนธรรม (cross-cultures) เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างลักษณะทางวัฒนธรรมของคนอเมริกัน (แคนาดา) และคนเอเชีย (ญี่ปุ่น) โดยทำการทดสอบภายใต้การทำวิจัยสำรวจตลาดซีดีเพลง โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกซีดีเพลงที่ชอบจำนวน 10 แผ่นจากทั้งหมด 40 แผ่น และกลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกซีดีเพลงจำนวน 1 แผ่น จากทั้งหมด 10 แผ่นนี้กลับบ้านได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบวัตถุประสงค์แท้จริงของการวิจัยนี้ พบว่าชาวแคนาดาจะให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกซีดีเพลงของพวกเขาทุกครั้ง ตรงกันข้ามกับชาวญี่ปุ่นที่มักจะไม่ให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกซีดีเพลงของพวกเขา อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kim (2002) ที่ศึกษาว่าลักษณะนิสัยส่วนบุคคลจะสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของแต่ละวัฒนธรรมในลักษณะอย่างไร โดยการให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนเอเชียและคนอเมริกันพูดเหตุผลที่คิดออกมาขณะแก้ปัญหาในงานที่กำหนด พบว่าคนอเมริกันทำงานแก้ปัญหาได้ดีทั้งในงานที่พวกเขาต้องพูดและไม่ต้องพูด แสดงให้เห็นว่าคนอเมริกันมีนิสัยชอบใช้การพูดในการสื่อสารความคิดของพวกเขา ตรงกันข้ามกับคนเอเชียที่ทำงาน

แก้ปัญหาที่พวกเขาต้องพูดไปด้วยได้ไม่ดี แต่ทำงานแก้ปัญหาที่ไม่ต้องพูดได้ดีกว่า แสดงให้เห็นว่า คนเอเชียมีนิสัยไม่ชอบใช้การพูดในการสื่อสารความคิดของพวกเขา

จากงานวิจัยข้างต้นที่กล่าวถึงลักษณะบุคลิกภาพของคนไทยหรือคนเอเชียและคนตะวันตกพบว่า คนไทยหรือคนเอเชียมีลักษณะเป็นคนที่มักเก็บความคิดไว้ภายใน ไม่ชอบแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นคำพูด ตรงข้ามกับคนตะวันตกที่มักแสดงความคิดเห็น ความชอบและความต้องการของตนเองออกมาเป็นคำพูด

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทยอายุ 4-15 ปี

คำจำกัดความในการวิจัย

1. ความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น (perspective taking) หมายถึง พัฒนาการทางความคิดเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น หรือความสัมพันธ์ภายในตนเองของบุคคล ซึ่งเป็นความสามารถเฉพาะตัวบุคคลในการอนุมานความคิด ความรู้สึก ความต้องการ เจตนาและพฤติกรรมของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

2. ชั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยประเมินผ่านความคิดเกี่ยวกับมิตรภาพที่ใกล้ชิดสนิทสนม (conceptions of close friendship) โดยใช้เกณฑ์ประเมินชั้นความสามารถของ Selman (1979) ตัวอย่างของเกณฑ์ประเมินชั้นความสามารถแสดงในภาคผนวก ข)

3. เกณฑ์ที่ถือว่าเด็กในระดับอายุนั้นมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้นใด คือ จำนวนของเด็กในระดับอายุนั้นมีพัฒนาการอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งถึง 75 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนเด็กทั้งหมดในระดับอายุดังกล่าว (Piaget, 1965)

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทย ตามทฤษฎีของ Selman (1979) โดยใช้เรื่องเล่าและภาพประกอบ และนำผลการวิจัยที่ได้มาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของมัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) ซึ่งศึกษาตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 4-15 ปี จากโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนของกรุงเทพมหานคร จำนวน 120 คน ระดับอายุละ 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงระดับอายุของเด็กไทยที่มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละชั้น ตามทฤษฎีของ Selman (1979)
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กที่มีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้กับผลที่ได้จากการวิจัยเบื้องต้นมัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545)
3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น
4. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทยอายุ 4-15 ปี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 4-15 ปี จากโรงเรียนรัฐบาลขนาดใหญ่ จำนวน 55 คน และโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ จำนวน 65 คน รวมทั้งหมด 120 คน โดยกำหนดระดับอายุและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ระดับอายุ 4 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 4 ปี – 4 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
2. ระดับอายุ 5 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 5 ปี– 5 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
3. ระดับอายุ 6 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 6 ปี – 6 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
4. ระดับอายุ 7 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 7 ปี – 7 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
5. ระดับอายุ 8 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 8 ปี – 8 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
6. ระดับอายุ 9 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 9 ปี – 9 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
7. ระดับอายุ 10 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 10 ปี – 10 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
8. ระดับอายุ 11 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 11 ปี – 11 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
9. ระดับอายุ 12 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 12 ปี – 12 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
10. ระดับอายุ 13 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 13 ปี – 13 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน

11. ระดับอายุ 14 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 14 ปี – 14 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
12. ระดับอายุ 15 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 15 ปี – 15 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 4-15 ปี แบ่งเป็น 12 ระดับอายุ คือ 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 และ 15 ปี โดยมีวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน ในการทำวิจัยกับนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นในการสำรวจข้อมูลจากระเบียนประวัตินักเรียน เพื่อคัดลอกรายชื่อ วันเดือนปีเกิด ของเด็กที่มีอายุตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
3. ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด โดยการจับสลากรายชื่อของเด็กในแต่ละระดับอายุ กลุ่มอายุละ 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน รวมทั้งหมดจำนวน 120 คน
4. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครองของเด็ก โดยผู้ปกครองให้ความร่วมมือทุกคน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. เครื่องมือการประเมินพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของ Selman (1979) ซึ่งเขาไม่ได้รายงานความตรง (validity) และความเที่ยง (reliability) ของเครื่องมือไว้ในคู่มือการประเมินความเข้าใจระหว่างบุคคล (Assessing interpersonal understanding : An interview and scoring manual) ในปี 1979 แต่ได้รายงานไว้ในหนังสือ The growth of interpersonal understanding : Developmental and clinical analyses ในปี 1980 โดยเครื่องมือของ Selman ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1.1 เรื่องเล่า 2 เรื่อง (ตัวอย่างแสดงในภาคผนวก ข) ดังนี้

เรื่องเล่าที่ 1 สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 4 ปี - 12 ปี 11 เดือน

เรื่องเล่าที่ 2 สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 13 ปี – 15 ปี 11 เดือน

1.2 แผนคำถาม แบ่งเป็น 6 หัวข้อ (ตัวอย่างแสดงในภาคผนวก ค) ดังนี้

I. การสร้างมิตรภาพ (Friendship formation) แบ่งเป็น 3 ข้อย่อย ดังนี้

I.A. ความสำคัญของการมีเพื่อน (Motives)

I.B. วิธีการสร้างมิตรภาพใหม่หรือเพื่อนใหม่ (Mechanism)

I.C. ลักษณะของเพื่อนที่ดีหรือเพื่อนในอุดมคติ (Ideal friend)

II. ความใกล้ชิดและความสนิทสนม (Closeness and intimacy) ได้แก่ การแบ่งแยกชนิดของมิตรภาพ และลักษณะของเพื่อนสนิท

III. การแลกเปลี่ยนกันและการเชื่อใจ (Reciprocity and trust) ได้แก่ สิ่งที่เพื่อนสนิทควรทำให้อีกกัน และลักษณะของการเชื่อใจกัน ระหว่างเพื่อนสนิท

IV. ความอิจฉาและการกีดกัน (Jealousy and exclusion) ได้แก่ ผลหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการมีบุคคลที่ 3 เข้ามาเกี่ยวข้องและความอิจฉาที่อาจเกิดขึ้นในความสัมพันธ์

V. การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict resolution) ได้แก่ วิธีที่ใช้ในการแก้ไขความขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดขึ้น

VI. การเลิกคบกัน (Termination) ได้แก่ สาเหตุที่สามารถทำให้เพื่อนเลิกคบกัน

2. ภาพประกอบเรื่องเล่า 2 ชุด เป็นภาพสี่ แต่ละชุดมีทั้งหมด 7 ภาพ (ตัวอย่างแสดงในภาคผนวก ง)

3. แผ่นบันทึกคำตอบ (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก จ)

4. แผ่นคำนวณขั้นความสามารถของเด็ก (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ฉ)

5. เกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (ตัวอย่างแสดงในภาคผนวก ช)

5.1 เครื่องมือในส่วนนี้ Selman (อ้างถึงใน Mendelsohn & Straker 1999) ได้ตรวจสอบความเที่ยงของการประเมินขั้นพัฒนาการระหว่างผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย (ผู้ช่วยวิจัยเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาจิตวิทยา ที่มีประสบการณ์ในการใช้เครื่องมือนี้) พบว่ามีค่าความเที่ยงของการประเมินระหว่างผู้ประเมินทั้งสอง (Inter-rater agreement) เท่ากับ .99

5.2 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการแปลและเรียบเรียงเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman (1979) จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย จากนั้นได้นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นคณาจารย์ในหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอีก 1 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและเนื้อหา แล้วนำกลับไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

6. เทปบันทึกเสียงการสนทนาระหว่างเด็กกับผู้วิจัย

คุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาความตรงตามเนื้อหา (content validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1.1 ในส่วนของเรื่องเล่าและคำถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือของ Selman (1979) ผู้วิจัยได้ทำการแปลและเรียบเรียงเครื่องมือจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย จากนั้นได้นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

1.2 ในส่วนของภาพประกอบเรื่องเล่า ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการนำเนื้อหาของเรื่องเล่าซึ่งผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว มาวาดเป็นรูปภาพ จากนั้นได้นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

1.3 ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังกล่าวไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นคณาจารย์ในหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือ โดยมีเกณฑ์ในการตัดสินว่าเครื่องมือนี้มีความเหมาะสมเมื่อได้รับการยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน จากนั้นนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน มาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือจนมีความเหมาะสม (รายงานผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน แสดงในภาคผนวก ก) ดังนี้

1.3.1 ในส่วนของเรื่องเล่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้ผู้วิจัยปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ว่า เรื่องเล่าที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเรื่องเล่าที่มีตัวละครเป็นเด็กหญิงทั้งหมด แต่ในการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กชายไม่รู้สึกร่วมกับเรื่องที่เล่าอย่างเต็มที่ แต่เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือของ Selman (1979) เป็นหลัก โดยได้แปลและเรียบเรียงเรื่องเล่าดังกล่าวจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่ง Selman ได้ใช้เรื่องเล่าดังกล่าวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นทั้งเด็กหญิงและเด็กชายเช่นกัน นอกจากนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับทฤษฎีของ Selman (1979) ดังนั้นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จึงเห็นควรว่าไม่ควรปรับเครื่องมือในส่วนนี้ แต่ให้ผู้วิจัยนำเรื่องเล่าไปทดสอบกับเด็กในการศึกษานำร่อง (pilot study) ซึ่งผลการทดสอบพบว่าไม่เกิดปัญหาดังกล่าวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กชายแต่อย่างใด ดังนั้นในส่วนของเรื่องเล่าผู้วิจัยจึงยังคงใช้เรื่องเล่าที่มีตัวละครเป็นเด็กหญิงทั้งหมดตามที่ Selman (1979) ระบุไว้

1.3.2 ในส่วนของคำถาม เช่น หัวข้อ I.C คุณสมบัติของเพื่อนที่ดี ข้อที่ 2. ได้แก้ไขคำถามจาก “(หนู/ชื่อเด็ก) ไม่อยากเป็นเพื่อนกับคนชนิดไหน?” เป็น “(หนู/ชื่อเด็ก) ไม่อยากเป็นเพื่อนกับคนแบบไหน?” หัวข้อ II. ความใกล้ชิดและความสนิทสนม ได้แก้ไขคำถามจาก

“มีอะไรบ้างที่เพื่อนสนิทหรือเพื่อนที่ดีควรจะเรียนรู้จากกันและกัน ?” เป็น “เพื่อนสนิทหรือเพื่อนที่ดีต่อกันควรจะรู้เรื่องอะไรของกันและกันบ้าง ?”

1.3.3 ในส่วนของภาพประกอบ เช่น ภาพประกอบเรื่องเล่าที่ 1 ได้แก้ไขจาก “ภาพที่เด็กคนหนึ่งยืนถือไอศกรีม และเด็กอีกคนยืนถือลูกบอล อยู่ในสวนสาธารณะ” เป็น “ภาพที่เด็กทั้งสองคนกำลังเล่นลูกบอลด้วยกัน ในสวนสาธารณะ โดยเด็กคนหนึ่งกำลังทำท่าโยนลูกบอลให้เด็กอีกคนหนึ่งรับ” ภาพประกอบเรื่องเล่าที่ 1 ได้แก้ไขจาก “ภาพที่เด็กกำลังใช้นิ้วชี้ชี้ที่หน้าผากของตน ขณะตัดสินใจ” เป็น “ภาพที่เด็กกำลังใช้มือกุมขมับของตน ขณะตัดสินใจ”

1.4 ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาไปทำการศึกษานำร่อง (pilot study) กับเด็กไทยอายุ 4-15 ปี จำนวน 12 ระดับอายุ ระดับอายุละ 3 คน จำนวนทั้งหมด 36 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ จากโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ เพื่อทดสอบว่าเครื่องมือนี้สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้จริง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.4.1 เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องใช้ผู้ช่วยวิจัยจำนวน 1 คน ในการทดสอบความเที่ยงของการประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979) ดังนั้นเพื่อให้ผู้ช่วยวิจัยมีความคุ้นเคยกับคำตอบของเด็กและมีความเข้าใจตรงกับผู้วิจัย ผู้วิจัยได้อธิบายขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียดให้แก่ผู้ช่วยวิจัย และได้ให้ผู้ช่วยวิจัยร่วมฟังคำตอบของเด็กในขณะทำการทดสอบ

1.4.2 ก่อนการทดสอบ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก โดยการเข้าร่วมกิจกรรมก่อนเข้าเรียนในช่วงเช้ากับเด็ก เป็นระยะเวลา 5 วัน

1.4.3 ในการทดสอบ ผู้วิจัยได้ทดสอบเด็กเป็นรายบุคคล โดยไม่จำกัดเวลา ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้นำเด็กเข้ารับการทดสอบทีละคน ในห้องที่ทางโรงเรียนจัดให้ โดยให้เด็กนั่งอีกฟากหนึ่งของโต๊ะตรงข้ามกับผู้วิจัยและหันหน้าเข้าหาผู้วิจัย ส่วนผู้ช่วยวิจัยนั่งด้านข้างของผู้วิจัยและเด็ก

1.4.4 ขั้นตอนการทดสอบ มีดังนี้

1.4.4.1 ผู้วิจัยเริ่มการทดสอบโดยการกล่าวทักทายว่า “สวัสดีค่ะน้อง.....(ชื่อของเด็กที่รับการทดสอบ) วันนี้พี่มีนิทานจะมาเล่าให้น้อง.....(ชื่อของเด็กที่รับการทดสอบ) ฟัง หลังจากที่ฟังนิทานจบพี่จะถามคำถามและให้น้อง (ชื่อของเด็กที่รับการทดสอบ) ตอบนะคะ”

1.4.4.2 ก่อนเล่าเรื่องผู้วิจัยได้แนะนำชื่อตัวละครตามลำดับการปรากฏตัวในเรื่องเล่า โดยผู้วิจัยให้เด็กดูภาพประกอบหน้าแรกซึ่งเป็นภาพตัวละครทั้ง 3 ตัว ผู้วิจัยชี้ที่ภาพของฝนพร้อมกับพูดว่า “เด็กคนนี้ชื่อฝน” ผู้วิจัยชี้ที่ภาพของส้มพร้อมกับพูดว่า “เด็กคนนี้ชื่อส้ม” และผู้วิจัยชี้ที่ภาพของน้ำพร้อมกับพูดว่า “เด็กคนนี้ชื่อน้ำ” จากนั้นผู้วิจัยได้เล่าเรื่องที่ใช้

ทดสอบตามระดับอายุของเด็กพร้อมกับให้เด็กแต่ละคนดูภาพประกอบ โดยผู้วิจัยได้พลิกภาพให้เด็กดูทีละภาพตามเนื้อเรื่องที่เล่า

1.4.4.3 เมื่อเล่าเรื่องจบผู้วิจัยได้ถามคำถามเด็กตามแผนคำถามทีละข้อ (รายละเอียดของคำถามแสดงในภาคผนวก ค) และผู้ช่วยวิจัยได้บันทึกเสียงคำตอบของเด็กทุกคนไว้

1.4.5 หลังจากได้ทำการทดสอบเด็กทุกคนแล้ว ผู้วิจัยได้ถอดบันทึกคำตอบของเด็กแต่ละคนจากเทป ลงในแผ่นบันทึกคำตอบ

2. ความเที่ยงของการประเมินขั้นความสามารถ (Inter-rater reliability) เพื่อทดสอบความเที่ยงของการประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลของเด็กในการศึกษานำร่องมาตรวจสอบความเที่ยงของการประเมินระหว่างผู้วิจัยกับผู้ช่วยวิจัย (Inter-rater reliability) โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ผู้วิจัยได้อธิบายเกณฑ์ในการประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นแต่ละขั้นให้แก่ผู้ช่วยวิจัยเพื่อให้เข้าใจตรงกัน และผู้วิจัยได้ฝึกผู้ช่วยวิจัยในการประเมินขั้นความสามารถของเด็ก จำนวน 24 คน จนเกิดความเข้าใจตรงกัน

2.2 จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยต่างคนต่างประเมินขั้นความสามารถของเด็กเป็นรายข้อตามเกณฑ์ของ Selman (1979) โดยทำการประเมินเด็ก ระดับอายุละ 1 คน รวมทั้งหมด 12 คน

2.3 ผู้วิจัยนำผลการประเมินขั้นพัฒนาการของเด็กทั้งของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยมาหาค่าสหสัมพันธ์ พบว่ามีค่าความเที่ยงในการประเมินระหว่างผู้ประเมิน 2 คน (Inter-rater reliability) เท่ากับ 0.98

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ในการศึกษาנרונג ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปทดสอบกับนักเรียนโรงเรียนอนุบาลตันติเมธที่มีอายุ 3 ปี ซึ่งเป็นอายุเริ่มต้นของขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในขั้น 0 (3-6 ปี) ตามทฤษฎีของ Selman (1979) จำนวน 10 คน พบว่าเด็กทั้งหมดสามารถตอบคำถามที่ใช้ในการวิจัยได้เพียงหนึ่งหัวข้อ จากทั้งหมด 6 หัวข้อ คือ หัวข้อ I. การสร้างมิตรภาพ (Friendship formation) เท่านั้น และเมื่อทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบกับนักเรียนโรงเรียนเอกชนที่มีอายุ 3 ปี จำนวน 3 คน พบว่าเด็กทั้งหมดสามารถตอบคำถามที่ใช้ในการวิจัยได้เพียงหนึ่งหัวข้อเช่นกัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงตัดสินใจตัดกลุ่มตัวอย่างอายุ 3 ปี ออก

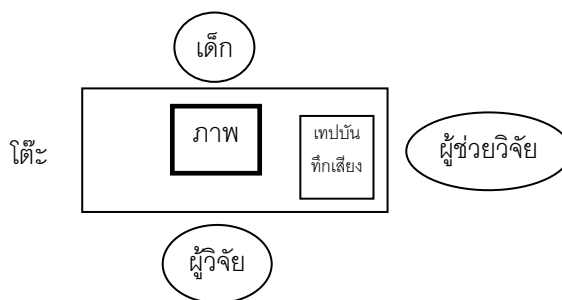
2. การตรวจสอบความเที่ยงของการประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ฝึกการประเมินขั้นความสามารถของเด็กตามเกณฑ์ของ Selman (1979) ให้แก่ผู้ช่วยวิจัยเอง

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนน้อย คือ ระดับอายุละ 10 คน ทำให้ช่วงอายุที่พบว่าเด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละชั้นไม่มีระดับอายุใดที่คาบเกี่ยวกันระหว่างชั้นหนึ่งกับอีกชั้นหนึ่งเช่นเดียวกับที่ Selman (1979) ระบุไว้ เช่น ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ช่วงอายุที่เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในชั้น 0 และชั้น 1 คือ 4-5 ปี และ 6-8 ปี ตามลำดับ จะเห็นว่าทั้งสองชั้นพัฒนาการไม่มีระดับอายุใดที่คาบเกี่ยวกันกับระดับอายุของอีกชั้นพัฒนาการหนึ่งเลย ในขณะที่ช่วงอายุที่เด็กมีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในชั้น 0 และชั้น 1 ตามทฤษฎีของ Selman (1979) คือ 3-6 ปี และ 5-9 ปี ตามลำดับ จะเห็นว่าทั้งสองชั้นพัฒนาการมีระดับอายุที่คาบเกี่ยวกันกับระดับอายุของอีกชั้นพัฒนาการหนึ่ง คือ ระดับอายุ 5 ปี และ 6 ปี

วิธีดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณบดีคณะจิตวิทยาถึงผู้อำนวยการโรงเรียนแต่ละโรงเรียน
2. ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้อำนวยการโรงเรียน
3. เมื่อได้รับอนุญาตจากโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นเรียนในการสำรวจข้อมูลจากระเบียนประวัตินักเรียน เพื่อคัดลอกรายชื่อนักเรียนที่มีอายุตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับอายุ และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)
4. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครองของเด็ก โดยผู้ปกครองให้ความร่วมมือทุกคน
5. ก่อนการทดสอบ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก โดยการเข้าร่วมกิจกรรมก่อนเข้าเรียนในช่วงเช้ากับเด็ก เป็นระยะเวลา 5 วัน
6. ในการทดสอบ ผู้วิจัยได้ทดสอบเด็กเป็นรายบุคคลโดยไม่จำกัดเวลา ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้นำเด็กเข้ารับการทดสอบทีละคน ในห้องที่ทางโรงเรียนจัดให้ โดยให้เด็กนั่งอีกฟากหนึ่งของโต๊ะตรงข้ามกับผู้วิจัยและหันหน้าเข้าหาผู้วิจัย ส่วนผู้ช่วยวิจัยนั่งด้านข้างของผู้วิจัยและเด็ก ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ภาพแสดงที่นั่งขณะทดสอบ

7. ขั้นตอนการทดสอบ มีดังนี้

7.1 ผู้วิจัยเริ่มการทดสอบโดยการกล่าวทักทายว่า “สวัสดีค่ะน้อง... (ชื่อของเด็กที่รับการทดสอบ) วันนี้พี่มีนิทานจะมาเล่าให้น้อง..... (ชื่อของเด็กที่รับการทดสอบ) ฟัง หลังจากฟังนิทานจบพี่จะถามคำถามและให้น้อง (ชื่อของเด็กที่รับการทดสอบ) ตอบนะคะ”

7.2 ก่อนเล่าเรื่องผู้วิจัยได้แนะนำชื่อตัวละครตามลำดับการปรากฏตัวในเรื่องเล่า โดยผู้วิจัยให้เด็กดูภาพประกอบหน้าแรกซึ่งเป็นภาพตัวละครทั้ง 3 ตัว ผู้วิจัยชี้ที่ภาพของฝนพร้อมกับพูดว่า “เด็กคนนี้ชื่อฝน” ผู้วิจัยชี้ที่ภาพของส้มพร้อมกับพูดว่า “เด็กคนนี้ชื่อส้ม” และผู้วิจัยชี้ที่ภาพของน้ำพร้อมกับพูดว่า “เด็กคนนี้ชื่อน้ำ” จากนั้นผู้วิจัยได้เล่าเรื่องที่ใช้ทดสอบตามระดับอายุของเด็กพร้อมกับให้เด็กแต่ละคนดูภาพประกอบ โดยผู้วิจัยได้พลิกภาพให้เด็กดูทีละภาพตามเนื้อเรื่องที่เล่า

7.3 เมื่อเล่าเรื่องจบผู้วิจัยได้ถามคำถามเด็กตามแผ่นคำถามที่ละข้อ (รายละเอียดของคำถามแสดงในภาคผนวก ค) และผู้ช่วยวิจัยได้บันทึกเสียงคำตอบของเด็กทุกคนไว้

7.4 เมื่อทำการทดสอบเด็กแต่ละคนเสร็จ ผู้วิจัยกล่าวขอขใจเด็กว่า “พี่ขอบใจน้อง...(ชื่อของเด็กที่รับการทดสอบ) มากนะคะ” จากนั้นผู้ช่วยวิจัยได้นำเด็กกลับไปส่งที่ห้อง แล้วนำเด็กคนใหม่เข้ามารับการทดสอบ

8. หลังจากได้ทำการทดสอบเด็กทุกคนแล้ว ผู้วิจัยได้ถอดบันทึกคำตอบของเด็กแต่ละคนจากเทป ลงในแผ่นบันทึกคำตอบ

9. จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ทำการประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นจากคำตอบของเด็กเป็นรายชื่อตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979)

10. ผู้วิจัยได้นำคะแนนของคำตอบแต่ละข้อบันทึกลงในแผ่นคำนวณขั้นความสามารถของเด็กแต่ละคน และคำนวณขั้นความสามารถของเด็กแต่ละคนออกมาตามขั้นตอนที่ Selman กำหนดไว้

11. เพื่อให้ได้ค่าความเที่ยงของการประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979) ไม่ต่ำกว่า 0.98 ตลอดช่วงการประเมิน ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงของการประเมินทุกครั้งเมื่อผู้วิจัยประเมินขั้นความสามารถของกลุ่มตัวอย่างทุก ๆ ระยะเวลา 9 คน โดยได้ทำการตรวจสอบทั้งสิ้น 12 ครั้ง มีขั้นตอนดังนี้

11.1 ในการตรวจสอบความเที่ยงแต่ละครั้ง ผู้วิจัยใช้ผลการประเมินขั้นความสามารถของเด็กทุก ๆ คนที่ 9

11.2 ผู้วิจัยนำผลการประเมินของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยมาหาค่าสหสัมพันธ์ พบว่ามีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการประเมินขั้นความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นโดยใช้เกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman ในการวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยงของการประเมินในระดับสูง (Inter-rater reliability) ตลอดช่วงการประเมิน

เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผล

1. วิธีการให้คะแนนของคำตอบแต่ละข้อ

1.1 ให้ใส่ตัวเลขโรมัน (I-VI) แสดงหัวข้อ (Issue) ของคำตอบนั้น ๆ ตามด้วยคะแนน 0-4 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- คำตอบของกลุ่มตัวอย่างตรงกับลักษณะคำตอบของเด็กในขั้น 0 ตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979) ให้คะแนน 0

- คำตอบของกลุ่มตัวอย่างตรงกับลักษณะคำตอบของเด็กในขั้น 1 ตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979) ให้คะแนน 1

- คำตอบของกลุ่มตัวอย่างตรงกับลักษณะคำตอบของเด็กในขั้น 2 ตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979) ให้คะแนน 2

- คำตอบของกลุ่มตัวอย่างตรงกับลักษณะคำตอบของเด็กในขั้น 3 ตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979) ให้คะแนน 3

- คำตอบของกลุ่มตัวอย่างตรงกับลักษณะคำตอบของเด็กในขั้น 4 ตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979) ให้คะแนน 4

1.2 วิธีการให้คะแนนของคำตอบแต่ละข้อ สามารถทำได้ดังนี้

1.2.1 ข้อที่เด็กไม่ตอบ ให้ใส่เครื่องหมายคำถาม (?) และไม่นำมาคำนวณ

1.2.2 ในกรณีที่คำตอบนั้นสามารถประเมินขั้นได้ชัดเจน (คะแนนที่เชื่อถือได้) ให้ใส่คะแนน

ตัวอย่างเช่น คำตอบของกลุ่มตัวอย่างตรงกับลักษณะคำตอบของเด็กในชั้น 2 ให้ใส่คะแนน 2

1.2.3 ในกรณีที่คำตอบนั้นมีความกำกวมระหว่าง 2 ชั้น (คะแนนที่สูงสลับ) ให้ใส่คะแนนที่เป็นไปได้มากกว่า ตามด้วยเครื่องหมายคำถาม และตามด้วยคะแนนที่อาจจะเป็นไปได้น้อยกว่าในวงเล็บ

ตัวอย่างเช่น คำตอบของกลุ่มตัวอย่างตรงกับลักษณะคำตอบของเด็กในชั้น 2 แต่มีบางส่วนที่ตรงกับลักษณะคำตอบของเด็กในชั้น 1 ให้ใส่คะแนน 2?(1) ซึ่งเรียกว่า one-half value

2. ขั้นตอนในการคำนวณขั้นความสามารถของเด็กแต่ละคน

2.1. นำคะแนนจากการประเมินในข้อ 1.2.1 ถึง 1.2.3 มากรอกในแผ่นคำนวณขั้นความสามารถของเด็ก ในช่องคะแนนรายข้อ (Issue-concept score) ตามหัวข้อ (I-VI) ที่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น คะแนนของหัวข้อ I. การสร้างมิตรภาพ (Formation) ก็บันทึกลงในช่องที่กำหนดไว้สำหรับหัวข้อนี้ ทำต่อเนื่องกันไปอย่างนี้จนกระทั่งคะแนนทั้งหมดถูกบันทึกลงในแผ่นคำนวณคะแนนขั้นความสามารถของเด็ก

2.2. นำคะแนนในช่องคะแนนรายข้อของแต่ละหัวข้อมาคำนวณ จากนั้นนำค่าที่คำนวณได้มากรอกในช่องคะแนนขั้น (Issue score) โดยมีหลักในการคำนวณ ดังนี้

2.2.1. ในหัวข้อเดียวกัน หากไม่มีคะแนนเลย (อ้างอิงตามข้อ 1.2.1) หรือมีคะแนนที่สูงสลับเพียง 1 คะแนน (อ้างอิงตามข้อ 1.2.3) จะไม่มีคะแนนในช่องคะแนนขั้น และไม่ต้องนำมาคำนวณต่อ

ตัวอย่างเช่น ในหัวข้อ I. การสร้างมิตรภาพ ไม่มีคะแนนเลย หรือมีคะแนนเป็น 2?(1) เพียงคะแนนเดียว ก็ไม่ต้องนำหัวข้อนี้มาคำนวณด้วย

2.2.2. ในหัวข้อเดียวกัน หากคะแนนในช่องคะแนนรายข้อเป็นคะแนนที่เชื่อถือได้ทั้งหมด สามารถนำมาคำนวณตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

2.2.2.1 ในหัวข้อเดียวกัน หากมีคะแนนใดคะแนนหนึ่ง เท่ากับหรือมากกว่า 75% ซึ่งเรียกว่า "Pure stage"

ตัวอย่างเช่น หัวข้อที่ได้ 2 2 2 1 พบว่ามีตัวเลขทั้งหมดสี่ตัว คิดเป็น 100% โดยมีชั้น 2 สามตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้เท่ากับ 75% ดังนั้นคะแนนที่ได้จะเป็น Pure stage 2 จากนั้นนำค่าที่ได้คือ 2 กรอกในช่องคะแนนขั้น

2.2.2.2 ในหัวข้อเดียวกัน หากคะแนนใดคะแนนหนึ่งมีความถี่มากที่สุดแต่น้อยกว่า 75% กำหนดให้เป็น “Major stage” และคะแนนใดคะแนนหนึ่งมีความถี่น้อยกว่า Major stage แต่มีความถี่เท่ากับหรือมากกว่า 25% กำหนดให้เป็น “Minor stage”

ตัวอย่างเช่น หัวข้อที่ได้ 2 2 2 1 1 พบว่า มีตัวเลขทั้งหมดห้าตัว คิดเป็น 100% โดยมีชั้น 2 สามตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้เท่ากับ 60% และมีชั้น 1 สองตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้เท่ากับ 40% ดังนั้นคะแนนที่ได้จะเป็น Major stage 2 และ Minor stage 1 จากนั้นนำค่าที่ได้คือ 2(1) กรอกในช่องคะแนนชั้น

2.2.3 ในหัวข้อเดียวกัน มีคะแนนที่สงสัย ให้คำนวณตามเกณฑ์ ดังนี้

2.2.3.1 ในหัวข้อเดียวกัน หากมีคะแนนที่สงสัยมากกว่า 1

ตัวอย่างเช่น 3?(2) 3?(2) จะได้ว่า 3?(2) จำนวน 1 ตัว มีค่าเท่ากับครึ่งหนึ่งของ 3 (ซึ่งเป็นคะแนนที่อยู่นอกวงเล็บ) คือมีค่าเท่ากับ 1.5 นั่นเอง ดังนั้น 3?(2) จำนวน 2 ตัว จึงมีค่าเท่ากับ 3 สรุปจากตัวอย่างจะได้คะแนนเป็น Pure stage 3 จากนั้นนำค่าที่ได้คือ 3 กรอกในช่องคะแนนชั้น (กล่าวคือ คะแนนที่สงสัย 1 ตัว จะมีค่าเท่ากับครึ่งหนึ่งของคะแนนที่เชื่อถือได้ 1 ตัว ดังนั้นคะแนนที่สงสัย 2 ตัว จะมีค่าเท่ากับคะแนนที่เชื่อถือได้ 1 ตัว)

2.2.3.2 ในหัวข้อเดียวกัน หากมีคะแนนที่เชื่อถือได้อยู่ด้วย ให้นำคะแนนที่สงสัยแต่ละชั้นเท่ากับหนึ่งค่า

ตัวอย่างเช่น 3?(2) 2 พบว่า มีตัวเลขทั้งหมดสามตัว คิดเป็น 100% โดยมีชั้น 2 สองตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้เท่ากับ 67% และมีชั้น 3 หนึ่งตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้เท่ากับ 33% ดังนั้นคะแนนที่ได้จะเป็น Major stage 2 และ Minor stage 3 จากนั้นนำค่าที่ได้คือ 2(3) กรอกในช่องคะแนนชั้น

หรือ 2 2 3?(2) 2 พบว่า มีตัวเลขทั้งหมดห้าตัว คิดเป็น 100% โดยมีชั้น 2 สี่ตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้เท่ากับ 80% และมีชั้น 3 หนึ่งตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ได้เท่ากับ 20% ดังนั้นคะแนนที่ได้จะเป็น Pure stage 2 จากนั้นนำค่าที่ได้คือ 2 กรอกในช่องคะแนนชั้น

2.2.4 ในหัวข้อเดียวกัน หากคะแนนในช่องคะแนนรายชื่อมีจำนวนความถี่ของคะแนนเท่ากันสองคะแนน (เช่น 3 3 4 4 พบว่า มีชั้น 3 และชั้น 4 อย่างละสองตัวเท่ากัน) ให้คำนวณตามขั้นตอน ดังนี้

2.2.4.1 กลับไปดูคำตอบของเด็กและประเมินระดับของคะแนน (quality rating) โดยให้ใส่เครื่องหมาย (+) ให้กับคะแนนตัวที่คำตอบของเด็กแสดงถึงพัฒนาการในขั้นที่ประเมินชัดเจนกว่าคะแนนอีกตัวหนึ่ง

2.2.4.2 นำคะแนนทั้งสองมาคำนวณ โดยคะแนนที่มีระดับ (+) จะกลายเป็น Major stage ในขณะที่อีกคะแนนจะกลายเป็น Minor stage โดยให้น้ำหนักที่มีเครื่องหมาย (+) เท่ากับสองตัว

ตัวอย่างเช่น 3 3 4 4 → 3 3 4 4+ พบว่า มีตัวเลขทั้งหมดห้าตัว (น้ำหนัก 4+ เท่ากับสองตัว) คิดเป็น 100% โดยมีชั้น 3 สองตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ได้เท่ากับ 40% และมีชั้น 4 สามตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ได้เท่ากับ 60% ดังนั้นคะแนนที่ได้จะเป็น Major stage 4 และ Minor stage 3 จากนั้นนำค่าที่ได้คือ 4(3) กรอกในช่องคะแนนชั้น

2.2.5 ในหัวข้อเดียวกัน เมื่อนำคะแนนในช่องคะแนนรายชื่อมาคำนวณหาเปอร์เซ็นต์ อาจพบว่า มี Major stage หนึ่งตัวแต่มี Minor stage สองตัวที่มีเปอร์เซ็นต์เท่ากัน ในกรณีเช่นนี้ ให้กลับไปดูคำตอบของเด็กและประเมินระดับให้แก่ Minor stage ตัวใดตัวหนึ่งในสองตัวนั้น

ตัวอย่างเช่น 2 2 1 3 → 2 2 1 3+ พบว่า มีตัวเลขทั้งหมดสี่ตัว คิดเป็น 100% โดยมีชั้น 2 สองตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ได้เท่ากับ 50 % และมีชั้น 3+ หนึ่งตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ได้เท่ากับ 25 % ดังนั้นคะแนนที่ได้จะเป็น Major stage 2 และ Minor stage 3 จากนั้นนำค่าที่ได้คือ 2(3) กรอกในช่องคะแนนชั้น

หรือ 2 2 2 1 3 → 2 2 2 1 3+ พบว่า มีตัวเลขทั้งหมดห้าตัว คิดเป็น 100% โดยมีชั้น 2 สามตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ได้เท่ากับ 60 % และมีชั้น 3+ หนึ่งตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ได้เท่ากับ 20 % (เนื่องจากชั้น 3 มีเปอร์เซ็นต์น้อยกว่า 25% จึงไม่สามารถเป็น Minor stage ได้) ดังนั้นคะแนนที่ได้จะเป็น Pure stage 2 จากนั้นนำค่าที่ได้คือ 2 กรอกในช่องคะแนนชั้น

2.2.6 เนื่องจากในหัวข้อ I. การสร้างมิติรูปภาพ (Formation) ประกอบด้วย 3 หัวข้อย่อย (I.A. I.B. I.C.) ซึ่งการคำนวณคะแนนในหัวข้อนี้ให้นำคะแนนในช่องคะแนนรายชื่อของทั้ง 3 หัวข้อย่อย มาคำนวณคะแนนรวมกัน

ตัวอย่างเช่น (I.A.) 2 2 1 (I.B.) 1 1 และ (I.C.) 2 2 ให้นับความถี่รวมของแต่ละคะแนน พบว่า มีตัวเลขทั้งหมดเจ็ดตัว คิดเป็น 100% โดยมีชั้น 2 สี่ตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ได้เท่ากับ 57% และมีชั้น 1 สามตัว คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ได้เท่ากับ 43% ดังนั้นคะแนนที่ได้จะเป็น Major stage 2 และ Minor stage 1 จากนั้นนำค่าที่ได้คือ 2(1) กรอกในช่องคะแนนชั้น

2.3. นำคะแนนในช่องคะแนนชั้นมาคำนวณหาคะแนนชั้นเฉลี่ย (Average Issue Score) ซึ่งเป็นคะแนนชั้นเฉลี่ยของทุกหัวข้อมรวมกัน ดังนี้

2.1 Pure stage คุณด้วย 3

2.2 Major stage คุณด้วย 2

2.3 Minor stage คุณด้วย 1

แล้วนำค่าที่ได้มารวมกัน จากนั้นหารคะแนนรวมนี้ด้วยสามเท่าของจำนวนหัวข้อที่มีคะแนนขั้น โดยผลลัพธ์ของการคำนวณที่ได้ให้เขียนเป็นทศนิยมสองตำแหน่ง

$$\text{สูตร} \quad \frac{(\text{Each Pure Stage Issue} \times 3) + (\text{Each Major Stage Issue} \times 2) + (\text{Each Minor Stage Issue} \times 1)}{(\text{จำนวนหัวข้อทั้งหมดที่มีคะแนนขั้น}) \times 3}$$

ตัวอย่างการคำนวณ

<u>3</u> (2) I. Formation	<u>3</u> IV. Jealousy and exclusion
<u>2</u> (3) II. Closeness and intimacy	<u> </u> V. Resolving conflicts
<u>2</u> III. Trust and reciprocity	<u>2</u> VI. Termination

จากตัวอย่างพบว่า

- หัวข้อที่มีคะแนนมีทั้งหมด 5 หัวข้อ
- หัวข้อที่ไม่มีคะแนนมี 1 หัวข้อ
- Pure stage มี 2 3 2
- Major stage มี 3 2
- Minor stage มี 2 3

ดังนั้นเมื่อแทนค่าในสูตร จะคำนวณคะแนนขั้นเฉลี่ยได้ดังนี้

$$\frac{(2 \times 3 + 3 \times 3 + 2 \times 3) + (3 \times 2 + 2 \times 2) + (2 \times 1 + 3 \times 1)}{5 \times 3} = \frac{36}{15} = 2.40$$

2.4. นำคะแนนขั้นเฉลี่ยมาคำนวณหาขั้นความสามารถของเด็ก (Global Stage Score) โดยเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินว่าจะใช้วิธีใดในการคำนวณ คือ จำนวนที่อยู่หลังจุดทศนิยมของคะแนนขั้นเฉลี่ยที่คำนวณได้ มีค่าอยู่ในช่วงคะแนนใด ก็ให้ใช้วิธีคำนวณของช่วงคะแนนนั้น ๆ ในการคำนวณขั้นความสามารถของเด็ก ซึ่งช่วงคะแนนที่ใช้ในการตัดสินมี 3 ช่วงคะแนน ดังนี้

2.4.1 ช่วงคะแนน คือ .75 ถึง (1).24

ตัวอย่างเช่น คำนวณคะแนนขั้นเฉลี่ยได้ 1.76 พบว่า

- จำนวนที่อยู่หลังจุดทศนิยม คือ .76

เมื่อนำไปเทียบกับช่วงคะแนนจะเห็นว่า .76 มีค่าอยู่ในช่วงคะแนน คือ .75 ถึง (1).24 ก็ให้ใช้วิธีคำนวณของช่วงคะแนนนี้ คือ

วิธีคำนวณ Stage n.75 ถึง Stage (n+1).24 = Pure Global Stage (n+1)

Stage n หมายถึง จำนวนเต็มที่อยู่หน้าจุดทศนิยมของคะแนนชั้นเฉลี่ยที่คำนวณได้
เมื่อแทนค่า Stage n (ในที่นี้มีค่าเท่ากับ 1 ได้จากคะแนนชั้น
เฉลี่ยที่คำนวณได้ คือ 1.76) ในวิธีคำนวณ จะได้

Stage 1.75 ถึง Stage 2.24 = Pure Global Stage 2

สรุปได้ว่า เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจ
ทักษะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 2

2.4.2 ช่วงคะแนน คือ .50 ถึง .74

ตัวอย่างเช่น คำนวณคะแนนชั้นเฉลี่ยได้ 2.58 พบว่า

- จำนวนที่อยู่หลังจุดทศนิยม คือ .58

เมื่อนำไปเทียบกับช่วงคะแนนจะเห็นว่า .58 มีค่าอยู่ในช่วง
คะแนน คือ .50 ถึง .74 ก็ให้ใช้วิธีคำนวณของช่วงคะแนนนี้ คือ

วิธีคำนวณ Stage n.50 ถึง Stage n.74 = Major Stage (n+1) (Minor Stage n)

เมื่อแทนค่า Stage n (ในที่นี้มีค่าเท่ากับ 2 ได้จากคะแนนชั้น
เฉลี่ยที่คำนวณได้ คือ 2.58) ในวิธีคำนวณ จะได้

Stage 2.50 ถึง Stage 2.74 = Major Stage 3 (Minor Stage 2)

สรุปได้ว่า เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจ
ทักษะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 3(2)

2.4.3 ช่วงคะแนน คือ .25 ถึง .49

ตัวอย่างเช่น คำนวณคะแนนชั้นเฉลี่ยได้ 2.35 พบว่า

- จำนวนที่อยู่หลังจุดทศนิยม คือ .35

เมื่อนำไปเทียบกับช่วงคะแนนจะเห็นว่า .35 มีค่าอยู่ในช่วง
คะแนน คือ .25 ถึง .49 ก็ให้ใช้วิธีคำนวณของช่วงคะแนนนี้ คือ

วิธีคำนวณ Stage n.25 ถึง Stage n.49 = Major Stage n (Minor Stage (n+1))

เมื่อแทนค่า Stage n (ในที่นี้มีค่าเท่ากับ 2 ได้จากคะแนนชั้น
เฉลี่ยที่คำนวณได้ คือ 2.35) ในวิธีคำนวณ จะได้

Stage 2.25 ถึง Stage 2.49 = Major Stage 2 (Minor Stage 3)

สรุปได้ว่า เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจ
ทักษะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 2(3)

2.5. นำขั้นความสามารถของเด็กแต่ละคนมาแยกตามขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น (0-4) และคำนวณเปอร์เซ็นต์ (%) ของเด็กแต่ละขั้นตามระดับอายุ

3. การแปลผล

พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ในการวิจัยครั้งนี้ เกณฑ์การแบ่งขั้นพัฒนาการ คือ 0-4 ซึ่งมีความหมายดังนี้

0 หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 0

0(1) หรือ 1(0) หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 0 และขั้น 1

1 หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 1

1(2) หรือ 2(1) หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 1 และขั้น 2

2 หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 2

2(3) หรือ 3(2) หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 2 และขั้น 3

3 หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 3

3(4) หรือ 4(3) หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 3 และขั้น 4

4 หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทยแต่ละคนมาแจกแจงความถี่ตามระดับอายุ เพื่อตรวจสอบจำนวนของเด็กไทยที่สามารถผ่านการทดสอบในแต่ละระดับอายุ แล้วคำนวณผลเป็นเปอร์เซ็นต์ (%)

2. นำข้อมูลเปอร์เซ็นต์ของเด็กไทยแต่ละระดับอายุที่ผ่านการทดสอบในแต่ละขั้นพัฒนาการ มาวิเคราะห์ว่าเด็กไทยในระดับอายุนั้นมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้นใด โดยใช้เกณฑ์ คือ จำนวนเด็กในระดับอายุนั้นมีพัฒนาการอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งถึง 75 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนเด็กทั้งหมดในระดับอายุดังกล่าว (Piaget, 1965)

3. นำผลการวิจัยในครั้งนี้ คือ ระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้น ซึ่งศึกษาตามทฤษฎีของ Selman (1979) มาเปรียบเทียบกับ

ผลการวิจัยของมัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) ซึ่งศึกษาตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960)

การนำเสนอข้อมูล

1. แสดงจำนวนและเปอร์เซ็นต์ (%) ของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นแต่ละชั้น ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตามระดับอายุ
2. กราฟแสดงแนวโน้มของชั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทยอายุ 4-15 ปี ตามทฤษฎีของ Selman
3. แสดงตารางการเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยในแต่ละชั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในการวิจัยครั้งนี้กับระดับอายุของเด็กอเมริกันที่มีพัฒนาการในแต่ละชั้นตามทฤษฎีของ Selman (1979)
4. แสดงตารางการเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละชั้นที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้กับผลการวิจัยของ มัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทยอายุ 4-15 ปี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็นตารางและกราฟ ประกอบการบรรยายตามลำดับดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของเด็กไทยแต่ละระดับอายุ
2. ระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละชั้น
3. การเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยในแต่ละชั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในการวิจัยครั้งนี้กับระดับอายุของเด็กอเมริกันที่มีพัฒนาการในแต่ละชั้นตามทฤษฎีของ Selman (1979)
4. การเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยในแต่ละชั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้กับผลการวิจัยของ มัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับอายุ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลอายุของเด็กไทยแต่ละคนมาวิเคราะห์หาพิสัย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต(\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยจำแนกตามระดับอายุ ได้ผลดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1

ตารางแสดงจำนวน พิสัย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของเด็กไทยแต่ละระดับอายุ

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)		พิสัย	\bar{X}	SD (เดือน)
	หญิง	ชาย			
4	5	5	4 ปี 5 เดือน – 4 ปี 10 เดือน	4 ปี 7 เดือน	1.89
5	5	5	5 ปี 4 เดือน – 5 ปี 10 เดือน	5 ปี 7 เดือน	2.06
6	5	5	6 ปี 1 เดือน – 6 ปี 7 เดือน	6 ปี 4 เดือน	2.02
7	5	5	7 ปี 0 เดือน – 7 ปี 11 เดือน	7 ปี 6 เดือน	3.86
8	5	5	8 ปี 2 เดือน – 8 ปี 8 เดือน	8 ปี 5 เดือน	2.28

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)		พิสัย	\bar{X}	SD (เดือน)
	หญิง	ชาย			
9	5	5	9 ปี 3 เดือน – 9 ปี 11 เดือน	9 ปี 6 เดือน	3.60
10	5	5	10 ปี 1 เดือน – 10 ปี 11 เดือน	10 ปี 7 เดือน	3.27
11	5	5	11 ปี 0 เดือน – 11 ปี 11 เดือน	11 ปี 4 เดือน	3.27
12	5	5	12 ปี 3 เดือน – 12 ปี 10 เดือน	12 ปี 5 เดือน	2.22
13	5	5	13 ปี 0 เดือน – 13 ปี 10 เดือน	13 ปี 3 เดือน	3.06
14	5	5	14 ปี 2 เดือน – 14 ปี 11 เดือน	14 ปี 4 เดือน	2.79
15	5	5	15 ปี 0 เดือน – 15 ปี 9 เดือน	15 ปี 4 เดือน	3.05

จากตารางที่ 3.1 พบว่า อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 4 ปี คือ 4 ปี 7 เดือน อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 5 ปี คือ 5 ปี 7 เดือน อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 6 ปี คือ 6 ปี 4 เดือน อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 7 ปี คือ 7 ปี 6 เดือน อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 8 ปี คือ 8 ปี 5 เดือน อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 9 ปี คือ 9 ปี 6 เดือน อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 10 ปี คือ 10 ปี 7 เดือน อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 11 ปี คือ 11 ปี 4 เดือน อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 12 ปี คือ 12 ปี 5 เดือน อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 13 ปี คือ 13 ปี 3 เดือน อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 14 ปี คือ 14 ปี 4 เดือน และอายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระดับอายุ 15 ปี คือ 15 ปี 4 เดือน จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นพบว่า จำนวนเดือนที่เพิ่มขึ้นจากอายุเต็มของกลุ่มตัวอย่างแต่ละระดับอายุอยู่ในช่วง 3-7 เดือน

2. การวิเคราะห์ระดับอายุของเด็กไทยมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละชั้น

2.1 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทยอายุ 4-15 ปี จำนวน 120 คน (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ฉ) มาวิเคราะห์จำแนกตามระดับอายุและชั้นความสามารถ ได้ผลสรุปดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2

ตารางแสดงจำนวนและเปอร์เซ็นต์ (%) ของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละชั้น ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตามระดับอายุ

อายุ (ปี)	ขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น n (%)								
	0	0(1) 1(0)	1	1(2) 2(1)	2	2(3) 3(2)	3	3(4) 4(3)	4
4	10 (100%)	-	-	-	-	-	-	-	-
5	10 (100%)	-	-	-	-	-	-	-	-
6	-	1 (10%)	9 (90%)	-	-	-	-	-	-
7	-	-	10 (100%)	-	-	-	-	-	-
8	-	-	10 (100%)	-	-	-	-	-	-
9	-	-	-	2 (20%)	8 (80%)	-	-	-	-
10	-	-	-	-	10 (100%)	-	-	-	-
11	-	-	-	-	-	10 (100%)	-	-	-
12	-	-	-	-	-	-	10 (100%)	-	-
13	-	-	-	-	-	-	10 (100%)	-	-
14	-	-	-	-	-	-	-	2 (20%)	8 (80%)
15	-	-	-	-	-	-	-	-	10 (100%)

จากตารางที่ 3.2 แสดงให้เห็นว่า เด็กไทยอายุ 4 และ 5 ปี ทั้งหมด (100 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในขั้น 0 เด็กไทยอายุ 6 ปี จำนวน 1 คน (10 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 0 และขั้น 1 และจำนวน 9 คน (90 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในขั้น 1 เด็กไทยอายุ 7 และ 8 ปี ทั้งหมด (100 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถใน

การเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 1 เด็กไทยอายุ 9 ปี จำนวน 2 คน (20 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างชั้น 1 และชั้น 2 และจำนวน 8 คน (80 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 2 เด็กไทยอายุ 10 ปี ทั้งหมด (100 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 2 เด็กไทยอายุ 11 ปี ทั้งหมด (100 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างชั้น 2 และชั้น 3 เด็กไทยอายุ 12 และ 13 ปี ทั้งหมด (100 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 3 เด็กไทยอายุ 14 ปี จำนวน 2 คน (20 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างชั้น 3 และชั้น 4 และจำนวน 8 คน (80 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 4 และเด็กไทยอายุ 15 ปี ทั้งหมด (100 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 4

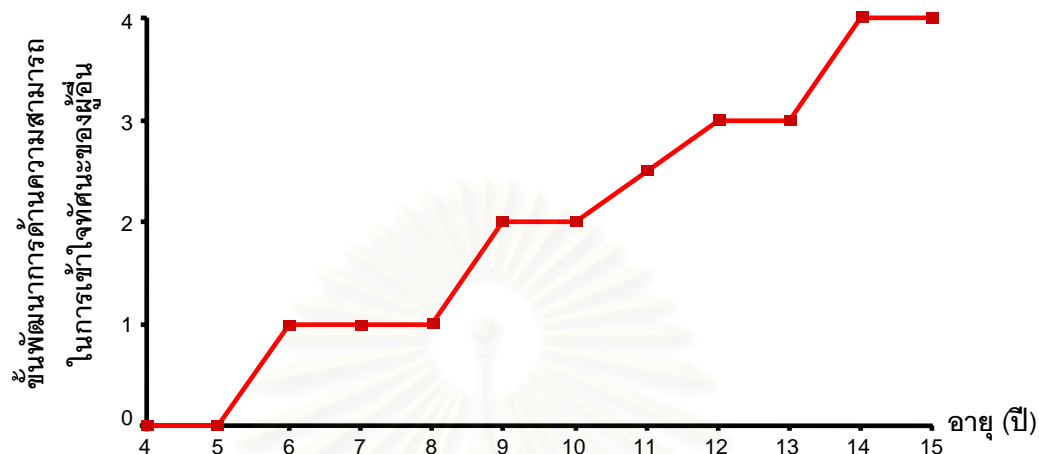
จากผลการวิเคราะห์ข้างต้นสามารถสรุประดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละชั้น ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ร่วมกับเกณฑ์การตัดสินขั้นพัฒนาการของ Piaget (1965) ได้ว่า

- เด็กไทยอายุ 4 และ 5 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 0
- เด็กไทยอายุ 6 7 และ 8 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 1
- เด็กไทยอายุ 9 และ 10 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 2
- เด็กไทยอายุ 11 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างชั้น 2 และชั้น 3
- เด็กไทยอายุ 12 และ 13 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 3
- เด็กไทยอายุ 14 และ 15 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 4

2.2 ผู้วิจัยได้นำระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละชั้นมาเขียนกราฟ ได้ผลดังกราฟที่ 3.1

กราฟที่ 3.1

กราฟแสดงแนวโน้มของขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทย อายุ 4-15 ปี ตามทฤษฎีของ Selman (1979)

3. การเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้นจากการวิจัยครั้งนี้กับระดับอายุของเด็กอเมริกันที่มีพัฒนาการในแต่ละขั้นตามทฤษฎีของ Selman (1979)

ผู้วิจัยได้นำระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้นที่พบในการวิจัยครั้งนี้ มาเปรียบเทียบกับระดับอายุของเด็กอเมริกันที่มีพัฒนาการในแต่ละขั้นตามทฤษฎีของ Selman (1979)

ตารางที่ 3.3

ตารางแสดงการเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้นจากการวิจัยครั้งนี้กับระดับอายุของเด็กอเมริกันที่มีพัฒนาการในแต่ละขั้นตามทฤษฎีของ Selman (1979)

ระดับอายุของเด็กที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้น	
ตามทฤษฎีของ Selman (1979)	ผลการวิจัยครั้งนี้
ขั้น 0 : Egocentric or Undifferentiated Perspective (3-6 ปี)	4-5 ปี
ขั้น 1 : Subjective or Differentiated Perspective (5-9 ปี)	6-8 ปี
ขั้น 2 : Self-Reflection or Reciprocal Perspective (7-12 ปี)	9-10 ปี
ขั้น 3 : Third-person or mutual perspectives (10-15 ปี)	12-13 ปี
ขั้น 4 : Societal or In-Depth Perspective (12 ปีขึ้นไป)	14-15 ปี

จากตารางที่ 3.3 เมื่อเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในการวิจัยครั้งนี้กับระดับอายุของเด็กอเมริกันที่มีพัฒนาการในแต่ละขั้นตามทฤษฎีของ Selman (1979) แล้วพบว่า

1. ในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 4-5 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 0 ส่วนระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman ระบุว่ามีความสามารถดังกล่าวคืออายุ 3-6 ปี (ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตัดกลุ่มตัวอย่างอายุ 3 ปี ออก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดสามารถตอบคำถามที่ใช้ในการวิจัยได้เพียงหนึ่งหัวข้อ จากทั้งหมด 6 หัวข้อ คือ หัวข้อ I. การสร้างมิตรภาพ เท่านั้น)

2. ในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 6-8 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 1 ส่วนระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman ระบุว่ามีความสามารถดังกล่าวคืออายุ 5-9 ปี แต่อายุที่เด็กอเมริกันเริ่มมีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้ของ Selman คืออายุ 5 ปี ส่วนในการวิจัยครั้งนี้พบว่าล่าช้ากว่า 1 ปี คือเริ่มมีเมื่ออายุ 6 ปี

3. ในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 9-10 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 2 ส่วนระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman ระบุว่ามีความสามารถดังกล่าวคืออายุ 7-12 ปี แต่อายุที่เด็กอเมริกันเริ่มมีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้ของ Selman คืออายุ 7 ปี ส่วนในการวิจัยครั้งนี้พบว่าล่าช้ากว่า 2 ปี คือเริ่มมีเมื่ออายุ 9 ปี

4. ในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 12-13 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 3 ส่วนระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman ระบุว่ามีความสามารถดังกล่าวคืออายุ 10-15 ปี แต่อายุที่เด็กอเมริกันเริ่มมีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้ของ Selman คืออายุ 10 ปี ส่วนในการวิจัยครั้งนี้พบว่าล่าช้ากว่า 2 ปี คือเริ่มมีเมื่ออายุ 12 ปี

5. ในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 14-15 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 4 ส่วนระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman ระบุว่ามีความสามารถดังกล่าวคืออายุ 12 ปีขึ้นไป แต่อายุที่เด็กอเมริกันเริ่มมีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้ของ Selman คืออายุ 12 ปี ส่วนในการวิจัยครั้งนี้พบว่าล่าช้ากว่า 2 ปี คือเริ่มมีเมื่ออายุ 14 ปี

4. การเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้นที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้กับผลการวิจัยของ มัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545)

ผู้วิจัยได้นำระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้นตามทฤษฎีของ Selman (1979) ที่พบในการวิจัยครั้งนี้ มาเปรียบเทียบกับระดับ

อายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการในแต่ละชั้นตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ที่พบในการวิจัยของ มัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545)

ตารางที่ 3.4

ตารางแสดงการเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละชั้นที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้กับผลการวิจัยของ มัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545)

ระดับอายุของเด็กที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละชั้น			
ตามทฤษฎีของ Selman (1979)	ผลการวิจัยใน ครั้งนี้ (2006)	ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960)	ผลการวิจัยของ มัลลิกา (2002)
ชั้น 0 : Egocentric or Undifferentiated Perspective (3-6 ปี)	4-5	-	-
ชั้น 1 : Subjective or Differentiated Perspective (5-9 ปี)	6-8	ชั้น Simple Refocusing (6 ปี)	6
ชั้น 2 : Self-Reflection or Reciprocal Perspective (7-12 ปี)	9-10	ชั้น Consistent Elaboration (7-8 ปี)	7-11
ชั้น 3 : Third-person or mutual perspectives (10-15 ปี)	12-13	ชั้น Change of Perspective (9-13 ปี)	12 ปีขึ้นไป
ชั้น 4 : Societal or In-Depth Perspective (12 ปีขึ้นไป)	14-15	-	-

จากตารางที่ 3.4 การเปรียบเทียบชั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith มาจากผลการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ด้านโครงสร้างและพัฒนาการของระดับความสามารถในการสวมบทบาทของเด็กของ Selman & Byrne (1974) ประกอบกับทฤษฎีของ Selman (1979) และเมื่อเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ซึ่งศึกษาตามทฤษฎีของ Selman กับผลการวิจัยของมัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) ซึ่งศึกษาตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith พบว่า

1. ในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 4-5 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในชั้น 0 แต่ในการวิจัยของมัลลิกานั้นไม่ได้ศึกษาเด็กในระดับอายุนี้นี้ เนื่องจากใน

แนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) พัฒนาการด้านนี้เริ่มต้นที่ระดับอายุ 6 ปี ซึ่งตรงกับขั้น 1 ในทฤษฎีของ Selman อีกทั้ง Feffer & Gourevith ถือว่าเด็กในขั้น 0 นี้ยังไม่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนระของผู้อื่น เนื่องจากเด็กยังมีความคิดในลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) อยู่

2. จากการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนระของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith พบว่า ขั้น 1 Subjective or differentiated perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตรงกับขั้น Simple Refocusing ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 6-8 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้น 1 ส่วนในการวิจัยของมัลลิกา พบว่าเด็กไทยอายุ 6 ปี มีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้

3. จากการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนระของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman (1979) และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) พบว่า ขั้น 2 Self-reflection or reciprocal perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตรงกับขั้น Consistent Elaboration ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 9-10 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้น 2 ส่วนในการวิจัยของมัลลิกา พบว่าเด็กไทยอายุ 7-11 ปี มีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้ โดยอายุที่เด็กไทยเริ่มมีความสามารถอยู่ในขั้นนี้จากผลการวิจัยของมัลลิกา คือ อายุ 7 ปี ส่วนในการวิจัยครั้งนี้พบว่าล่าช้ากว่า 2 ปี คือเริ่มมีเมื่ออายุ 9 ปี

4. จากการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนระของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman (1979) และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) พบว่า ขั้น 3 Third-person or mutual perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตรงกับขั้น Change of Perspective ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 12-13 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้น 3 ส่วนในการวิจัยของมัลลิกา พบว่าเด็กไทยอายุ 12 ปีขึ้นไป มีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้

5. พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนระของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman มีการศึกษาที่ละเอียดเพิ่มมาอีกหนึ่งขั้น คือ ขั้นที่ 4 Societal or in-depth perspective โดยในการวิจัยครั้งนี้พบว่าเด็กไทยอายุ 14-15 ปี มีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้ ซึ่งในการวิจัยของมัลลิกานั้นไม่ได้ทำการศึกษาเด็กไทยในระดับอายุนี้ เนื่องจากในแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ถือว่าขั้น Change of Perspective เป็นขั้นสูงสุดของพัฒนาการด้านนี้ และหากเด็กระดับอายุใดมีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้ก็ถือว่าเด็กระดับอายุนั้นสามารถเข้าใจทัศนระของผู้อื่นได้แล้ว ซึ่งผลการวิจัยของมัลลิกาก็พบว่าเด็กอายุ 12 ปี มีพัฒนาการอยู่ในขั้นดังกล่าวตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith จึงไม่มีการศึกษาต่อในระดับอายุที่มากกว่านี้

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทยอายุ 4-15 ปี ซึ่งได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในระดับอนุบาล ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ จำนวน 120 คน

การศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาตามทฤษฎีของ Selman (1979) ร่วมกับเกณฑ์การตัดสินขั้นพัฒนาการของ Piaget (1965) ที่กล่าวว่าเด็กในระดับอายุใดจะมีพัฒนาการอยู่ในขั้นใดนั้น จะต้องมีจำนวนของเด็กในขั้นพัฒนาการดังกล่าวไม่ต่ำกว่า 75 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนเด็กทั้งหมดในระดับอายุนั้น

ผลการวิจัยตามทฤษฎีของ Selman (1979) พบว่า

- พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทยเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ
- เด็กไทยอายุ 4-5 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 0 Egocentric or undifferentiated perspectives
- เด็กไทยอายุ 6-8 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 1 Subjective or differentiated perspectives
- เด็กไทยอายุ 9-10 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 2 Self-reflection or reciprocal perspectives
- เด็กไทยอายุ 11 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 2 และขั้น 3
- เด็กไทยอายุ 12-13 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 3 Third-person or mutual perspectives
- เด็กไทยอายุ 14-15 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้นสูงสุด คือ ขั้น 4 Societal or in-depth perspectives

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้นที่พบในการวิจัยครั้งนี้ มาเปรียบเทียบกับระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการในแต่ละขั้นที่พบในการวิจัยของ มัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) ซึ่งศึกษาตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) พบว่า

- จากการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith พบว่า ขั้น 1 Subjective or differentiated perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตรงกับขั้น Simple Refocusing ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 6-8 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้น 1 ส่วนในการวิจัยของมัลลิกา พบว่าเด็กไทยอายุ 6 ปี มีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้

- จากการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman (1979) และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) พบว่า ขั้น 2 Self-reflection or reciprocal perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตรงกับขั้น Consistent Elaboration ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 9-10 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้น 2 ส่วนในการวิจัยของมัลลิกา พบว่าเด็กไทยอายุ 7-11 ปี มีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้ โดยอายุที่เด็กไทยเริ่มมีความสามารถอยู่ในขั้นนี้จากผลการวิจัยของมัลลิกา คืออายุ 7 ปี ส่วนในการวิจัยครั้งนี้พบว่าล่าช้ากว่า 2 ปี คือเริ่มมีเมื่ออายุ 9 ปี

- จากการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman (1979) และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) พบว่า ขั้น 3 Third-person or mutual perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตรงกับขั้น Change of Perspective ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 12-13 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้น 3 ส่วนในการวิจัยของมัลลิกา พบว่าเด็กไทยอายุ 12 ปีขึ้นไป มีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทย

เด็กไทยอายุ 4 ปี และ 5 ปี (100 เปอร์เซ็นต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 0 Egocentric or undifferentiated perspectives ซึ่งสอดคล้องกับระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman (1979) ระบุว่ามีการพัฒนาการดังกล่าวในขั้นนี้ คืออายุ 3-6 ปี และจากการวิเคราะห์คำตอบของเด็กไทยที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าเด็กทั้งหมดใช้ลักษณะที่มองเห็นได้ด้านกายภาพ เช่น การอยู่ใกล้ เพศ (ตัวอย่างเช่น อยู่บ้านติดกัน เป็นผู้ชายเหมือนกันจะโต้เล่นกัน หรือต้องหน้าต่างไม่มอมแมม) เป็นเกณฑ์ในการอธิบายหรือตัดสินความคิดทางสังคมของตนเองและของผู้อื่น และเด็กใช้ความคิดและความรู้สึกของตนเองในการอธิบายความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น กล่าวคือ เด็กมีความคิดในลักษณะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (ตัวอย่างเช่น แบ่งลูกอมให้ เพราะฝนชอบกินและหนูก็ชอบกินคะ หรือซื้อหุ่นยนต์ให้ครับ เพราะผมชอบเล่น) ซึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Piaget (1969 อ้างถึงใน Silverthorn, 1999; Selman & Byrne, 1974; Tenbrink, 1997) ที่กล่าวว่า การรับรู้เฉพาะจุดเด่นของสิ่งเร้า (centration) และการมีความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเป็นลักษณะสำคัญของเด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 2-7 ปี (preoperational stage) คือ เด็กจะสันนิษฐานว่าความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ และการรับรู้ของผู้อื่นเหมือนกับของตัวเอง ซึ่งลักษณะเช่นนี้อาจเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงการขาดความเข้าใจว่าบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และการแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ อยู่บนพื้นฐานของแหล่งความรู้ ประสบการณ์ และมุมมองด้านการรับรู้ของตนเอง กล่าวคือ เด็กไม่สามารถก้าวพ้นออกมาจากการมองโลกด้วยมุมมองของตนเองได้ หรือเด็กมองโลกจากมุมมองของตนเองเท่านั้น โดย Piaget เรียกเด็กในขั้นนี้ที่มีปัญหาในการพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นที่มีลักษณะแตกต่างกันว่า collective monologues คือ เด็กอายุ 4-6 ปี จะพูดกับตัวเองมากกว่าจะฟังผู้อื่น เป็นเหตุให้เด็กมีปัญหาในการเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น และเป็นเรื่องยากสำหรับเด็กในการสร้างข้อมูลใหม่ที่จะช่วยให้พวกเขาเข้าใจผู้อื่นและช่วยให้ความเข้าใจที่ผิดหมดไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Perner (1991 อ้างถึงใน Epley et al., 2004) ที่กล่าวว่า ก่อนที่เด็กจะมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น เด็กมีความเชื่อว่าการรับรู้เกี่ยวกับโลกของพวกเขาเป็นการสะท้อนให้เห็นลักษณะที่แท้จริงของโลกและผู้อื่นจะรับรู้เกี่ยวกับโลกเช่นเดียวกับพวกเขา ดังนั้นเด็กเล็กจึงไม่สามารถแยกแยะระหว่างสิ่งที่พวกเขารู้และสิ่งที่ผู้อื่นรู้ออกจากกันได้ กล่าวคือเด็กมีลักษณะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rigal (1996) ที่พบว่าหากเด็กเชื่อว่าภาพที่ผู้อื่นมองเห็นเหมือนกับภาพที่เด็กมองเห็น เด็กจะทำการทดสอบได้สำเร็จเฉพาะในงานที่ให้ผู้อื่นมองจากทิศทางเดียวกับเด็กเท่านั้น แต่ในการทดสอบที่ผู้อื่นหันหน้าเข้าหาเด็ก (อยู่ในตำแหน่งตรงข้ามกัน) เด็กจะทำงานนี้ไม่สำเร็จ โดยเด็กจะเลือกภาพที่เป็นภาพแสดงสิ่งที่เห็นจากมุมมองของตัวเองเอง แสดงให้เห็นว่าเด็กมีการคิดในลักษณะที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและยังไม่สามารถเข้าใจทัศนะของผู้อื่น รวมทั้งใช้เค้าโครงภายนอกเป็นตัวอ้างอิง

เด็กไทยอายุ 6 ปี (90 เปอร์เซนต์) 7 ปี และ 8 ปี (100 เปอร์เซนต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 1 Subjective or differentiated perspectives ส่วนระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman (1979) ระบุว่ามีการพัฒนาดังกล่าวอยู่ในขั้นนี้ คืออายุ 5-9 ปี จะเห็นว่าระดับอายุของเด็กไทยที่มีการพัฒนาดังกล่าวอยู่ในขั้นนี้ คือ 6-8 ปี เป็นช่วงอายุที่อยู่ระหว่าง 5-9 ปี ซึ่ง Selman ระบุว่าเด็กอเมริกันมีการพัฒนาดังกล่าวอยู่ในขั้นนี้ แต่อายุที่เด็กอเมริกันเริ่มมีพัฒนาการในขั้นนี้ของ Selman คืออายุ 5 ปี ส่วนผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าเด็กไทยมีการพัฒนาดังกล่าวล่าช้ากว่า 1 ปี คือเริ่มมีเมื่ออายุ 6 ปี (ผู้วิจัยจะอภิปรายเหตุผลที่พบว่าเด็กไทยในขั้นนี้มีพัฒนาการที่ล่าช้ากว่าเด็กอเมริกัน รวมถึงขั้นอื่นในภายหลัง) อีกทั้งจากการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านนี้ตามทฤษฎีของ Selman กับแนวคิดของ Feffer & Gourvith (ตารางที่ 3.4 อ้างถึง

ใน Selman & Byrne, 1974) พบว่าผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของมัลลิกา สันติ
 หิรัญภาค (2545) ที่พบเช่นกันว่าเด็กไทยอายุ 6 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้นนี้ และจากการ
 วิเคราะห์คำตอบของเด็กไทยที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าเด็กส่วนใหญ่สามารถบอกได้ว่าภายใต้
 เหตุการณ์ทางสังคมเดียวกัน ตนเองและผู้อื่นอาจมีมุมมองที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้
 (ตัวอย่างเช่น ก็ต้องรู้ว่าคนอื่นที่เราอยากเป็นเพื่อนด้วยเขาชอบอะไรก็เอาไปแบ่งให้กินครับ หรือเรา
 ก็ไปทักทายเขาแล้วดูว่าเขาชอบเล่นอะไร) โดยเด็กจะใช้มุมมองส่วนตัวของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้นใน
 การอธิบายหรือตัดสินความคิดทางสังคมระหว่างคนสองคน (ตนเองและผู้อื่น) กล่าวคือ เด็กมีความคิด
 แบบด้านเดียว (ตัวอย่างเช่น บางครั้งเราพูดเราอาจทำร้ายจิตใจเขาได้ แต่ถ้าเรารู้เราก็คงไม่พูดสิ่ง
 นั้นออกมา เขาก็จะไม่เสียใจ หรือถ้าสมมติเขาทำความดีให้เราตลอด แล้วอยู่ดี ๆ เขาก็มาแกล้งเรา
 เราก็คงจะไม่ชอบเขา แล้วพวกเราก็คงไม่เป็นเพื่อนกันอีก) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ
 Piaget (1969 อ้างถึงใน Silverthorn, 1999; Selman & Byrne, 1974; Tenbrink, 1997) ที่กล่าวว่า
 เมื่อเด็กอายุย่างเข้า 6-7 ปี การคิดในลักษณะที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กเริ่มลดลง ทำให้เด็ก
 เริ่มรับรู้ถึงความคิดของผู้อื่น และสามารถพิจารณาไตร่ตรองความคิดของผู้อื่นได้ รวมทั้งเริ่มทำใน
 สิ่งที่สังคมพึงพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเด็กมีอายุ 7 ปีขึ้นไป เด็กเริ่มมีการรับรู้ที่กระจายจากจุด
 ศูนย์กลาง (decentration) อันทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนระของ
 ผู้อื่นเพิ่มขึ้น โดยเด็กสามารถแยกความคิด ความเข้าใจ การรับรู้ และอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง
 จากผู้อื่นได้ รวมทั้งสามารถบรรยายความคิด ความเข้าใจ การรับรู้ และอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น
 ได้ เมื่อตนเองและผู้อื่นได้รับรู้เหตุการณ์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Epley et al.,
 (2004) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 6-12 ปี แสดงความผิดพลาดในการเคลื่อนย้ายวัตถุตามคำสั่ง
 (เด็กและผู้สั่งนั่งตรงข้ามกันโดยมีชั้นวางของกั้นตรงกลางระหว่างเด็กกับผู้สั่ง) จากการใช้ลักษณะ
 ของการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 4-5 ปี อาจกล่าวได้ว่าการที่
 เด็กโตมีลักษณะของการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลดลงทำให้เด็กสามารถรับรู้ได้ว่าผู้อื่นมี
 ความคิดเป็นของตัวเอง

เด็กไทยอายุ 9 ปี (80 เปอร์เซนต์) และ 10 ปี (100 เปอร์เซนต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถ
 ในการเข้าใจทัศนระของผู้อื่นอยู่ในขั้น 2 Self-reflection or reciprocal perspectives ส่วนระดับอายุ
 ของเด็กอเมริกันที่ Selman (1979) ระบุว่า มีพัฒนาการดังกล่าวในขั้นนี้ คืออายุ 7-12 ปี จะเห็นว่า
 ระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้นนี้ คือ 9-10 ปี เป็นช่วงอายุที่อยู่ระหว่าง 7-12
 ปี ซึ่ง Selman ระบุว่าเด็กอเมริกันมีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้นนี้ แต่อายุที่เด็กอเมริกันเริ่มมี
 พัฒนาการในขั้นนี้ของ Selman คืออายุ 7 ปี ส่วนผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าเด็กไทยมีพัฒนาการ
 ดังกล่าวล่าช้ากว่า 2 ปี คือเริ่มมีเมื่ออายุ 9 ปี (ผู้วิจัยจะอภิปรายเหตุผลที่พบว่าเด็กไทยในขั้นนี้มี
 พัฒนาการที่ล่าช้ากว่าเด็กอเมริกัน รวมทั้งขั้นอื่นในภายหลัง) อีกทั้งจากการเปรียบเทียบขั้น

พัฒนาการด้านนี้ตามทฤษฎีของ Selman กับแนวคิดของ Feffer & Gourvith (ตารางที่ 3.4 อ้างถึงใน Selman & Byrne, 1974) ยังพบว่าในการวิจัยครั้งนี้ ระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้นนี้ คือ 9-10 ปี มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 7-11 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่มีลัทธิ สันติหิริฎภาค (2545) พบในการวิจัยว่า เด็กไทยที่อยู่ในช่วงอายุดังกล่าวมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้นนี้ และจากการวิเคราะห์คำตอบของเด็กไทยที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าเด็กส่วนใหญ่สามารถสะท้อนความคิดและความรู้สึกของตนเองจากมุมมองหรือทัศนะของผู้อื่นได้ (ตัวอย่างเช่น ให้สิ่งของกับเขา เพื่อนที่ได้ของไปเขาก็จะรู้ว่าขนาดเป็นเพื่อนใหม่เรายังดีกับเขาเลยก็คบหากันได้ครับ) รวมทั้งสามารถอธิบายหรือตัดสินความคิดทางสังคมระหว่างคนสองคนโดยใช้มุมมองของอีกฝ่ายหนึ่งที่มีปฏิสัมพันธ์กันได้ กล่าวคือ เด็กมีมุมมองของบุคคลที่ 2 (second-person perspective) (ตัวอย่างเช่น การที่มีเพื่อนที่ดีมันเหมือนจะเป็นความภูมิใจของเราบ้างคะ คือเหมือนกับเรามีคนที่หวังดีอยู่ด้วย หรือเพื่อนสนิทกันไม่ต้องทำอะไรมาก ขอแค่ไม่ทำให้เพื่อนอีกคนหนึ่งเสียใจก็พอ) และเด็กสามารถพิจารณาไตร่ตรองมุมมองของบุคคลสองคน (ตนเองและผู้อื่น) ในเวลาเดียวกันได้ (ตัวอย่างเช่น ถ้าตกลงกันไม่ได้ว่าจะทำอะไรดี ก็ทำทั้งสองอย่างเลยเพราะถ้าทำอย่างเดียวเพื่อนอีกคนก็จะน้อยใจ หรือความคิดไม่ตรงกัน สมมติทำงานกลุ่ม แล้วที่นี้เพื่อนจะทำแบบนี้แต่เราเห็นว่าทำอีกแบบน่าจะดีกว่า ก็เกิดการขัดแย้งกัน) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Piaget (1969) อ้างถึงใน Silverthorn, 1999; Selman & Byrne, 1974; Tenbrink, 1997) ที่กล่าวว่า การรับรู้ที่กระจายจากจุดศูนย์กลาง (decentration) เป็นลักษณะสำคัญของเด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 7-11 ปี คือ เด็กโตจะให้ความสนใจกับจุดต่าง ๆ ของสถานการณ์หรือสิ่งเร้าอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้เด็กสามารถสังเกตเห็นและได้รับข้อมูลจากสถานการณ์หรือสิ่งเร้าในมุมมองที่กว้างและครบถ้วน กล่าวคือ เด็กมีความสามารถในการพิจารณาไตร่ตรองสถานการณ์หรือสิ่งเร้าในหลากหลายมุมมองหรือในหลากหลายรูป รวมทั้งเด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 7-12 ปีนี้ มีเหตุผล มีความคิดยืดหยุ่นมากขึ้น รวมทั้งมีการคิดแบบยืดตนเองเป็นศูนย์กลางลดลง ทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเพิ่มขึ้น โดยเด็กสามารถพิจารณาไตร่ตรองความคิดของผู้อื่นได้ และสามารถพิจารณามุมมองได้มากกว่า 1 มุมมอง ในเวลาเดียวกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rigal (1996) ที่พบว่าเปอร์เซ็นต์ของการเลือกภาพผิด (ในการทดสอบที่ผู้อื่นหันหน้าเข้าหาเด็ก) ที่เกิดจากความเชื่อที่ว่าภาพที่ผู้อื่นมองเห็นเหมือนกับภาพที่เด็กมองเห็น จะลดลงเมื่อเด็กมีอายุเพิ่มขึ้น กล่าวคือ เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นจะเลือกภาพได้ถูกมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าเมื่อเด็กเปลี่ยนจากการคิดในลักษณะที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปเป็นการคิดในลักษณะที่ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางทำให้เด็กสามารถพิจารณาไตร่ตรองมุมมองของผู้อื่นจากการใช้มุมมองของผู้อื่นได้ การเปลี่ยนแปลงนี้แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถใช้มโนภาพภายในใจเป็นตัวอ้างอิงได้

เด็กไทยอายุ 11 ปี (100 เปอร์เซนต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 2 Self-reflection or reciprocal perspectives และขั้น 3 Third-person or mutual perspectives กล่าวคือ เด็กไทยอายุ 11 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นคาบเกี่ยวกันระหว่างสองขั้น โดยเด็กมีพัฒนาการดังกล่าวสูงกว่าขั้น 2 แต่ยังไม่พัฒนาถึงขั้น 3 อย่างสมบูรณ์ และเมื่อนำคำตอบของเด็กมาวิเคราะห์ตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979) พบว่าคำตอบของเด็กไม่ได้แสดงให้เห็นถึงการมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในขั้น 3 อย่างสมบูรณ์ โดยคำตอบของเด็กบางข้อมีลักษณะเช่นเดียวกับเด็กที่มีพัฒนาการในขั้น 2 (ตัวอย่างเช่น “ถ้าทะเลาะกันก็ต้องปรับความเข้าใจกัน สมมติเราทำผิด เราก็ต้องขอโทษเขา แล้วอธิบายว่าเราไม่ได้ตั้งใจ” จากคำตอบจะเห็นว่าเป็นการอธิบายการแก้ไขปัญหาระหว่างคนสองคน โดยใช้มุมมองของอีกฝ่ายหนึ่งที่มีปฏิสัมพันธ์กันหรือมุมมองของบุคคลที่ 2) และคำตอบของเด็กบางข้อมีลักษณะเช่นเดียวกับเด็กที่มีพัฒนาการในขั้น 3 (ตัวอย่างเช่น “ถ้าเขาอยากมีเพื่อน เขาก็ต้องแสดงให้เพื่อนเห็นว่าเขาเป็นคนมีน้ำใจ เอาข้อดีของเขามาให้เพื่อนเห็น เพื่อนก็จะได้คิดว่าเขาเป็นคนที่มึนน้ำใจ และก็อยากจะลองคบกับเขาดู” จากคำตอบจะเห็นว่าเป็นการอธิบายถึงวิธีการหาเพื่อนใหม่ โดยใช้มุมมองของบุคคลที่ 3) รวมทั้งคำตอบบางข้อของเด็กจะตอบแบบสั้น ๆ และไม่มีการขยายความคำตอบของตนเอง (ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้วิจัยถามว่า บางครั้งเพื่อนสนิทหรือเพื่อนที่ดีต่อกันอาจทะเลาะกันด้วยเรื่องอะไรบ้าง? เด็กตอบว่า “เพราะความคิดเห็นไม่ตรงกัน” จากคำตอบจะเห็นว่าเด็กระบุสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนสองคน โดยกล่าวถึงมุมมองของทั้งสองฝ่าย ซึ่งเด็กที่มีพัฒนาการอยู่ในขั้น 2 และขั้น 3 ต่างก็มีความสามารถดังกล่าวนี้ ดังนั้นเมื่อประเมินขั้นพัฒนาการ เด็กก็จะมีพัฒนาการคาบเกี่ยวอยู่ระหว่างขั้น 2 และขั้น 3 แต่หากเด็กมีการขยายความของคำตอบเพิ่ม ตัวอย่างเช่น “ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ก็พวกเขาอาจไม่ชอบดูหนังแนวเดียวกัน เช่น คนหนึ่งชอบดูหนังตลก แต่อีกคนชอบดูหนังชีวิต” จากคำตอบจะเห็นว่าเด็กมีการกล่าวถึงการมีความสนใจที่ไม่เหมือนกันซึ่งตรงกับลักษณะคำตอบของเด็กในขั้น 3 ข้อ 1 ตามเกณฑ์การประเมินขั้นความสามารถในหัวข้อ V. การแก้ไขความขัดแย้ง รวมทั้งเป็นการอธิบายโดยใช้มุมมองของบุคคลที่ 3 ซึ่งเป็นความสามารถของเด็กในขั้น 3 ดังนั้นเมื่อประเมินขั้นพัฒนาการเด็กก็จะมีพัฒนาการอยู่ในขั้น 3 อย่างชัดเจน) จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเด็กอายุ 11 ปี ยังมีความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นไม่ถึงขั้น 3 ได้อย่างสมบูรณ์ และเมื่อเปรียบเทียบกับระดับอายุดังกล่าวของเด็กไทยที่ได้ในการศึกษานี้กับระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman (1979) ระบุไว้ พบว่ามีความสอดคล้องกัน โดย Selman ระบุว่าเด็กอเมริกันอายุ 7-12 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวในขั้น 2 และเด็กอเมริกันอายุ 10-15 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวในขั้น 3 กล่าวคือ เด็กอเมริกันอายุ 11 ปี สามารถมีพัฒนาการด้านความสามารถ

ในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่ง (ขั้น 2 หรือขั้น 3) หรือมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 2 และขั้น 3

เด็กไทยอายุ 12 ปี และ 13 ปี (100 เปอร์เซนต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นอยู่ในขั้น 3 Third-person or mutual perspectives ส่วนระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman (1979) ระบุว่ามีการพัฒนาการดังกล่าวในขั้นนี้ คืออายุ 10-15 ปี จะเห็นว่าระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้นนี้ คือ 12-13 ปี เป็นช่วงอายุที่อยู่ระหว่าง 10-15 ปี ซึ่ง Selman ระบุว่าเด็กอเมริกันมีการพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้นนี้ แต่อายุที่เด็กอเมริกันเริ่มมีพัฒนาการในขั้นนี้ของ Selman คืออายุ 10 ปี ส่วนผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าเด็กไทยมีการพัฒนาการดังกล่าวช้ากว่า 2 ปี คือเริ่มมีเมื่ออายุ 12 ปี (ผู้วิจัยจะอภิปรายเหตุผลที่พบว่าเด็กไทยในขั้นนี้มีพัฒนาการที่ล่าช้ากว่าเด็กอเมริกัน รวมทั้งขั้นอื่นในภายหลัง) และจากการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านนี้ตามทฤษฎีของ Selman กับแนวคิดของ Feffer & Gourvith (ตารางที่ 3.4 อ้างถึงใน Selman & Byrne, 1974) พบว่าผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของมัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) ที่พบว่าเด็กไทยอายุ 12 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้นนี้ และจากการวิเคราะห์คำตอบของเด็กไทยที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าเด็กทั้งหมดสามารถอธิบายหรือตัดสินความคิดและความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นหรือของทั้งสองคนที่มีปฏิสัมพันธ์กัน จากมุมมองของบุคคลภายนอกซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นขณะนั้น กล่าวคือ เด็กมีมุมมองของบุคคลที่ 3 (ตัวอย่างเช่น เพราะเขาอาจไม่ถูกชะตากัน เห็นปุ๊บก็ไม่ชอบหน้ากันเลย สัมผัสรู้สึกน้อยใจค่ะเพราะคบกับผมนานตั้งนานก็คงกลัวว่า ผนจะไปสนิทกับน้ำมากกว่าตัวเอง หรือพวกเขา รู้สึกว่าเข้ากันได้ถึงนิสัยจะไม่เหมือนกัน ก็นิสัยสัมผัสอาจจะใจร้อน ผนก็จะทำใจเย็น ๆ ไม่ใจร้อนเท่าสัมผัส) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Piaget (1969 อ้างถึงใน Silverthorn, 1999; Selman & Byrne, 1974; Tenbrink, 1997) ที่กล่าวว่าเด็กที่อยู่ในช่วงอายุ 12 ปีขึ้นไป (Formal operational stage) เป็นขั้นที่โครงสร้างทางปัญญาพัฒนาอย่างสมบูรณ์ โดยเด็กมีการเปลี่ยนแปลงความสามารถด้านการคิดและการแก้ปัญหาที่มีแบบแผนเชิงนามธรรม และมีการใช้เหตุผล กล่าวคือ เด็กรู้จักคิดหาเหตุผลอย่างเป็นนามธรรม ตั้งสมมติฐาน ทดสอบสมมติฐานและแก้ปัญหาได้ แม้ว่าเหตุการณ์หรือสิ่งนั้น ๆ จะไม่ได้ปรากฏเป็นรูปธรรมอยู่ต่อหน้าของตนก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Fowler & Dell (2004) ที่พบว่าเด็กวัยรุ่นแสดงให้เห็นถึงลักษณะของ Mutual perspective taking เช่น จากคำกล่าวที่ว่า “ฉันรู้ว่าเธอกำลังมองฉันอยู่ และฉันก็เห็นตัวเองอย่างที่คุณคิดว่าเธอมองเห็นฉัน” และ “เธอมองเห็นตัวเองเหมือนกับที่ฉันมองเห็นเธอ เธอเห็นตัวเองอย่างที่คุณคิดว่าฉันมองเห็นเธอ” ซึ่งความสามารถนี้ทำให้เด็กสามารถรับรู้ถึงนัยต่าง ๆ ที่ผู้อื่นแสดงออกมาได้อย่างครบถ้วนและสามารถตีความหมายของนัยเหล่านั้นได้ อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lapsley & Murphy (1985 อ้างถึงใน Vartanian, 2000) ที่พบว่าเด็กวัยรุ่นที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการ

เข้าใจทัศนคติของผู้อื่นในชั้น 3 สามารถพิจารณาไตร่ตรองความคิดและความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นหรือของคนสองคนที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อกัน โดยใช้มุมมองของบุคคลที่ 3 ได้ การที่เด็กวัยรุ่นมองตนเองในฐานะที่เป็นตัวแทนและเป็นบุคคลที่กำลังมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้เด็กวัยรุ่นสามารถพิจารณาไตร่ตรองตนเองโดยใช้กระบวนการสร้างมโนภาพของการสนทนาระหว่างตนเองกับผู้อื่นขึ้นในใจได้ ซึ่งส่งผลให้เด็กรับรู้เกี่ยวกับตนเองมากขึ้น รวมทั้งยังทำให้การจินตนาการ (imagination) ของเด็กวัยรุ่นเกี่ยวกับปฏิกิริยาโต้ตอบของผู้อื่นที่มีต่อตนเองถูกต้องและครบถ้วนมากขึ้น

เด็กไทยอายุ 14 ปี (80 เปอร์เซนต์) และ 15 ปี (100 เปอร์เซนต์) มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นอยู่ในชั้น 4 Societal or in-depth perspectives ส่วนระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman (1979) ระบุว่ามีการพัฒนาการดังกล่าวในชั้นนี้ คืออายุ 12 ปีขึ้นไป จะเห็นว่าอายุที่เด็กอเมริกันเริ่มมีพัฒนาการในชั้นนี้ของ Selman คืออายุ 12 ปี ส่วนผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าเด็กไทยมีพัฒนาการดังกล่าวล่าช้ากว่า 2 ปี คือเริ่มมีเมื่ออายุ 14 ปี (ผู้วิจัยจะอธิบายเหตุผลที่พบว่าเด็กไทยในชั้นนี้มีพัฒนาการที่ล่าช้ากว่าเด็กอเมริกัน ร่วมกับชั้นอื่นในภายหลัง) และจากการวิเคราะห์คำตอบของเด็กไทยที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าเด็กส่วนใหญ่ใช้มุมมองของคนส่วนใหญ่ในสังคมหรือกลุ่มบุคคลที่เด็ก (หรือผู้อื่น) เกี่ยวข้อง เช่น หลักจริยธรรม ค่านิยมทางสังคม กลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกัน ในการอธิบายความคิดทางสังคมของตนเองและผู้อื่น (ตัวอย่างเช่น อย่างหนูเป็นหัวหน้าห้องใช่ไหมคะ เวลาเดินไปไหน เพื่อนเขาชอบบอกว่าเขาเป็นเพื่อนของหัวหน้าห้อง แบบว่าเขาไม่อยากจะเดินไปกับเพื่อนธรรมดา เขาอยากไปกับหัวหน้าห้อง ก็คนอื่น ๆ จะได้กลัวไม่มาแกล้งแหย่เขาหรือเพราะว่าเพื่อนก็เป็นอีกสังคมหนึ่งที่แตกต่างจากสังคมครอบครัวคะ อย่างครอบครัว เราก็จะเกิดความรักผูกพันกันตั้งแต่เกิด เราก็จะรู้สึกดีใจคบกันอยู่แล้ว แต่เพื่อนต้องมาศึกษากันใหม่แล้วก็ต้องใช้เวลานานพอสมควรเลยคะ) รวมทั้งเด็กจะให้ความสำคัญกับความเป็นตัวของตัวเองควบคู่ไปกับการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (ตัวอย่างเช่น มีอะไรก็ช่วยเหลือกัน พึ่งพาอาศัยกัน เป็นคนที่เราคิดว่าดีที่สุดแล้วไม่มาว่ากลับหลัง แล้วจริงใจต่อกัน หรืออย่างเพื่อนมาบอกว่าเขาได้รู้จักกับเพื่อนอีกคนนะ เราก็ต้องไม่ว่าอะไร เพราะจริง ๆ ได้เพื่อนเพิ่มมาใหม่อีกคนหนึ่ง มันก็ดี เราจะได้มีสังคมอีกแบบ ไปรู้จักเพื่อนคนนี้ และเพื่อนคนอื่น ๆ อีกไปเรื่อย ๆ ครับ) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lapsley & Murphy (1985 อ้างถึงใน Vartanian, 2000) ที่พบว่าเด็กวัยรุ่น (อายุ 12 ปีขึ้นไป) ที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นในชั้น 4 สามารถพิจารณาไตร่ตรองและประสานมุมมองของบุคคลที่ 3 หลาย ๆ มุมมองกับมุมมองทางสังคมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมใช้เป็นหลักปฏิบัติได้ ความสามารถนี้ทำให้เด็กวัยรุ่นพิจารณาไตร่ตรองตนเองโดยเชื่อมโยงกับมุมมองทางสังคมมากขึ้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hess & Kirouac (2000 อ้างถึงใน Thibault et al., 2005) ที่พบว่าความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นประการหนึ่งคือการแปลความหมาย

ของการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้อื่น และหากคนสองคนที่ไม่รู้จักกัน จะต้องแปลความหมายของอารมณ์ที่อีกคนหนึ่งแสดงออกมาทางใบหน้าอย่างไม่ชัดเจนหรือกำกวม พวกเขา มักใช้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะเหมารวม (stereotype) ของสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มทางสังคมในการอ้างอิงหรือแปลความหมาย

สาเหตุที่ระดับอายุของเด็กไทยในการวิจัยครั้งนี้มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นล่าช้ากว่าระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman ระบุไว้

การวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับอายุของเด็กไทยที่เริ่มมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในชั้น 1 ถึง ชั้น 4 ล่าช้ากว่าระดับอายุของเด็กอเมริกันที่ Selman (1979) ระบุไว้ โดยในชั้น 1 Subjective or differentiated perspectives เด็กไทยล่าช้ากว่าเด็กอเมริกัน 1 ปี ในชั้น 2 Self-reflection or reciprocal perspectives เด็กไทยล่าช้ากว่าเด็กอเมริกัน 2 ปี ในชั้น 3 Third-person or mutual perspectives เด็กไทยล่าช้ากว่าเด็กอเมริกัน 2 ปี และในชั้น 4 Societal or in-depth perspectives ซึ่งเป็นพัฒนาการขั้นสูงสุดตามทฤษฎีของ Selman เด็กไทยล่าช้ากว่าเด็กอเมริกัน 2 ปี ปัจจัยที่พบในการวิจัยครั้งนี้ที่อาจมีผลให้พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทยล่าช้ากว่าเด็กอเมริกัน คือ คำถามที่ใช้ในการประเมินพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เน้นให้เด็กต้องแสดงความคิดเห็นของตนเอง โดยการบรรยายความคิดและความรู้สึกของตัวเองละครจากเรื่องเล่า รวมทั้งบรรยายความคิดและความรู้สึกของตัวเองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กกับเพื่อนสนิทของเด็ก ซึ่งต้องอาศัยทักษะหรือความสามารถในการแสดงออกด้านภาษา โดยในการทดสอบหามิให้มีการถามคำถามชี้แนะเพื่อให้เด็กพูดในสิ่งที่ต้องการ ดังนั้นหากเด็กคนใดขาดทักษะหรือความสามารถในการแสดงออกทางด้านภาษาอาจทำให้การบรรยายความคิดและความรู้สึกซึ่งเป็นตัวประเมินพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นด้อยไปด้วยรวมทั้งลักษณะบุคลิกภาพของคนไทยและคนไทยเป็นคนที่ไม่ชอบแสดงออก หรือไม่ชอบแสดงความคิดเห็น ซึ่งลักษณะการตอบคำถามของเด็กไทยทุกระดับอายุ (4-15 ปี) ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า เด็กมักตอบคำถามแบบสั้น ๆ และไม่มีการขยายความคำตอบของตนเอง นอกจากนี้คำถามบางข้อเด็กไม่ยอมตอบ ซึ่งในการคำนวณขั้นความสามารถของเด็กระบุไว้ว่าคำถามข้อที่เด็กไม่ตอบ ให้ตัดออกและไม่ต้องนำมาคำนวณด้วย (อ้างอิงใน วิธีการให้คะแนน หน้า 44 ข้อ 1.2.1) ด้วยเหตุนี้เมื่อคำนวณขั้นความสามารถของเด็กอาจทำให้ขั้นความสามารถต่ำกว่าขั้นความสามารถจริงของเด็ก หากเด็กขยายความคำตอบของตนเองเพิ่มและตอบคำถามครบทุกข้อ เด็กอาจมีขั้นความสามารถที่สูงขึ้นกว่าที่คำนวณได้ก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Steele (1997 อ้างถึงใน Kim, 2002) ที่พบว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อคำตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนไทยในการทดสอบที่ใช้คำถามเป็นเครื่องมือ คือ ลักษณะของคนเอเชียมัก

เป็นคนเก็บความคิดไว้ภายใน ไม่ชอบแสดงความคิดเห็นออกมาเป็นคำพูด รวมทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phillips (1966 อ้างถึงใน มัลลิกา สันติหิรัญภาค 2545) ที่ศึกษาบุคลิกภาพของคนไทย พบว่าคนไทยมีลักษณะไม่ชอบแสดงออก หรือไม่ชอบแสดงความคิดเห็น มักซ่อนความรู้สึกที่แท้จริงไว้ภายใน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของปณิธา วรศาสตร์ลักษณ์ (2004) และอมลิน ศิริสวัสดิ์ (2004) ที่ศึกษาลักษณะทั่วไป ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดเชิงวัจนะและอวัจนะของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี ในการพูดต่อหน้าชุมชน พบว่าปัญหาของเด็กไทยในการพูดต่อหน้าชุมชน คือการขาดความเชื่อมั่นในตนเองในการแสดงออก เนื่องจากวิธีการเลี้ยงดูและวัฒนธรรมของคนไทยนั้น ผู้ใหญ่มักไม่ค่อยกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นหรือความขัดแย้งออกมา ทำให้เด็กขาดโอกาสในการฝึกฝนทักษะดังกล่าว ซึ่งตรงกันข้ามกับลักษณะบุคลิกภาพของคนตะวันตก (เช่น อเมริกา แคนาดา ยุโรป) ที่มักแสดงความคิดเห็น ความชอบและความต้องการของตนเองออกมาเป็นคำพูด รวมทั้งเมื่อตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วมักมีการแสดงหรืออธิบายเหตุผลของตนเองประกอบด้วยเสมอ (Hoshino-Browne et al., 2005) นอกจากนี้รูปแบบการศึกษาและการทำงานของคนอเมริกันนั้นจะให้ความสำคัญกับการพูดและการแสดงสิทธิในการสื่อสาร และถือว่าลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะของผู้ที่มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ หากใครเงียบไม่แสดงออกมักได้รับการมองในแง่ลบว่าเป็นคนขี้อาย เฉื่อย ไม่ฉลาด หรือไม่มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง (Cook & St. Lawrence, 1990 อ้างถึงใน Kim, 2002) รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Heine & Lehman (1997) ที่ทำการวิจัยข้ามวัฒนธรรม (cross-cultures) เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างลักษณะทางวัฒนธรรมของคนอเมริกัน (แคนาดา) และคนเอเชีย (ญี่ปุ่น) โดยทำการทดสอบภายใต้การทำวิจัยสำรวจตลาดซีดีเพลง โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกซีดีเพลงที่ชอบจำนวน 10 แผ่น จากทั้งหมด 40 แผ่น และกลุ่มตัวอย่างสามารถเลือกซีดีเพลงจำนวน 1 แผ่น จากทั้งหมด 10 แผ่นนี้กลับบ้านได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบวัตถุประสงค์แท้จริงของการวิจัยนี้ พบว่าชาวแคนาดาจะให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกซีดีเพลงของพวกเขาทุกครั้ง ตรงกันข้ามกับชาวญี่ปุ่นที่มักจะไม่ให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกซีดีเพลงของพวกเขา อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kim (2002) ที่ศึกษาว่าลักษณะนิสัยส่วนบุคคลจะสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของแต่ละวัฒนธรรมในลักษณะอย่างไร โดยการให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนเอเชียและคนอเมริกันพูดเหตุผลที่คิดออกมาขณะแก้ปัญหาในงานที่กำหนด พบว่าคนอเมริกันทำงานแก้ปัญหาได้ดีทั้งในงานที่พวกเขาต้องพูดและไม่ต้องพูด แสดงให้เห็นว่าคนอเมริกันมีนิสัยชอบใช้การพูดในการสื่อสารความคิดของพวกเขา ตรงกันข้ามกับคนเอเชียที่ทำงานแก้ปัญหาที่พวกเขาต้องพูดไปด้วยได้ไม่ดี แต่ทำงานแก้ปัญหาที่ไม่ต้องพูดได้ดีกว่า แสดงให้เห็นว่าคนเอเชียมีนิสัยไม่ชอบใช้การพูดในการสื่อสารความคิดของพวกเขา

นอกจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น (การตอบคำถามของเด็กที่มีลักษณะการตอบแบบสั้น ๆ ไม่มีการขยายความคำตอบของตนเอง และบางข้อไม่ยอมตอบ) ซึ่งพบในเด็กไทยทุกระดับอายุ (4-15 ปี) ที่อาจมีผลให้พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทยล่าช้ากว่าเด็กอเมริกันแล้ว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยยังพบอีกว่าเด็กที่มีอายุระหว่าง 7-15 ปี ซึ่งมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 1 ถึง ขั้น 4 พุดกับผู้วิจัยหลังจากที่ฟังคำถามจบว่าไม่กล้าตอบเพราะกลัวคำตอบของตนจะผิด และถามผู้วิจัยหลังจากตอบคำถามจบว่าคำตอบที่ตนตอบนั้นถูกหรือไม่ รวมทั้งถามผู้วิจัยก่อนหรือหลังการตอบคำถามว่าผู้วิจัยจะนำคำตอบของเด็กไปบอกกับเพื่อนหรือครูของเด็กหรือไม่ เนื่องจากก่อนการทดสอบผู้วิจัยไม่ได้แจ้งให้เด็กทราบล่วงหน้าว่าคำตอบที่เด็กตอบไม่มีคำตอบใดผิด ในการถามคำถามผู้วิจัยต้องการทราบความคิดเห็นของเด็กเท่านั้น และคำตอบที่เด็กตอบจะได้รับการเก็บเป็นความลับ จากคำพูดหรือคำถามดังกล่าวของเด็กจะเห็นได้ว่าเด็กกังวลกับการตอบคำถามของตน อาจเนื่องมาจากเด็กกลัวว่าคำตอบของตนเองจะผิดหรือแตกต่างจากเพื่อน และหากผู้วิจัยนำคำตอบของเด็กไปบอกเพื่อนหรือครูของเด็ก ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญสำหรับเด็กในวัยนี้ บุคคลเหล่านี้ อาจมองเด็กในแง่ลบ (เช่น มองว่าเด็กไม่ฉลาดเท่าเพื่อน หรือมีความคิดที่แตกต่างจากกลุ่มเพื่อน) ทำให้เด็กไม่กล้าแสดงความคิดของตนเองออกมาอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้เมื่อคำนวณขั้นความสามารถของเด็กอาจทำให้ขั้นความสามารถต่ำกว่าขั้นความสามารถจริงของเด็กได้ เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับการสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น เรียนรู้ค่านิยมทางสังคมจากกลุ่มเพื่อนและบุคคลรอบข้าง ซึ่งพัฒนาการทางสังคมของเด็กในลักษณะดังกล่าวเด่นชัดมาก โดยเด็กจะให้ความสำคัญต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทั้งต่อบุคคลใกล้ชิดและบุคคลอื่น ทั้งวัยเดียวกันและต่างวัยกัน (สายฝน เอกวรางกูร, ไม่ระบุปีที่พิมพ์)

เหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระดับอายุของเด็กไทยในการวิจัยครั้งนี้มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในขั้น 1 ถึง ขั้น 4 ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ล่าช้ากว่าของเด็กอเมริกัน ผลการวิจัยที่พบในการวิจัยครั้งนี้เป็นสิ่งที่บุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การแก้ปัญหาระหว่างบุคคล การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังนั้นเพื่อให้เด็กไทยมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นเพิ่มขึ้น สังคมไทยจึงควรปรับเปลี่ยนวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กเสียใหม่ โดยเน้นการกระตุ้นให้เด็กมีโอกาสได้สนทนาเกี่ยวกับความรู้สึก (การแสดงความรู้สึกของตนออกมาและรับรู้ถึงความรู้สึกที่ผู้อื่นมี) ถกเถียงปัญหา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน พี่น้อง พ่อแม่หรือผู้ที่อยู่รอบตัวเด็กให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทย อายุ 4-15 ปี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 4-15 ปี จากโรงเรียนรัฐบาลขนาดใหญ่ จำนวน 55 คน และโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ จำนวน 65 คน รวมทั้งหมด 120 คน โดยกำหนดระดับอายุและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ระดับอายุ 4 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 4 ปี – 4 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
2. ระดับอายุ 5 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 5 ปี – 5 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
3. ระดับอายุ 6 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 6 ปี – 6 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
4. ระดับอายุ 7 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 7 ปี – 7 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
5. ระดับอายุ 8 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 8 ปี – 8 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
6. ระดับอายุ 9 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 9 ปี – 9 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
7. ระดับอายุ 10 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 10 ปี – 10 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
8. ระดับอายุ 11 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 11 ปี – 11 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน
9. ระดับอายุ 12 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 12 ปี – 12 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน

10. ระดับอายุ 13 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 13 ปี – 13 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน

11. ระดับอายุ 14 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 14 ปี – 14 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน

12. ระดับอายุ 15 ปี คือ เด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 15 ปี – 15 ปี 11 เดือน จำนวน 10 คน แบ่งเป็นเด็กชาย 5 คน และเด็กหญิง 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. เครื่องมือการประเมินพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของ Selman (1979) ซึ่งประกอบด้วย

1.1 เรื่องเล่า 2 เรื่อง (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ข) ดังนี้

เรื่องเล่าที่ 1 สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 4 ปี - 12 ปี 11 เดือน

เรื่องเล่าที่ 2 สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 13 ปี – 15 ปี 11 เดือน

1.2 แผ่นคำถาม แบ่งเป็น 6 หัวข้อ (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ค) ดังนี้

I. การสร้างมิตรภาพ (Friendship formation) แบ่งเป็น 3 ข้อย่อย ดังนี้

I.A. ความสำคัญของการมีเพื่อน (Motives)

I.B. วิธีการสร้างมิตรภาพใหม่หรือเพื่อนใหม่ (Mechanism)

I.C. ลักษณะของเพื่อนที่ดีหรือเพื่อนในอุดมคติ (Ideal friend)

II. ความใกล้ชิดและความสนิทสนม (Closeness and intimacy) ได้แก่ การแบ่งแยกชนิดของมิตรภาพ และลักษณะของเพื่อนสนิท

III. การแลกเปลี่ยนกันและการเชื่อใจ (Reciprocity and trust) ได้แก่ สิ่งที่เพื่อนสนิทควรทำให้อีก และลักษณะของการเชื่อใจกัน ระหว่างเพื่อนสนิท

IV. ความอิจฉาและการกีดกัน (Jealousy and exclusion) ได้แก่ ผลหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการมีบุคคลที่ 3 เข้ามาเกี่ยวข้องและความอิจฉาที่อาจเกิดขึ้นในความสัมพันธ์

V. การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict resolution) ได้แก่ วิธีที่ใช้ในการแก้ไขความขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดขึ้น

VI. การเลิกคบกัน (Termination) ได้แก่ สาเหตุที่สามารถทำให้เพื่อนเลิกคบกัน

2. ภาพประกอบเรื่องเล่า 2 ชุด เป็นภาพสี่ แต่ละชุดมีทั้งหมด 7 ภาพ (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ง)
3. แผ่นบันทึกคำตอบ (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก จ)
4. แผ่นคำนวณขั้นความสามารถของเด็ก (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ฉ)
5. เกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ช)
6. เทปบันทึกเสียงการสนทนาระหว่างเด็กกับผู้วิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณบดีคณะจิตวิทยาถึงผู้อำนวยการโรงเรียนแต่ละโรงเรียน
2. ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้อำนวยการโรงเรียน
3. เมื่อได้รับอนุญาตจากโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นเรียนในการสำรวจข้อมูลจากระเบียนประวัตินักเรียน เพื่อคัดลอกรายชื่อนักเรียนที่มีอายุตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับอายุ และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)
4. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครองของเด็ก โดยผู้ปกครองให้ความร่วมมือทุกคน
5. ก่อนการทดสอบ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก โดยการเข้าร่วมกิจกรรมก่อนเข้าเรียนในช่วงเช้ากับเด็ก เป็นระยะเวลา 5 วัน
6. ในการทดสอบ ผู้วิจัยได้ทดสอบเด็กเป็นรายบุคคลโดยไม่จำกัดเวลา ผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้นำเด็กเข้ารับการทดสอบทีละคน ในห้องที่ทางโรงเรียนจัดให้ โดยให้เด็กนั่งอีกฟากหนึ่งของโต๊ะตรงข้ามกับผู้วิจัยและหันหน้าเข้าหาผู้วิจัย ส่วนผู้ช่วยวิจัยนั่งด้านข้างของผู้วิจัยและเด็ก
7. ขั้นตอนการทดสอบ มีดังนี้
 - 7.1 ผู้วิจัยเริ่มการทดสอบโดยการกล่าวทักทายว่า “สวัสดีค่ะน้อง.... (ชื่อของเด็กที่รับการทดสอบ) วันนี้พี่มีนิทานจะมาเล่าให้น้อง..... (ชื่อของเด็กที่รับการทดสอบ) ฟัง หลังจากที่ฟังนิทานจบพี่จะถามคำถามและให้น้อง (ชื่อของเด็กที่รับการทดสอบ) ตอบนะคะ”
 - 7.2 ก่อนเล่าเรื่องผู้วิจัยได้แนะนำชื่อตัวละครตามลำดับการปรากฏตัวในเรื่องเล่า โดยผู้วิจัยให้เด็กดูภาพประกอบหน้าแรกซึ่งเป็นภาพตัวละครทั้ง 3 ตัว ผู้วิจัยชี้ที่ภาพของฝนพร้อม กับพูดว่า “เด็กคนนี้ชื่อฝน” ผู้วิจัยชี้ที่ภาพของส้มพร้อม กับพูดว่า “เด็กคนนี้ชื่อส้ม” และผู้วิจัยชี้ที่

ภาพของน้ำพร้อมกับพูดว่า “เด็กคนนี่ชื่อน้ำ” จากนั้นผู้วิจัยได้เล่าเรื่องที่ใช้ทดสอบตามระดับอายุของเด็กพร้อมกับให้เด็กแต่ละคนดูภาพประกอบ โดยผู้วิจัยได้พลิกภาพให้เด็กดูทีละภาพตามเนื้อเรื่องที่เล่า

7.3 เมื่อเล่าเรื่องจบผู้วิจัยได้ถามคำถามเด็กตามแผนคำถามที่ละเอียด (รายละเอียดของคำถามแสดงในภาคผนวก ค) และผู้ช่วยวิจัยได้บันทึกเสียงคำตอบของเด็กทุกคนไว้

7.4 เมื่อทำการทดสอบเด็กแต่ละคนเสร็จ ผู้วิจัยกล่าวขอใบใจเด็กว่า “พี่ชอบใจน้อง...(ชื่อของเด็กที่รับการทดสอบ) มากนะคะ” จากนั้นผู้ช่วยวิจัยได้นำเด็กกลับไปส่งที่ห้อง แล้วนำเด็กคนใหม่เข้ามารับการทดสอบ

8. หลังจากได้ทำการทดสอบเด็กทุกคนแล้ว ผู้วิจัยได้ถอดบันทึกคำตอบของเด็กแต่ละคนจากเทป ลงในแผ่นบันทึกคำตอบ

9. จากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ทำการประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นจากคำตอบของเด็กเป็นรายชื่อตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979)

10. ผู้วิจัยได้นำคะแนนของคำตอบแต่ละข้อบันทึกลงในแผ่นคำนวณขั้นความสามารถของเด็กแต่ละคน และคำนวณขั้นความสามารถของเด็กแต่ละคนออกมาตามขั้นตอนที่ Selman กำหนดไว้

11. เพื่อให้ได้ค่าความเที่ยงของการประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น ตามเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979) ไม่ต่ำกว่า 0.98 ตลอดช่วงการประเมิน ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงของการประเมินทุกครั้งเมื่อผู้วิจัยประเมินขั้นความสามารถของกลุ่มตัวอย่างทุก ๆ ระยะเวลา 9 คน โดยได้ทำการตรวจสอบทั้งสิ้น 12 ครั้ง มีขั้นตอนดังนี้

11.1 ในการตรวจสอบความเที่ยงแต่ละครั้ง ผู้วิจัยใช้ผลการประเมินขั้นความสามารถของเด็กทุก ๆ คนที่ 9

11.2 ผู้วิจัยนำผลการประเมินของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยมาหาค่าสหสัมพันธ์พบว่า มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการประเมินขั้นความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นโดยใช้เกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman ในการวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยงของการประเมินในระดับสูง (Inter-rater reliability) ตลอดช่วงการประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทยแต่ละคนมาแจกแจงความถี่ตามระดับอายุ เพื่อตรวจสอบจำนวนของเด็กไทยที่สามารถผ่านการทดสอบในแต่ละระดับอายุ แล้วคำนวณผลเป็นเปอร์เซ็นต์ (%)

2. นำข้อมูลเปอร์เซ็นต์ของเด็กไทยแต่ละระดับอายุที่ผ่านการทดสอบในแต่ละขั้นพัฒนาการ มาวิเคราะห์ว่าเด็กไทยในระดับอายุนั้นมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้นใด โดยใช้เกณฑ์ คือ จำนวนเด็กในระดับอายุนั้นมีพัฒนาการอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งถึง 75 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนเด็กทั้งหมดในระดับอายุดังกล่าว (Piaget, 1965)

3. นำผลการวิจัยในครั้งนี้ คือ ระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในแต่ละขั้น ซึ่งศึกษาตามทฤษฎีของ Selman (1979) มาเทียบกับผลการวิจัยของมัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) ซึ่งศึกษาตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามทฤษฎีของ Selman (1979) พบว่า

- พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทยเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ
- เด็กไทยอายุ 4-5 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 0 Egocentric or undifferentiated perspectives
- เด็กไทยอายุ 6-8 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 1 Subjective or differentiated perspectives
- เด็กไทยอายุ 9-10 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 2 Self-reflection or reciprocal perspectives
- เด็กไทยอายุ 11 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 2 และขั้น 3
- เด็กไทยอายุ 12-13 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 3 Third-person or mutual perspectives
- เด็กไทยอายุ 14-15 ปี มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้นสูงสุด คือ ขั้น 4 Societal or in-depth perspectives

ผลการเปรียบเทียบระดับอายุของเด็กไทยที่มีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้กับผลการวิจัยของมัลลิกา สันติหิรัญภาค (2545) พบว่า

- จากการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith พบว่า ขั้น 1 Subjective or differentiated perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตรงกับขั้น Simple Refocusing ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 6-8 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้น 1 ส่วนในการวิจัยของมัลลิกา พบว่าเด็กไทยอายุ 6 ปี มีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้

- จากการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman (1979) และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) พบว่า ขั้น 2 Self-reflection or reciprocal perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตรงกับขั้น Consistent Elaboration ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 9-10 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้น 2 ส่วนในการวิจัยของมัลลิกา พบว่าเด็กไทยอายุ 7-11 ปี มีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้ โดยอายุที่เด็กไทยเริ่มมีความสามารถอยู่ในขั้นนี้จากผลการวิจัยของมัลลิกา คืออายุ 7 ปี ส่วนในการวิจัยครั้งนี้พบว่าล่าช้ากว่า 2 ปี คือเริ่มมีเมื่ออายุ 9 ปี

- จากการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นตามทฤษฎีของ Selman (1979) และตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) พบว่า ขั้น 3 Third-person or mutual perspectives ตามทฤษฎีของ Selman (1979) ตรงกับขั้น Change of Perspective ตามแนวคิดของ Feffer & Gourevith (1960) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เด็กไทยอายุ 12-13 ปี มีพัฒนาการดังกล่าวอยู่ในขั้น 3 ส่วนในการวิจัยของมัลลิกา พบว่าเด็กไทยอายุ 12 ปีขึ้นไป มีพัฒนาการอยู่ในขั้นนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทยทุกภาค เพื่อให้เห็นภาพรวมของพัฒนาการดังกล่าวของเด็กไทยอย่างแท้จริง

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทย เช่น วิธีการอบรมเลี้ยงดู สังคมและวัฒนธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ปณิธา วรสาส์ลักษณ์. (2547). ชุดโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดต่อหน้าชุมชนของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประภาพร แซ่เตียว. (2541). ผลการสอนโดยให้เหตุผลแบบคำนึงถึงบุคคลอื่นที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มณี มานะพันธ์. (2531). การเปรียบเทียบความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่มีการปฏิสัมพันธ์สูงกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. (2547). เรื่องของ IQ และ EQ. Retrieved April 5, 2006, from <http://www.sudipan.net/phpBB2/posting.php>
- มัลลิกา สันติหิรัญภาค. (2545). พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนคติอื่นในเด็กไทย : การศึกษาเบื้องต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์. (2536). พัฒนาการทางพุทธิปัญญา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เจริญจิตต์กุล. (2533). ผลของการพัฒนาค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้บทบาทสมมติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุจิตรา แก้วเขียว. (2534). การเปรียบเทียบพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดแตกต่างกันในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและไม่มีผู้สังเกต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. (2546). Retrieved April 5, 2006, from <http://www.m-society.go.th/mso/doc/no.27/6.doc>
- สายฝน เอกวางกูร. (ไม่ระบุปีที่พิมพ์). พัฒนาการวัยเด็ก. Retrieved May 8, 2006, from <http://clm.wu.ac.th/media>

อมลีน ศิริสวัสดิ์. (2547). ชุดโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพการพูดต่อหน้าชุมชนของเด็กไทยอายุ 6-12 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

Chalmers, J. B., & Townsend, M. A. (1990). The effects of training in social perspective taking on socially maladjusted girls. *Child Development, 61*, 178-190.

Dixon, J. A., & Moore, C. F. (1990). The development of perspective taking: Understanding differences in information and weighting. *Child Development, 61*, 1502-1513.

Dunn, J., Brown, J., & Beardsall, L. (1991). Family talk about feeling states and children's later understanding of others' emotions. *Developmental Psychology, 27*, 448-455.

Eisenberg, N., Zhou, Q., & Koller, S. (2001). Brazilian adolescents' prosocial moral judgment and behavior: Relations to sympathy, perspective taking, gender-role orientation, and demographic characteristic. *Child Development, 72*, 518-534.

Epley, N., Morewedge, C. K., & Keysar, B. (2004). Perspective taking in children and adults: Equivalent egocentrism but differential correction. *Journal of Experimental Social Psychology, 40*, 760-768.

Feffer, M. H., & Gourevitch, V. (1960). Cognitive aspects of role-taking in children. *Journal of Personality, 28*, 383-396.

Fowler, W. J., & Dell, M. L. (2004). Stages of faith and identity: Birth to teens. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America, 13*, 17-34.

Galinsky, A. D., & Moskowitz, G. B. (2000). Perspective-taking: Decreasing stereotype expression, stereotype accessibility, and in-group favoritism. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 704-724.

Heine, S. J., & Lehman, D. R. (1997). Culture, dissonance, and self-affirmation. *Journal of Personality and Social Psychology Bulletin, 23*, 389-400.

- Hoshino-Browne, E., Zanna, A. S., Spencer, S. J., Zanna, M.P., & Kitayama, S. (2005). On the cultural guises of cognitive dissonance: The case of Easterners and Westerners. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89, 294-310.
- Kim, H. S. (2002). We talk, therefore we think? A cultural analysis of the effect of talking on thinking. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83, 828-842.
- LeCapitaine, J. E. (2001). Promoting personal and psychological development in children: Of what good is it to graduate the mind but to lose the person? *Education*, 121, 459-469.
- LeMare, L. J., & Rubin, K. H. (1987). Perspective taking and peer interaction: Structural and development analyses. *Child Development*, 58, 306-315.
- Marsh, D. T., Serafica, F. C., & Barenboim, C. (1980). Effect of perspective training on interpersonal problem solving. *Child Development*, 51, 140-145.
- Mendelsohn, M., & Straker, G. (1999). Social perspective taking and use of discounting in children's perceptions of others' helping behavior. *Journal of Genetic Psychology*, 160, 69-83.
- Piaget, J. (1965). *Judgment and reasoning in children* (4th ed.). London: Routledge & Kegan Paul.
- Piaget, J. (1975). *Piaget's theory of cognitive development*. New York: David Mckay Company.
- Rigal, R. (1996). Right-left orientation, mental rotation, and perspective-taking: When can children imagine what people see from their own viewpoint? *Perceptual and Motor Skills*, 83, 831-842. Retrieved October 24, 2003, from <http://reviews.bmn.com>
- Selman, R. (1979). *Assessing interpersonal understanding: An interview and scoring manual in five parts constructed by the Harvard-judge baker social reasoning project*. Massachusetts: Harvard University.
- Selman, R., & Byrne, D. (1974). A structural-development analysis of levels of role taking in middle childhood. *Child Development*, 45, 803-806.
- Shalter, D. R. (1993). *Childhood and adolescence* (3rd ed.). California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Silverthorn, P. (1999). *Piaget's theory of development*. Retrieved October 23, 2003, from <http://chd.gse.gmu.edu/immersion/knowledgebase>

- Tenbrink, T. (1997). *A linguistic perspective on egocentrism and role-taking in child-child interaction*. Bremen: University of Bremen Press.
- Thibault, P., Bourgeois, P., & Hess, U. (2005). The effect of group-identification on emotion recognition: The case of cats and basketball players. *Journal of Experimental Social Psychology*. Retrieved March 17, 2006, from <http://www.elsevier.com/locate/jesp>
- Vartanian, L. R. (2000). Revisiting the imaginary audience and personal fable constructs of adolescent egocentrism: A conceptual review. *Adolescence*. Retrieved March 17, 2006, from <http://www.findarticles.com/p/articles>
- Walker, L. J. (1980). Cognitive and perspective-taking prerequisites for moral development. *Child Development*, 51,131-139.
- Zigler, E. F., & Finn-Stevensen, M. (1987). *Children development and social issues*. Toronto: D.C. Heath and Company.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
 รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ตรวจความตรงของเครื่องมือ 3 ท่าน ได้แก่

1. รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ อาจารย์ประจำในสาขาวิชาจิตวิทยา
 พัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร อาจารย์ประจำในสาขาวิชาจิตวิทยา
 พัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ศิริวงศ์ ทับสายทอง อาจารย์ประจำในสาขาวิชาจิตวิทยา
 พัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

เรื่องเล่า

ตัวอย่างเรื่องเล่า

ฝนและส้มเป็นเพื่อนรักกันมาตั้งแต่อายุ 5 ขวบ พวกเขาเรียนอยู่ห้องเดียวกันและเรียนอยู่ในโรงเรียนเดียวกันมาตลอด ทุก ๆ วันเสาร์พวกเขาจะทำอะไรที่พิเศษด้วยกัน เช่น ไปเที่ยวสวนสาธารณะหรือเล่นบอลล พวกเขาต่างก็รู้สึกสนุกสนานทุกครั้ง

วันหนึ่งมีเด็กผู้หญิงชื่อน้ำ ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ใกล้ ๆ บ้านของพวกเขา หลังจากนั้นไม่นานน้ำก็มาทำความรู้จักกับฝนและส้ม

ในทันทีที่ได้รู้จักกันดูเหมือนว่าน้ำและฝนจะเข้ากันได้ดีมาก พวกเขาคุยกันเกี่ยวกับจังหวัดที่น้ำเคยอยู่และสิ่งที่น้ำสามารถทำได้ในจังหวัดที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่นี้ ตรงกันข้าม ส้มดูเหมือนว่าจะไม่ชอบน้ำอย่างมาก ส้มคิดว่าน้ำเป็นคนที่ชอบโอ้อวด และรู้สึกอิจฉาที่ฝนให้ความสนใจน้ำ

หลังจากที่น้ำกลับไป ฝนและส้มได้อยู่กันตามลำพัง ส้มบอกความรู้สึกที่เธอมีต่อน้ำให้ฝนฟังว่า “ฝนเธอคิดว่าน้ำเป็นคนอย่างไร ฉันคิดว่าน้ำเป็นคนที่จู้จี้จ้าน เหมือนที่เธอเข้ามาจู้จี้จ้านกับพวกเรา”

ฝนตอบส้มว่า “ไม่ใช่ยังงั้นหรอกส้ม น้ำเพิ่งย้ายมาอยู่ใหม่ น้ำแค่ต้องการมีเพื่อน อยู่น้อยพวกเราก็สามารถทำดีกับน้ำได้”

ส้มพูดว่า “ใช่ แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าพวกเราจะเป็นเพื่อนกับน้ำนะ ช่างมันเถอะวันเสาร์นี้เธออยากจะทำอะไร เธอจำตุ๊กตาตัวเก่าของฉันได้ไหม ฉันคิดว่าพวกเราน่าจะเล่นตุ๊กตารักกันนะ”

ฝนตอบส้มว่า “ได้เลยส้ม มันน่าจะสนุกนะ แต่วันนี้ฉันขอลากลับบ้านก่อนดีกว่า แล้วพรุ่งนี้ฉันจะมาหาเธอหลังเที่ยงนะ”

เย็นวันเดียวกันนั้น น้ำโทรศัพท์ไปหาฝนและทำให้ฝนประหลาดใจ ด้วยการชวนฝนไปดูละครสัตว์ที่จะแสดงเป็นรอบสุดท้าย แต่ปัญหาก็คือ ละครสัตว์แสดงเวลาเดียวกับที่ฝนสัญญาไว้ว่าจะไปหาส้ม ฝนไม่รู้ว่าจะทำอะไรดี ระหว่างการไปดูละครสัตว์กับน้ำ แล้วทิ้งเพื่อนรักให้อยู่คนเดียว หรือการอยู่กับเพื่อนรักแล้วเสียโอกาสที่จะได้ไปดูละครสัตว์

ภาคผนวก ค

แผ่นคำถาม

ตัวอย่างคำถาม

I. การสร้างมิตรภาพ (Formation)

I.A. ความสำคัญของการมีเพื่อน (Motives)

ข้อ	คำถาม
1	- น้ำเป็นคนใหม่ของ (จังหวัด / โรงเรียน) นี้ และพยายามจะหาเพื่อนใหม่ (หนู / ชื่อเด็ก) คิดว่าเพราะเหตุใดการหาเพื่อนใหม่จึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับน้ำ ?

I.B. วิธีการสร้างมิตรภาพใหม่หรือเพื่อนใหม่ (Mechanism)

ข้อ	คำถาม
1	- น้ำจะมีวิธีในการหาเพื่อนใหม่อย่างไร ? - การที่จะหาเพื่อนใหม่ น้ำควรคิดถึงเรื่องอะไรบ้าง ?

I.C. ลักษณะของเพื่อนที่ดีหรือเพื่อนในอุดมคติ (Ideal friend)

ข้อ	คำถาม
1★	- สำหรับ (หนู / ชื่อเด็ก) เพื่อนแบบไหนที่จัดว่าเป็นเพื่อนที่ดี ?

II. ความใกล้ชิดและความสนิทสนม (Closeness and Intimacy)

ข้อ	คำถาม
1★	- (หนู / ชื่อเด็ก) คิดว่าความเป็นเพื่อนระหว่างฝนและส้มเป็นแบบใด ? (หนู / ชื่อเด็ก คิดว่าพวกเขาเป็นเพื่อนที่สนิทกันหรือเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันใช่หรือไม่ ?) - เพื่อนที่สนิทกันควรมีลักษณะอย่างไร ? - เพื่อนสนิทหรือเพื่อนที่ดีต่อกัน ต้องมีอะไรที่พิเศษต่อกันใช่หรือไม่ ? - เพื่อนสนิทหรือเพื่อนที่ดีต่อกันควรรู้เรื่องอะไรของกันและกันบ้าง ?

III. การแลกเปลี่ยนกันและการเชื่อใจ (Trust and reciprocity)

ข้อ	คำถาม
1★	- อะไรคือสิ่งที่เพื่อนสนิทควรทำให้กัน เหมือนกับที่สัมผัสและฝนทำให้กัน ? - คนที่เป็นเพื่อนสนิทกัน จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องทำอะไรให้กันและกัน ? เพราะเหตุใด ?

IV. การอิจฉาและการกีดกัน (Jealousy and exclusion)

ข้อ	คำถาม
1	- ถ้าฝนและน้ำ (เด็กคนใหม่) กลายเป็นเพื่อนสนิทหรือเพื่อนที่ดีต่อกัน จะมีผลอะไรบ้าง ต่อความเป็นเพื่อนระหว่างฝนกับสัมผัส ?

V. การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict resolution)

ข้อ	คำถาม
1	- ถ้าสัมผัสและฝนทะเลาะกันอย่างรุนแรงเกี่ยวกับเรื่องที่ฝนให้ความสนใจน้ำ พวกเขาควรจะทำอย่างไร เพื่อรักษาความเป็นเพื่อนสนิทหรือเพื่อนที่ดีต่อกันไว้ ?

VI. การเลิกคบกัน (Termination)

ข้อ	คำถาม
1	- ถ้าฝนและน้ำกลายเป็นเพื่อนสนิทหรือเพื่อนที่ดีต่อกัน (หนู / ซื่อเด็ก) คิดว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับความเป็นเพื่อนระหว่างสัมผัสกับฝน ? - (หนู / ซื่อเด็ก) คิดว่าสัมผัสกับฝนจะเลิกคบกันหรือไม่ เพราะเหตุใด ?

หมายเหตุ คำถามที่มีเครื่องหมาย (★) อยู่หน้าข้อเป็นคำถามที่ครอบคลุมหรือเพียงพอแล้ว สำหรับการประเมินในแต่ละหัวข้อ (Issue) ส่วนคำถามที่เพิ่มเข้ามาอาจใช้ถามถ้าผู้สัมภาษณ์ต้องการให้การสัมภาษณ์สมบูรณ์มากขึ้น หรือผู้สัมภาษณ์ไม่แน่ใจว่ากลุ่มตัวอย่างได้ให้เหตุผลที่เฉพาะเจาะจงสำหรับหัวข้อนั้นๆ หรือไม่

ภาคผนวก ง
ภาพประกอบเรื่องเล่า

ภาพที่ ง.1

ภาพประกอบเรื่องเล่าที่ 1 (ตัวอย่าง)

ภาพที่ ง.2

ภาพประกอบเรื่องเล่าที่ 2 (ตัวอย่าง)

ภาคผนวก จ
แผ่นบันทึกคำตอบ

ชื่อ..... อายุ.....ปี.....เดือน..... เพศ.....

คำถามปลายเปิด

ข้อ	คำตอบ	คะแนน
1		
2		
3		

I. การสร้างมิตรภาพ (Formation)

I.A. ความสำคัญของการมีเพื่อน (Motives)

ข้อ	คำตอบ	คะแนน
1		
2★		

I.B. วิธีการสร้างมิตรภาพใหม่หรือเพื่อนใหม่ (Mechanism)

ข้อ	คำตอบ	คะแนน
1		
2★		

I.C. ลักษณะของเพื่อนที่ดีหรือเพื่อนในอุดมคติ (Ideal friend)

ข้อ	คำตอบ	คะแนน
1★		
2		

II. ความใกล้ชิดและความสนิทสนม (Closeness and Intimacy)

ข้อ	คำตอบ	คะแนน
1★		
2		
3		
4★		
5		
6★		

II. ความใกล้ชิดและความสนิทสนม (Closeness and Intimacy) (ต่อ)

ข้อ	คำตอบ	คะแนน
7		
8★		

III. การแลกเปลี่ยนกันและการเชื่อใจ (Trust and reciprocity)

ข้อ	คำตอบ	คะแนน
1★		
2		
3★		
4★		
5		

IV. การอิจฉาและการกีดกัน (Jealousy and exclusion)

ข้อ	คำตอบ	คะแนน
1		
2★		
3★		

V. การแก้ไขความขัดแย้ง (Resolution conflicts)

ข้อ	คำตอบ	คะแนน
1		
2		
3★		
4★		
5★		

VI. การเลิกคบกัน (Termination)

ข้อ	คำตอบ	คะแนน
1		
2★		
3		
4★		
5★		

ภาคผนวก จ
แผ่นคำนวณชั้นความสามารถของเด็ก

ชื่อ..... อายุ.....ปี.....เดือน..... เพศ.....

คะแนนชั้น (Issue Scores)	หัวข้อ (Issue)	คะแนนรายข้อ (Individual Issue Concept Scores)							
	I. การสร้างมิตรภาพ (Formation) A. ความสำคัญของการมีเพื่อน (Motives) B. วิธีการสร้างมิตรภาพใหม่ (Mechanisms) C. ลักษณะของเพื่อนที่ดี (Ideal Friend)								
	II. ความใกล้ชิดและความสนิทสนม (Closeness and intimacy)								
	III. การแลกเปลี่ยนกันและการเชื่อใจ (Trust and reciprocity)								
	IV. ความอิจฉาและการกีดกัน (Jealousy and exclusion)								
	V. การแก้ไขความขัดแย้ง (Resolving conflicts)								
	VI. การเลิกคบกัน (Termination)								

สรุปข้อมูล

คะแนนสูงสุด..... ช่วงของคะแนน.....

คะแนนชั้นเฉลี่ย (Average Issue Score).....

ชั้นความสามารถของเด็ก (Global Score).....

ภาคผนวก ช
เกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979)

ตัวอย่างเกณฑ์ประเมินขั้นความสามารถของ Selman (1979)

Issue I – การสร้างมิตรภาพ (Friendship formation)

I.A. เพราะเหตุใดเพื่อนจึงสำคัญ ?

ขั้น	ลักษณะคำตอบของเด็ก
0	เพื่อนและเด็กได้ทำกิจกรรมหรือเล่นด้วยกัน
1	เพื่อนทำให้เด็กสมหวัง (หรือมีความสุข) โดยเพื่อนจะทำตามความต้องการหรือความปรารถนาของเด็ก
2	เด็กต้องการใครสักคนที่มีความรู้สึกที่ดี (เช่น ชอบ) ต่อตัวเด็ก
3	การช่วยเหลือเกื้อกูล หรือเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ทำให้ทั้งสองฝ่ายรู้สึกดีต่อกัน
4	เพื่อนต่างช่วยให้แต่ละฝ่ายได้แก้ไขสิ่งที่ผิด (ความเชื่อ หรือปฏิบัติที่ได้ตอบของตน ที่เกิดขึ้นในขณะมีปฏิสัมพันธ์กัน

I.B. คน ๆ หนึ่งจะสร้างมิตรภาพ (เพื่อนใหม่) ได้อย่างไร

ขั้น	ลักษณะคำตอบของเด็ก
0	การแสดงปฏิกิริยาตอบสนองทางกาย (เช่น โบกมือ กล่าวทักทาย)
1	การกระทำของเด็กต้องถูกใจบุคคลที่เด็กกำลังพยายามจะเป็นเพื่อนด้วย
2	การให้ของขวัญ เป็นวิธีที่จะแสดงให้ผู้อื่นรู้เจตนาดีของเราที่มีต่อผู้อื่น
3	การค้นหาลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ลักษณะนิสัย ทัศนคติ ความเชื่อ
4	การได้รู้จักกัน จนกระทั่งเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเกิดเป็นความผูกพันกัน ในที่สุด

I.C. คุณสมบัติหรือลักษณะของเพื่อนที่ดี (เพื่อนในอุดมคติ)

ขั้น	ลักษณะคำตอบของเด็ก
0	คนที่ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว หรือไม่ทำร้ายผู้อื่น ทั้งทางกายและวาจา
1	คนดี คือ คนที่ตั้งใจทำดีต่อตน หรือ คนที่ทำในสิ่งที่ตนต้องการให้ทำ
2	คนที่เปิดเผยสิ่งที่เขา / เธอคิดหรือตั้งใจทำจริง ๆ

I.C. คุณสมบัติหรือลักษณะของเพื่อนที่ดี (เพื่อนในอุดมคติ) (ต่อ)

ชั้น	ลักษณะคำตอบของเด็ก
3	ทั้งสองฝ่ายรู้สึกว่าคุณเขาเข้ากันได้ หรือสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันได้จริง ๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้อีกฝ่ายหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันได้บ้างในบางเรื่อง
4	การมีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกับเรา หรือคล้ายคลึงกับเพื่อนในอุดมคติของเรา

Issue II – ความใกล้ชิดและความสนิทสนม (Closeness and Intimacy)

ชั้น	ลักษณะคำตอบของเด็ก
0	การมีลักษณะทางกายบางอย่างเหมือนกัน
1	คนที่ยอมหรือพยายามทำสิ่งที่เด็กต้องการให้ทำ
2	แต่ละฝ่ายรู้สึกพึงพอใจกับปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นหรือที่ดำเนินอยู่
3	การเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน (เอาใจใส่ผู้อื่น เช่นเดียวกับที่เอาใจใส่ตัวเอง)
4	การมีความผูกพันทางใจต่อกัน และการเสียสละให้แกกัน

Issue III – การแลกเปลี่ยนกันและการเชื่อใจ (Reciprocity and trust)

ชั้น	ลักษณะคำตอบของเด็ก
0	การมีปฏิสัมพันธ์ทางกายต่อกัน
1	การทำให้ผู้อื่นพอใจ จะส่งผลให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่เด็กต้องการหรือคาดหวัง
2	ทั้งสองฝ่ายรู้สึกพอใจกับสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งทำให้ตน
3	การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (การดูแลเอาใจใส่ และให้กำลังใจกัน)
4	การให้คำปรึกษา การให้ความช่วยเหลือ หรือการเข้าใจความรู้สึกของกันและกัน

Issue IV – ความอิจฉาและการกีดกัน (Jealousy and Exclusion)

ชั้น	ลักษณะคำตอบของเด็ก
0	ความต้องการในสิ่งที่ผู้อื่นมีหรือกำลังทำอยู่ ซึ่งตนเองไม่มี
1	การไม่ได้ทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกับเพื่อน หรือไม่สมหวัง
2	ความกังวลว่า ตนเองจะสูญเสียความสนใจจากเพื่อนไป
3	การที่บุคคลคนนั้นมีลักษณะนิสัยส่วนตัวเป็นแบบนั้นอยู่แล้ว (คือ เป็นคนขี้อิจฉา)
4	ความรู้สึกอิจฉาในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมที่คนอื่น ๆ มี แต่ตนเองไม่มีหรือไม่สามารถหามาได้

Issue V – การแก้ไขความขัดแย้ง (Resolution conflicts)

ชั้น	ลักษณะคำตอบของเด็ก
0	การหันไปทำกิจกรรมอื่นแทน
1	การให้ฝ่ายที่เป็นต้นเหตุ หยุดการกระทำที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่พอใจ
2	การแสดงความคิดเห็น ให้เพื่อนรับรู้ เพื่อให้เพื่อนเปลี่ยนความคิด
3	การยอมรับคำวิจารณ์หรือคำติชมจากกันและกัน
4	การรู้จักแยกแยะปัญหาส่วนตัว ออกจากปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างเพื่อน

Issue VI – การสิ้นสุดความเป็นเพื่อน (Termination)

ชั้น	ลักษณะคำตอบของเด็ก
0	การไม่เล่นด้วยกันดี ๆ หรือ เริ่มมีการชกต่อยกัน
1	การตัดสินว่า เพื่อน ไม่ทำในสิ่งที่ตนต้องการ
2	การไม่ได้ทำกิจกรรมทางบวกร่วมกัน (การไม่ได้ใช้ชีวิตร่วมกัน)
3	การเข้ากันไม่ได้ (เช่น มีความสนใจหรือค่านิยมที่แตกต่างกัน) เนื่องจาก บุคลิกภาพของแต่ละคนเปลี่ยนแปลงไป
4	ทั้งสองฝ่ายมีบุคลิกภาพที่แตกต่างหรือขัดแย้งกัน เนื่องจากบุคลิกภาพของแต่ละคนเปลี่ยนแปลงไป เมื่อต่างคนต่างเจริญเติบโตขึ้น

ภาคผนวก ซ
แสดงการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น
และความเข้าใจระหว่างบุคคล

ข้อมูลในตารางที่ ซ.1 แสดงการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจ
ทัศนะของผู้อื่นและความเข้าใจระหว่างบุคคลตามทฤษฎีของ Selman (1979)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ซี.1

ตารางแสดงการเปรียบเทียบขั้นพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นและความเข้าใจระหว่างบุคคลตามทฤษฎีของSelman (1979)

ความสามารถในการเข้าใจ ทัศนะ-ของผู้อื่น (perspective taking)	ความเข้าใจระหว่างบุคคล (Domains of Interpersonal understanding)			
	ด้านบุคคล (Individual / Persons)	ด้านมิตรภาพที่ใกล้ชิด (Close friendship)	ด้านกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน (Peer group organization)	ด้านความสัมพันธ์พ่อแม่-เด็ก (Parent-child relationship)
ขั้น 0 : Egocentric or Undifferentiated Perspective	Physical Entity	Momentary physical playmates	Physicalistic Connections	Egocentric / Pragmatic
ขั้น 1 : Subjective or Differentiated Perspective	Intentional Subject	One-way Assistance	Unilateral Relations	Authoritarian
ขั้น 2 : Self-Reflection or Reciprocal Perspective	Introspective Self	Fairweather Cooperation	Bilateral Partnerships	Emotional Understanding
ขั้น 3 : Third-person or mutual perspectives	Stable Personality	Intimate-mutually Sharing	Homogeneous Community	Individual Personalities
ขั้น 4 : Societal or In-Depth Perspective	Complex Self-Persons Systems	Autonomous Interdependence	Pluralistic Organization	-

ภาคผนวก ฅ

แสดงข้อมูลระดับอายุและความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น

ข้อมูลในตารางที่ ฅ.1 แสดงตัวแปร 2 ตัว ได้แก่ ระดับอายุ (Age) และความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่น (Stage) ของเด็กไทยจำนวน 120 คน โดยแบ่งชั้นพัฒนาการเป็น 0-4 ดังนี้

0 หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 0

0(1) หรือ 1(0) หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 0 และขั้น 1

1 หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 1

1(2) หรือ 2(1) หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 1 และขั้น 2

2 หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 2

2(3) หรือ 3(2) หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 2 และขั้น 3

3 หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 3

3(4) หรือ 4(3) หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ระหว่างขั้น 3 และขั้น 4

4 หมายถึง เด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นอยู่ในขั้น 4

ตารางที่ ฅ.1

ตารางแสดงข้อมูลระดับอายุและความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นของเด็กไทย จำนวน 120 คน

ID	Age	Stage	ID	Age	Stage	ID	Age	Stage	ID	Age	Stage
1	4	0	31	7	1	61	10	2	91	13	3
2	4	0	32	7	1	62	10	2	92	13	3
3	4	0	33	7	1	63	10	2	93	13	3
4	4	0	34	7	1	64	10	2	94	13	3
5	4	0	35	7	1	65	10	2	95	13	3
6	4	0	36	7	1	66	10	2	96	13	3
7	4	0	37	7	1	67	10	2	97	13	3
8	4	0	38	7	1	68	10	2	98	13	3
9	4	0	39	7	1	69	10	2	99	13	3
10	4	0	40	7	1	70	10	2	100	13	3
11	5	0	41	8	1	71	11	3(2)	101	14	4
12	5	0	42	8	1	72	11	2(3)	102	14	4
13	5	0	43	8	1	73	11	2(3)	103	14	4
14	5	0	44	8	1	74	11	2(3)	104	14	4
15	5	0	45	8	1	75	11	3(2)	105	14	4(3)
16	5	0	46	8	1	76	11	3(2)	106	14	4
17	5	0	47	8	1	77	11	2(3)	107	14	4
18	5	0	48	8	1	78	11	2(3)	108	14	4
19	5	0	49	8	1	79	11	2(3)	109	14	4
20	5	0	50	8	1	80	11	2(3)	110	14	3(4)
21	6	1	51	9	2(1)	81	12	3	111	15	4
22	6	1	52	9	2	82	12	3	112	15	4
23	6	1	53	9	2	83	12	3	113	15	4
24	6	1(0)	54	9	2	84	12	3	114	15	4
25	6	1	55	9	2	85	12	3	115	15	4
26	6	1	56	9	2	86	12	3	116	15	4
27	6	1	57	9	2	87	12	3	117	15	4
28	6	1	58	9	2(1)	88	12	3	118	15	4
29	6	1	59	9	2	89	12	3	119	15	4
30	6	1	60	9	2	90	12	3	120	15	4

ภาคผนวก ญ
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากโรงเรียน

ที่ ศธ 0512.7/

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชั้น 16 อาคารวิทยกิตติ ถนนพญาไท
วังใหม่ ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

พศศจิกายน 2547

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

เนื่องด้วยนางสาวสุปราณี ปรุงประเสริฐ นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยา
พัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อเสนอเป็น
วิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนะของผู้อื่นในเด็กไทย อายุ 4-15
ปี” โดยมีรองศาสตราจารย์ศิริวงศ์ ทับสายทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นิสิต
จำเป็นต้องขออนุญาตในการเข้าไปเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เด็กระดับอนุบาล ถึง ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ นางสาวสุปราณี
ปรุงประเสริฐ ได้ทำการเก็บข้อมูลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและขอขอบคุณเป็นอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมโภชน์ เขี่ยมสุภาษิต)

คณบดีคณะจิตวิทยา

หน่วยงานบัณฑิตศึกษา โทร. 02 - 2189925

โทรสาร. 02 - 2189923

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความยินยอมจากผู้ปกครอง

ที่ ศธ 0512.7/

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชั้น 16 อาคารวิทยกิตติ์ ถนนพญาไท
วังใหม่ ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

ธันวาคม 2547

เรียน ท่านผู้ปกครอง

เนื่องด้วยนางสาวสุปราณี ปรุณประเสริฐ นิสิตปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง “พัฒนาการด้านความสามารถในการเข้าใจทัศนคติของผู้อื่นในเด็กไทย อายุ 4-15 ปี” โดยมีรองศาสตราจารย์ ศิราภรณ์ ทับสายทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุตรหลานของท่านและจำเป็นต้องขอบันทึกเสียงการสนทนาระหว่างนิสิตและเด็ก ให้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 15-20 นาที ซึ่งจะไม่รบกวนเวลาเรียนของเด็ก

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ความยินยอมทำการศึกษาวิจัยกับบุตรหลานของท่าน จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะได้รับการเก็บไว้เป็นความลับและจะใช้เพื่อ ประโยชน์ทางการวิจัยเท่านั้น

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมโภชน์ เขี่ยมสุภาษิต)

คณบดีคณะจิตวิทยา

หน่วยงานบัณฑิตศึกษา โทร. 02 - 2189925

กรุณากรอกข้อความในส่วนนี้ให้ครบ แล้วส่งคืนที่ครูประจำชั้น

ข้าพเจ้า _____ ผู้ปกครองของ (ต.ช./ต.ญ.) _____

อนุญาต

ไม่อนุญาต

ให้นักเรียนในความปกครองของข้าพเจ้าเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้

(ลงชื่อ) _____

(ผู้ปกครอง)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุปราณี ปรงประเสริฐ เกิดเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 ที่จังหวัดพะเยา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขากิจกรรมบำบัด จากคณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปีการศึกษา 2540 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2545

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย